

รายงานสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 2 (2544)
Report of Baseline Survey Round 2 (2001)

โครงการกาญจนบุรี สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
Kanchanaburi Project, Institute for Population and Social Research, Mahidol University
Supported by The Wellcome Trust

no. 1-1/02
IPSR Publication No. 268
ISBN 974-05-0193-1

รายงานสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 2 (2544)

Cataloging in Publication Data

รายงานสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 2 (2544) = Report of baseline survey round 2 (2001) / บรรณาธิการ, สุริย์พร พันพื้ง, จิรกิต บุญชัยวัฒนา. -- พิมพ์ครั้งที่ 1. -- นครปฐม : โครงการกาญจนบุรี สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545.

ISBN 974-05-0193-1

1. กาญจนบุรี -- ภาวะสังคม -- วิจัย. 2. การเปลี่ยนแปลงประชากร -- ไทย -- กาญจนบุรี -- วิจัย.
3. การวางแผนพัฒนาระดับจังหวัด -- วิจัย. I. สุริย์พร พันพื้ง, บรรณาธิการ. II. จิรกิต บุญชัยวัฒนา, บรรณาธิการ. III. มหาวิทยาลัยมหิดล. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. โครงการกาญจนบุรี.
IV. ชื่อเรื่อง : Report of baseline survey round 2 (2001)

HB850.5.T5 ร451 2545

พิมพ์ครั้งแรก พุทธศักราช 2545

จำนวนพิมพ์ 1,000 เล่ม

จัดพิมพ์โดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170

โทรศัพท์ 0-2441-9666, 0-2441-0201 ต่อ 115

โทรสาร 0-2441-9333

E-mail : directpr@mahidol.ac.th

Homepage : URL: [//www.ipsr.mahidol.ac.th](http://www.ipsr.mahidol.ac.th)

[//www.population.mahidol.ac.th](http://www.population.mahidol.ac.th)

คำนำ

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล กำลังดำเนินงานโครงการกาญจนบุรีที่ได้รับทุนสนับสนุนจาก The Wellcome Trust นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา วัตถุประสงค์ของโครงการ คือ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของประชากรในพื้นที่ศึกษา (หมู่บ้านและชุมชน 100 แห่ง ในจังหวัดกาญจนบุรี) อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลกระทบของการดำเนินการของกิจกรรมต่าง ๆ ของภาครัฐและเอกชนที่มีต่อชุมชน และมีการสร้างฐานข้อมูลทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของจังหวัดกาญจนบุรี รวมทั้งทำการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรด้วย

รายงานฉบับนี้ เป็นรายงานสำรวจข้อมูลพื้นฐานในรอบ 2 (2544) ของโครงการกาญจนบุรี โดยได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพอนามัย และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชากรในพื้นที่ศึกษา โดยศึกษาเปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงของประชากรและสภาวะสุขภาพในการสำรวจรอบ 1 (2543)

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม หวังว่าผลการศึกษารั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและการวางแผนระดับชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในจังหวัดกาญจนบุรีให้เข้มแข็งและยั่งยืน พร้อมทั้งกระตุ้นให้เกิดการศึกษาอย่างต่อเนื่องในประเด็นต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมในระดับจังหวัดและประเทศต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ดติง

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยประชากรและสังคม

กิตติกรรมประกาศ

รายงานสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 2 (2544) นี้ จะสำเร็จลุล่วงไปไม่ได้ ถ้าปราศจากความร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงาน ดังต่อไปนี้

ประชากรทุกคนในพื้นที่ศึกษา รวมทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วยประสานนำทาง ให้ข้อมูล อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนที่พักแ่ทีมสัมภาษณ์

สำนักวิจัยและบริการวิชาการ สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี ที่ให้การช่วยเหลือในการรับสมัคร และคัดเลือกผู้คุมงานสนามและพนักงานสัมภาษณ์ และอำนวยความสะดวกในเรื่องสถานที่จัดอบรม และที่พักระหว่างการอบรมพนักงานสัมภาษณ์และผู้คุมงานสนาม รวมทั้งติดตามและประเมินผลการทำงานของทีมงานภาคสนาม

คุณมาลี สันถาวรธรณ์ ผู้คุมงานสนามในการเก็บข้อมูลด้านภูมิศาสตร์และข้อมูลพื้นฐาน รวมทั้งพนักงานสัมภาษณ์ ที่ร่วมแรงร่วมใจในการเก็บและตรวจสอบข้อมูล ทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและเสร็จในเวลาที่กำหนด และคุณอัจฉรา มาศมาลัย ที่ช่วยประเมินผลคุณภาพข้อมูล

รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจฯ ยอดคำเนิน-แอ็ดติงส์ ศาสตราจารย์ ดร. ปราโมทย์ ประสาทกุล และรองศาสตราจารย์ ดร. จรรยา เศรษฐบุตร ที่ปรึกษาโครงการฯ ตลอดจนคณาจารย์และนักวิจัยของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม สำหรับคำแนะนำและคำวิจารณ์ที่ทำให้การศึกษาครั้งนี้สมบูรณ์

คุณอรพรรณ หันจางสิทธิ์ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ในสำนักงานผู้อำนวยการสถาบันฯ ทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือ ทั้งในเรื่องการพิมพ์ การเงินและอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณสมหญิง สุวรรณวัฒน์ และคุณสมชาย ทรัพย์ยอดแก้ว ในการจัดรูปเล่ม

สุดท้ายนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ The Wellcome Trust ที่ให้ทุนสนับสนุนการดำเนินการโครงการกาญจนบุรี

คณะผู้วิจัย

พฤศจิกายน 2545

บทคัดย่อ

รายงานสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 2 (2544)

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

โครงการกาญจนบุรี ใช้วิธีการศึกษาแบบเฝ้าระวังทางประชากร (Demographic Surveillance) คือ การใช้พื้นที่เป็นตัวกำหนดประชากรที่ศึกษา แล้วติดตามการเปลี่ยนแปลงทางประชากร เศรษฐกิจ และสถานะสุขภาพของประชากรทุกคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษาที่กำหนดไว้ตั้งแต่การสำรวจรอบ 1 (2543) ซึ่งประชากรที่ศึกษาในรอบสำรวจนี้ อาจไม่ใช่ประชากรเดียวกับการสำรวจรอบ 1 (2543) ทั้งหมด แต่ประชากรในทั้งสองรอบการศึกษานี้ อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน

พื้นที่ศึกษาของโครงการกาญจนบุรี ประกอบด้วย หมู่บ้าน/ชุมชนอาคาร 100 แห่ง แบ่งเป็น 5 พื้นที่ คือ พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง พื้นที่ปลูกข้าว พื้นที่พืชไร่ พื้นที่สูง และพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน โดยแต่ละพื้นที่มี 20 หมู่บ้าน/ชุมชนอาคาร การเก็บข้อมูลมี 3 ระดับ คือ หมู่บ้าน คราวเรือน และบุคคล ใช้เวลาเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม ถึง 15 สิงหาคม 2544

ประชากรในพื้นที่ศึกษามีทั้งสิ้น 46,029 คน เป็นชาย 22,197 และหญิง 23,832 จาก 12,657 คราวเรือน เมื่อเปรียบเทียบกับการสำรวจในรอบ 1 (2543) พบว่าประชากรรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 8 และครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 9 ส่วนอัตราส่วนเพศ พบว่า สัดส่วนเพศหญิงมากกว่าเพศชายทุกพื้นที่ศึกษา ยกเว้นพื้นที่สูง และโครงสร้างอายุคงพบแบบแผนเดียวกับการสำรวจในรอบแรก คือ ในพื้นที่สูงมีสัดส่วนของประชากรวัยเด็กสูงกว่าประชากรวัยแรงงานและวัยสูงอายุ และในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง มีสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุสูงที่สุด

ในด้านอาชีพ พบว่ามีรูปแบบเช่นเดียวกับการสำรวจในรอบ 1 (2543) คือ ประชากรชายส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะในพื้นที่สูง (ร้อยละ 75) และต่ำสุดในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง (ร้อยละ 15) และพบสัดส่วนของผู้ไม่มีงานทำทั้งหญิงและชายในรอบ 2 (2544) ลดลงทุกพื้นที่ศึกษา

การวิเคราะห์การย้ายถิ่น พบว่า ร้อยละ 82 ของประชากรเป็นผู้ไม่ย้ายถิ่น อัตราการย้ายถิ่นออกเท่ากับ 10 และอัตราการย้ายถิ่นเข้าเท่ากับ 8 โดยอัตราการย้ายถิ่นเข้าในรอบ 2 (2544) สูงกว่าอัตราการย้ายถิ่นเข้าในรอบ 1 (2543) ประมาณ 2 เท่าในทุกพื้นที่ศึกษา ยกเว้นในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง

ภาวะเจริญพันธุ์และวางแผนครอบครัวไม่เปลี่ยนแปลงจากการสำรวจในรอบแรก คือ อัตราเจริญพันธุ์รวมยังคงเท่ากับ 2.1 และอัตราเจริญพันธุ์รายอายุยังคงรูปแบบเดิม คือ เริ่มต้นที่ภาวะเจริญพันธุ์ต่ำในกลุ่มอายุ 15-19 แล้วสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในกลุ่มอายุถัดไป (20-24 ปี) และลดต่ำลงเรื่อย ๆ เมื่ออายุมากขึ้น โดยพื้นที่สูงยังคงเป็นพื้นที่ที่มีภาวะเจริญพันธุ์สูงที่สุด สำหรับแบบแผนการคุมกำเนิดนั้น หมันหญิงเป็นวิธีคุมกำเนิดที่นิยมสูงที่สุด รองลงมา คือ ยาเม็ดคุมกำเนิด และยาฉีดคุมกำเนิด

ในเรื่องของสุขภาพ พบว่า ประชากร ร้อยละ 60 รายงานว่ามีการเจ็บป่วย โรคที่เป็นมากที่สุด คือ โรคหัวใจ ความดันโลหิต และโรคกระเพาะ/ทางเดินอาหาร สำหรับการบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น บุหรี่ เบียร์ เหล้า/ชาดอง เครื่องดื่มชูกำลัง และยาแก้ปวด มีน้อยในเกือบทุกประเภท คือ ไม่ถึงร้อยละ 10 ยกเว้นบุหรี่ ประชากรในพื้นที่สูงจะสูบบุหรี่เป็นประจำมากถึงร้อยละ 47 เมื่อเปรียบเทียบกับผลการสำรวจรอบ 1 (2543) พบสัดส่วนการบริโภคลดลงเกือบทุกประเภท ยกเว้นการบริโภคเครื่องดื่มชูกำลัง

ภาวะการตาย พบว่าอัตราตายในรอบ 2 (2544) ต่ำกว่าในรอบแรกทุกพื้นที่ศึกษา โดยขนาดและแบบแผนการตายคล้ายคลึงกับประชากรทั่วไป คือ เพศชายมีอัตราตายสูงกว่าเพศหญิง ส่วนแบบแผนการตายมีลักษณะคล้ายรูปตัวเจ สำหรับสาเหตุการตายที่สำคัญ คือ เจ็บป่วย อุบัติเหตุ ถูกฆาตกรรม และการฆ่าตัวตาย

การร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรม โดยเฉพาะประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ในเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหญิงชายในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน พบสัดส่วนความคิดเห็นที่ว่าชายมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากกว่าหญิงในทุกพื้นที่ศึกษา สำหรับปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการแก้ไข 5 อันดับแรก คือ ปัญหาเรื่องถนน ยาเสพติด ระบบประปา ระบบไฟฟ้า และระบบโทรศัพท์

ABSTRACT
Report of Baseline Survey (2001)
Institute for Population and Social Research, Mahidol University

The Kanchanaburi Project is a demographic surveillance survey project, which is an area based study. The population in study area of the first round (2000) are followed up in order to record changes in their demographic, social, economic and health status characteristics. However, the population in the second round (2001) is not exactly the same group as the first round. This is because there were evidences of birth, death, in-migration and out-migration occurred in the study areas during 1st July 2000 – 30th June 2001.

The Kanchanaburi project's study area comprises of 100 villages/census blocks selected from five strata; urban/semi-urban, rice, plantation, uplands and mixed economy. There were 20 villages/census blocks in each stratum. Three sets of data collection instruments, community, household and individual were used in the annual enumeration of the field site communities. This enumeration was conducted during 1st July to 15th August 2001.

The enumeration listed 12,657 households in the study area with a population of 46,029 (22,197 males and 23,832 females). Comparing to the first round, the number of households increased by 9 percent, and the population increased by 8 percent. It was also found that there were more males than females in every strata except for the uplands stratum. The age structure of population was similar to that of the first round, which in the uplands, proportion of children was higher than proportion of population in labour force age and elderly. In the urban/semi-urban area, proportion of elderly was the highest.

Population's occupational pattern of the two rounds are similar. Majority of population was in agriculture, which the highest proportion was in the uplands (75%), and lowest proportion was in the urban/semi-urban (15%). However, the proportion of unemployment for both males and females declined in the second round, in every strata.

About 82 percent of population in the study area were non-migrants. The out-migration, and in-migration rates were 10 percent and 8 percent respectively. The in-migration of population in the second round was about 2 times higher than that of the first round in very strata except for the urban/semi-urban.

Fertility and family planning patterns did not change during this period. The total fertility rate remained at 2.1, and age-specific-fertility rates stayed the

same, which the lowest was in age 15-19, and the highest was in age 20-24. Female sterilisation was the most popular contraceptive method, followed by pills and injection.

Colds were the most common sickness reported (60%) during 1st July 2000 – 30th June 2001. The following problems are blood pressure, and gastroenteropathy. Consumption of addictive substances such as cigarettes, beer, liquor and tonic drinks was low, which was less than 10 percent, except for the cigarettes. Although proportions of population consumed addictive substances reduced, the proportion of those who consumed energetic beverages increased.

Mortality levels in the second round was lower than that of the first round in every strata, and the mortality patterns were similar to that found in the general Thai population. Males had higher mortality than female, and the mortality pattern had a J-shape. Main caused of deaths were sickness, accidents, murder and suicide. Only five percent of deaths were not registered, which was lower than that of the first round.

The majority of population did not join community development groups, especially those in urban/semi-urban. For the opinion on gender roles and development, the majority thought that males played more important roles in the development than females in every strata. The most five urgent problems in community were road, drug, pipe water, electricity and telephone systems.

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
บทคัดย่อ	ค
Abstract	จ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	๓
แผนภูมิ	๓
1 บทนำ	1
2. ระเบียบวิธีวิจัย	5
2.1 แนวคิดและคำนิยาม	5
2.2 พื้นที่ศึกษา	7
2.3 เครื่องมือเก็บข้อมูล	8
2.4 การทดสอบแบบสอบถาม	10
2.5 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล	10
2.6 ผู้เก็บข้อมูล	10
2.7 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	11
2.8 การควบคุมคุณภาพข้อมูล	14
2.9 ข้อมูลที่เก็บได้	15

	หน้า
3. ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์	19
3.1 แนวความคิดและคำจำกัดความ	19
3.2 ลักษณะของข้อมูลเชิงพื้นที่โครงการกาญจนบุรี	19
3.3 ข้อมูลเชิงพื้นที่ในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์	20
3.4 วิธีเก็บข้อมูลโดยการกวดค่าพิกัด	21
3.5 ระยะเวลาในการกวดค่าพิกัด	23
3.6 การนำเข้าข้อมูลและแปรผลข้อมูล	23
3.7 การตรวจสอบและแก้ไขข้อมูล	24
3.8 การเชื่อมโยงระหว่างตารางเชิงพื้นที่กับตารางคร่าวเรือน	25
3.9 ภาพถ่ายทางอากาศ	25
3.10 สรุป	28
4. ลักษณะทั่วไปของประชากร	31
4.1 จำนวนประชากร	31
4.2 อัตราส่วนเพศ	34
4.3 โครงสร้างอายุ	36
4.4 อายุมัชฌิมฐาน	40
4.5 อัตราส่วนพึ่งพิง	40
5. กิจกรรมทางเศรษฐกิจ	43
6. การย้ายถิ่น	47
6.1 การย้ายถิ่นเข้า	48
6.2 การย้ายถิ่นออก	49
6.3 สรุป	50

7. ภาวะเจริญพันธุ์และวางแผนครอบครัว	57
7.1 ภาวะเจริญพันธุ์	57
7.2 การวางแผนครอบครัว	59
8. สุขภาพอนามัย	63
8.1 สถานะการเจ็บป่วยและไม่สบาย	63
8.2 การเจ็บป่วยหรือไม่สบายด้วยโรคต่าง ๆ	64
8.3 สุขนิสัยที่มีผลต่อสถานะสุขภาพอนามัย	66
8.4 พฤติกรรมการบริโภคที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ	67
8.5 การเปรียบเทียบการบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ระหว่างรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)	70
8.6 สรุป	74
9. ภาวะการตาย	75
9.1 ข้อมูลทั่วไป	75
9.2 ขนาดและแบบแผนการตาย	75
9.3 การตายจำแนกตามพื้นที่	78
9.4 สาเหตุการตายและการจดทะเบียนการตาย	81
9.5 สรุป	84
10. การพัฒนาชุมชน	85
10.1 สถานภาพการเป็นสมาชิกกลุ่ม	85
10.2 การจัดตั้งกลุ่มเพื่อกิจกรรมชุมชน	86
10.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม/ชมรม	86
10.4 ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่ม	87
10.5 บทบาทหญิงชายกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	88
10.6 กิจกรรมสำคัญและปัญหาเร่งด่วนที่ต้องพัฒนา	89
10.7 สรุป	90

ญ

	หน้า
สรุป	93
ภาคผนวก 1 ตาราง	99
ภาคผนวก 2 หน้าที่และคุณสมบัติของผู้ปฏิบัติงานสนามและพนักงานสัมภาษณ์	105
ภาคผนวก 3 แบบสอบถาม	111
ภาคผนวก 4 รายชื่อคณะทำงาน	153
ภาคผนวก 5 รายชื่อผู้เขียนรายงานสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 2 (2544)	157

สารบัญตาราง

		หน้า
ตาราง 4.1	จำนวนประชากร จำแนกตามเพศ และพื้นที่, รอบ 2 (2544)	31
ตาราง 4.2	จำนวนครัวเรือน จำนวนประชากร และร้อยละของการเปลี่ยนแปลง จำแนกตามเพศ และพื้นที่, รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)	33
ตาราง 4.3	อัตราส่วนเพศ จำแนกตามกลุ่มอายุ และพื้นที่, รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)	35
ตาราง 4.4	การกระจายร้อยละของประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุ และพื้นที่, รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)	39
ตาราง 4.5	อัตราส่วนพึงพิง อัตราส่วนพึงพิงวัยเด็ก อัตราส่วนพึงพิงวัยสูงอายุ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)	41
ตาราง 5.1	การกระจายร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป จำแนกตามกิจกรรม ทางเศรษฐกิจ เพศ และพื้นที่	44
ตาราง 5.2	เปรียบเทียบการกระจายร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป จำแนกตาม กิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพศ และพื้นที่	46
ตาราง 6.1	อัตราการย้ายถิ่นออก การย้ายถิ่นเข้า และจำนวนประชากร จำแนกตามพื้นที่, รอบ 2 (2544)	52
ตาราง 6.2	การกระจายร้อยละของประชากรที่ย้ายถิ่น จำแนกตามพื้นที่ เพศ และอายุ, รอบ 2 (2544)	53
ตาราง 6.3	การกระจายร้อยละของผู้ย้ายถิ่นเข้าและออก จำแนกตามสถานที่ต้นทาง และปลายทางของการย้ายถิ่น และพื้นที่, รอบ 2 (2544)	54

	หน้า	
ตาราง 7.1	ค่าเฉลี่ยของเด็กเกิดรอด เด็กมีชีวิตอยู่ และเด็กเสียชีวิตของสตรีอายุ 50 ปี จำแนกตามพื้นที่ปี 2543-2544	58
ตาราง 7.2	ร้อยละของสตรีแต่งงานที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด จำแนกตามพื้นที่ และรอบสำรวจ	59
ตาราง 7.3	ร้อยละของสตรีแต่งงานที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด จำแนกตามวิธีคุมกำเนิด และกลุ่มอายุ, รอบ 2 (2544)	60
ตาราง 8.1	การกระจายร้อยละของสภาวะการเจ็บป่วยหรือไม่สบายในรอบ 1 ปี ที่ผ่านมา จำแนกตามพื้นที่, รอบ 2 (2544)	64
ตาราง 8.2	การกระจายร้อยละของสุขนิสัยที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย จำแนกตามพื้นที่, รอบ 2 (2544)	67
ตาราง 8.3	การกระจายร้อยละของพฤติกรรมการบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 2 (2544)	69
ตาราง 9.1	จำนวนตาย และอัตราการตายของประชากร จำแนกตามอายุ และเพศ	76
ตาราง 9.2	อัตราการตายอายุและเพศ (ต่อพัน) ของประชากรที่ศึกษา จำแนกตามพื้นที่, รอบ 2 (2544)	79
ตาราง 10.1	การกระจายร้อยละของการเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรมในปัจจุบัน จำแนกตามพื้นที่	85
ตาราง 10.2	การกระจายร้อยละของกลุ่ม/ชมรม จำแนกตามรูปแบบการจัดตั้งและพื้นที่	86
ตาราง 10.3	การกระจายร้อยละความไม่พึงพอใจต่อกลุ่ม/ชมรม จำแนกตามพื้นที่	87

ตาราง 10.4	การกระจายร้อยละการดำเนินงานของกลุ่ม/ชมรมในปัจจุบัน จำแนกตามพื้นที่	88
ตาราง 10.5	การกระจายร้อยละความคิดเกี่ยวกับความเป็นชายหญิงและการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาหมู่บ้านจำแนกตามพื้นที่	89
ตาราง 10.6	การกระจายร้อยละของปัญหา 5 อันดับแรกที่ต้องพัฒนาหรือแก้ไข อย่างเร่งด่วน จำแนกตามพื้นที่	90

สารบัญภาพ

	หน้า	
ภาพ 1.1	แผนที่ประเทศไทยแสดงที่ตั้งจังหวัดกาญจนบุรี	3
ภาพ 1.2	แผนที่จังหวัดกาญจนบุรีแสดงพื้นที่ศึกษา	4
ภาพ 3.1	ค่าพิกัดที่แปรผลเป็นข้อมูลเวกเตอร์ประเภทจุด	24
ภาพ 3.2	ภาพถ่ายทางอากาศที่วางซ้อนกัน บริเวณบ้านยางโทน ตำบลศรีมงคล อำเภอไทรโยค	27
ภาพ 3.3	ภาพถ่ายทางอากาศที่ต่อภาพแล้ว บริเวณบ้านยางโทน ตำบลศรีมงคล อำเภอไทรโยค	28

แผนภูมิ

		หน้า
แผนภูมิ 4.1	การกระจายประชากร จำแนกตามพื้นที่ รอบ 2 (2544)	32
แผนภูมิ 4.2	ปีระมิตประชากร : เมือง/กึ่งเมือง รอบ 2 (2544)	36
แผนภูมิ 4.3	ปีระมิตประชากร : ข้าว รอบ 2 (2544)	37
แผนภูมิ 4.4	ปีระมิตประชากร : พืชไร่ รอบ 2 (2544)	37
แผนภูมิ 4.5	ปีระมิตประชากร : ที่สูง รอบ 2 (2544)	38
แผนภูมิ 4.6	ปีระมิตประชากร : ผสมผสาน รอบ 2 (2544)	38
แผนภูมิ 4.7	อัตราส่วนพึ่งพิง อัตราส่วนพึ่งพิงวัยเด็ก อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 2 (2544)	42
แผนภูมิ 6.1	อัตราการย้ายถิ่นเข้า และอัตราการย้ายถิ่นออก, รอบ 2 (2544)	54
แผนภูมิ 6.2	อัตราการย้ายถิ่นเข้า : รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)	55
แผนภูมิ 7.1	การกระจายร้อยละของสตรีแต่งงานที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด จำแนกตามวิธีคุมกำเนิดและกลุ่มอายุ, รอบ 2 (2544)	61
แผนภูมิ 8.1	ร้อยละของโรค 3 อันดับแรกที่ทำให้สัมภณัระบุ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 2 (2544)	65
แผนภูมิ 8.2	เปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ จำแนกตามพื้นที่, ระหว่างรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)	73
แผนภูมิ 9.1	เปรียบเทียบอัตราตายรายอายุและเพศ รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)	77

ณ

	หน้า
แผนภูมิ 9.2 อัตราตายรวมจำแนกตามพื้นที่, รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)	78
แผนภูมิ 9.3 อัตราตายรวมจำแนกตามพื้นที่, รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)	80
แผนภูมิ 9.4 สาเหตุของการตายของประชากรในพื้นที่ศึกษา, รอบ 2 (2544)	81
แผนภูมิ 9.5 การกระจายร้อยละของผู้เสียชีวิต จำแนกตามสาเหตุการตายและพื้นที่, รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)	82
แผนภูมิ 9.6 การกระจายร้อยละของผู้เสียชีวิต จำแนกตามการจดทะเบียนตาย และอายุ, รอบ 2 (2544)	83

1 บทนำ

โครงการกาญจนบุรีได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2543 ด้วยความสนับสนุนของ The Wellcome Trust โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของประชากรในพื้นที่ศึกษา อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงผลกระทบของการดำเนินการของกิจกรรมต่างๆ ของทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีต่อชุมชน ข้อมูลพื้นฐานทั้งในระดับมหภาคและจุลภาคเป็นสิ่งจำเป็นในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางประชากรดังกล่าว

กาญจนบุรีเป็นจังหวัดพรมแดนทางทิศตะวันตกของประเทศไทย ติดกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ ทำให้มีการอพยพย้ายถิ่นเข้าทั้งถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมายจากประเทศสหภาพเมียนมาร์เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้จังหวัดกาญจนบุรียังเป็นแหล่งปลูกพืชไร่ทางเศรษฐกิจหลายชนิด เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม อีกทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ และที่สำคัญอยู่ไม่ไกลนักจากกรุงเทพมหานคร การเลือกพื้นที่ศึกษา 100 หมู่บ้าน/ชุมชนอาครนี้ได้นำถึงความหลากหลายในเรื่องของสังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมในจังหวัดด้วย

การเฝ้าระวังประชากรในพื้นที่ศึกษาเป็นกิจกรรมที่สำคัญหนึ่งของโครงการกาญจนบุรี รายงานฉบับนี้เป็นผลของการเฝ้าระวังครั้งที่สองในปี 2544 เรียกว่า “การสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 2 (2544)” โดยการสำรวจนี้จะทำต่อเนื่องทุก ๆ ปีในช่วงเวลาเดียวกันคือ วันที่ 1 กรกฎาคม ซึ่งเป็นวันกลางปี

ข้อมูลที่เก็บนี้มี 2 ส่วนคือ ข้อมูลพื้นฐานทางประชากร อันได้แก่ การเกิด การตาย และการย้ายถิ่น และข้อมูลอื่นๆ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพอนามัย และสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลทางประชากรนี้ จะทำการสำรวจทุกๆ ปี ส่วนข้อมูลอื่น ๆ นั้น อาจสำรวจทุกปีหรือสำรวจปีเว้นปีก็ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้การเก็บข้อมูลไม่เป็นภาระแก่ผู้ให้ข้อมูล

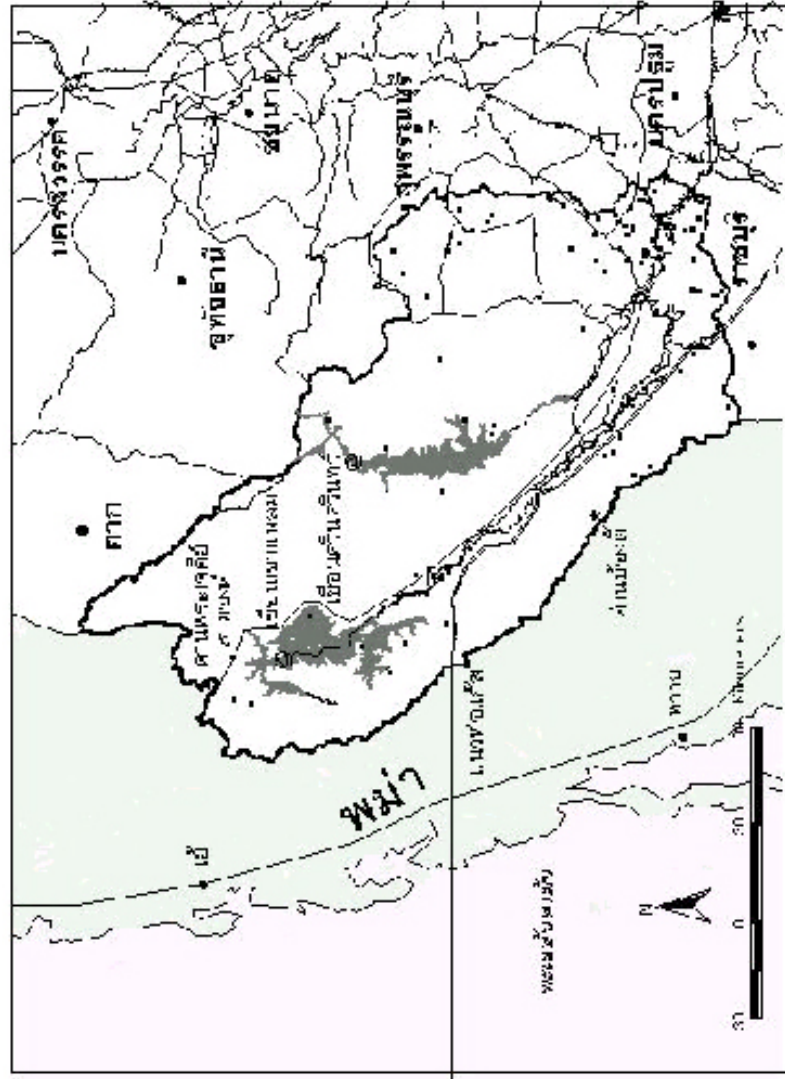
จึงต้องให้แบบสอบถามไม่ยาวมากนัก นอกจากนี้เหตุการณ์บางอย่าง เช่น สภาพแวดล้อม เป็นต้น อาจไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักในช่วงเวลาเพียงปีเดียว การทอดเวลาให้นานออกไปจะทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงได้

ในรายงานฉบับนี้จะกล่าวถึงการเลือกพื้นที่ศึกษา กระบวนการเก็บข้อมูล ระเบียบวิธีวิจัย และผลของการวิจัยเบื้องต้น โดยใน部分是สองเป็นเรื่องเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยทั้งหมด เริ่มตั้งแต่แนวคิดและนิยาม การเลือกพื้นที่ศึกษา เครื่องมือเก็บข้อมูล งานสนาม รวมถึงคุณภาพของข้อมูล ส่วนที่สามกล่าวถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศข้อมูลทางภูมิศาสตร์ เพื่อช่วยในการกำหนดตำแหน่งของหมู่บ้านและทำแผนที่เพื่อช่วยในการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 2 (2544) ส่วนในบทต่อ ๆ ไปจะเป็นการวิเคราะห์ในระดับครัวเรือนหรือบุคคล

ส่วนที่ 4 เป็นเรื่องเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของประชากร เศรษฐกิจและสังคม ส่วนที่ 5 กล่าวถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ส่วนที่ 6 การย้ายถิ่น ส่วนที่ 7 ภาวะเจริญพันธุ์และวางแผนครอบครัว ส่วนที่ 8 ภาวะสุขภาพอนามัย ส่วนที่ 9 ภาวะการตาย และส่วนที่ 10 การพัฒนาชุมชน

ภาพ 1.1 แผนที่ประเทศไทยแสดงที่ตั้งจังหวัดกาญจนบุรี

ภาพ 1.2 แผนที่จังหวัดจันทบุรีแสดงพื้นที่ศึกษา

- สัญลักษณ์:
- ถนน
  - สายไฟฟ้า
  - หมู่ที่ 1 ถึง 8
  - ไซต์งานวิจัย
  - แม่น้ำ
  - อำเภอเมืองที่อำเภอเมือง
  - ตำบล

2 ระเบียบวิธีวิจัย

2.1 แนวคิดและคำนิยาม

วัตถุประสงค์ของโครงการกาญจนบุรี คือ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางประชากรในพื้นที่ศึกษากับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยพื้นที่ศึกษานี้ คือ หมู่บ้าน/ชุมชนอาคารจำนวน 100 แห่งที่กระจายอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี

ในแต่ละปีจะมีการเก็บข้อมูลพื้นฐานในลักษณะการทำสำมะโนประชากร กล่าวคือ ทำการแจงนับประชากรทุกคนในหมู่บ้าน/ชุมชนอาคารในพื้นที่ศึกษา โดยเก็บข้อมูลระดับครัวเรือน ครัวเรือนและระดับบุคคลตั้งแต่อายุ 15 ปีขึ้นไปทุกคน ข้อมูลที่เก็บคือ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประชากร เศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพอนามัย ซึ่งครัวเรือนนี้อาจจะมีบ้านเลขที่หรือไม่มีบ้านเลขที่ก็ได้

การเก็บข้อมูลพื้นฐานครั้งนี้ เก็บข้อมูลทุกครัวเรือนในพื้นที่ที่เคยศึกษาในปี 2543 คือ จำนวน 100 หมู่บ้าน/ชุมชนอาคารในจังหวัดกาญจนบุรี พนักงานสัมภาษณ์จะต้องจับคู่ (matching) ครัวเรือน และบุคคลในครัวเรือนปี 2543 กับบุคคลในครัวเรือนปี 2544 โดยใช้ตารางแสดงครัวเรือน และรายชื่อสมาชิกครัวเรือนในปี 2543 ที่ได้จากการทำสำมะโนปี 2543 ตารางครัวเรือนที่เตรียมไว้นี้จะมียุทธศาสตร์ประจำตัวของแต่ละบุคคล เรียกว่า “หมายเลขประจำบุคคล”

ในปี 2544 พนักงานสัมภาษณ์บันทึกข้อมูลรายละเอียดของสมาชิกเก่าทุกคนก่อน แล้วจึงเพิ่มสมาชิกที่เข้ามาอยู่ใหม่หลังจากเดือนกรกฎาคม 2543 ลงในตารางครัวเรือนของปี 2544

2.1.1 ความหมายของครัวเรือน

การเก็บข้อมูลพื้นฐาน รอบ 2 (2544) นี้ยังคงใช้คำนิยามเกี่ยวกับครัวเรือน และบุคคลเช่นเดียวกับปี 2543 และเพิ่มคำนิยามเกี่ยวกับครัวเรือน “เก่า - ใหม่” ดังต่อไปนี้ คือ

ครัวเรือนส่วนบุคคล คือ ครัวเรือนที่ประกอบด้วยบุคคลคนเดียวหรือหลายคน ซึ่งอาศัยอยู่ในบ้านหรือที่อยู่อาศัยเดียวกัน และจัดหาหรือใช้สิ่งอุปโภคบริโภคร่วมกัน ซึ่งบุคคลเหล่านี้อาจเป็นญาติหรือไม่ใช่ญาติก็ได้

ครัวเรือนกลุ่มบุคคล คือ ครัวเรือนที่ประกอบด้วยบุคคลที่มาอยู่ร่วมกัน เพราะมีกฎระเบียบ ข้อบังคับระบุให้มาอยู่ร่วมกัน หรือมาอยู่ร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง บุคคลเหล่านี้จะกินรวมกันหรือแยกก็ได้ โดยครัวเรือนกลุ่มบุคคล สำหรับการศึกษานี้ หมายถึง ครัวเรือนกลุ่มบุคคลประเภทสถาบัน ได้แก่ วัด เรือนจำ สถานสงเคราะห์

ครัวเรือนเก่า คือ ครัวเรือนที่

- ก. ได้รับการบันทึกข้อมูลในปี 2543 มาแล้ว และในปี 2544 ยังคงอยู่ในครัวเรือนเดิม บ้านเลขที่เดิม
- ข. หัวหน้าครัวเรือน (ตามที่บันทึกข้อมูลในปี 2543) ตาย หรือย้ายออกไปอยู่นอกหมู่บ้านอย่างถาวร และสมาชิกในครัวเรือนนั้นได้ขึ้นมาเป็นหัวหน้าครัวเรือนแทน
- ค. ครัวเรือนเดิมที่ได้รับการบันทึกข้อมูลในปี 2543 ต่อมาได้มีการแยกบ้านออกเป็น 2 ครัวเรือน หรือมากกว่า ในการสัมภาษณ์จะถือว่าครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนเดิมอยู่ เป็นครัวเรือนเก่า

ครัวเรือนใหม่ คือ “ครัวเรือนใหม่” ที่เกิดขึ้นหลังการสำมะโนปี 2543 คือ ครัวเรือนที่ไม่เคยถูกสัมภาษณ์ในปี 2543 ด้วยเหตุที่เป็นไปได้หลายกรณี เช่น

- ก. ครัวเรือนที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่
- ข. ครัวเรือนที่แยกมาจากครัวเรือนเดิม อาจจะได้ด้วยเหตุผลของการแต่งงาน
- ค. ครัวเรือนที่ตกลสำรวจในปี 2543 เนื่องจากไม่อยู่บ้าน ด้วยอาจไปเยี่ยมใครที่หมู่บ้านอื่น หรืออาจไปทำงานที่อื่นในช่วงเวลาที่เข้าไปสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในปี 2543 (หัวหน้าครัวเรือนของบ้านที่ตกลสำรวจนั้นจะต้องไม่เป็นหัวหน้าครัวเรือนของบ้านที่สำรวจในปี 2543)
- ง. เป็นบ้านเดิม (บ้านเลขที่เดิม) แต่บุคคลในครัวเรือนได้ย้ายออกไปหมด และมีบุคคลใหม่ทั้งหมดเข้ามาอยู่ (เช่น เป็นผู้มาเช่าอยู่ใหม่)

ครัวเรือนที่ย้ายออกไปทั้งครัวเรือน คือ ครัวเรือนเดิมที่เคยถูกสัมภาษณ์ปี 2543 แต่ในปี 2544 ครัวเรือนนี้ไม่อยู่บ้านเพราะอาจจะไปทำงานที่อื่น หรือย้ายไปอยู่ที่อื่นอย่างถาวร ในช่วงเวลาที่เข้าไปสัมภาษณ์เก็บข้อมูล จะถูกบันทึกข้อมูลลงใน “แบบบันทึกครัวเรือนที่ย้ายออกไปทั้งครัวเรือน”

2.1.2 สมาชิกครัวเรือน

สมาชิกของครัวเรือน หมายถึง บุคคลทุกคนซึ่งปกติอาศัยอยู่ในครัวเรือนนี้ (กินอยู่/นอนในครัวเรือนนี้) เป็นเวลาติดต่อกันตั้งแต่ 1 เดือนขึ้นไป ในช่วงระหว่างเดือนกรกฎาคม 2543 ถึงเดือนกรกฎาคม 2544

2.2 พื้นที่ศึกษา

ยังคงใช้พื้นที่ศึกษาจำนวน 100 หมู่บ้าน/ชุมชนอาคารที่เป็นตัวอย่างในการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 1 (2543) โดยแบ่งเป็น 5 พื้นที่ คือ พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง พื้นที่ปลูกข้าว พื้นที่พืชไร่

พื้นที่สูง และพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน โดยในแต่ละพื้นที่มีหมู่บ้าน 20 หมู่บ้าน/ชมรมอาคาร ข้อมูลที่ใช้ในการแบ่งพื้นที่ ได้แก่ จำนวนพื้นที่ปลูกข้าว จำนวนพื้นที่ปลูกพืชไร่ โดยเฉพาะมันสำปะหลังและอ้อย จำนวนแรงงานในภาคอุตสาหกรรม ลักษณะสภาพภูมิประเทศและลักษณะของประชากร ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ได้มาจากหน่วยงานของกระทรวงต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลาง และในจังหวัดกาญจนบุรี

พื้นที่ศึกษาในแต่ละพื้นที่มีลักษณะเด่น คือ

- **พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง** คือ ประชากรในเขตเทศบาลโดยแบ่งออกเป็นชมรมอาคาร ตามการแบ่งของสำนักงานสถิติแห่งชาติ หรือหมู่บ้านที่แรงงานส่วนใหญ่ทำงาน นอกภาคเกษตร
- **พื้นที่ปลูกข้าว** เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มที่มีประชากรส่วนใหญ่ปลูกข้าว
- **พื้นที่พืชไร่** โดยทั่วไปเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่ม และประชากรส่วนใหญ่ปลูกพืชไร่ ได้แก่ อ้อย หรือมันสำปะหลัง
- **พื้นที่สูง** แบ่งตามสภาพภูมิประเทศที่เป็นที่ราบสูง ประชากรส่วนใหญ่ไม่ได้ปลูกข้าว หรือปลูกพืชไร่
- **พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน** เป็นหมู่บ้านที่เหลื่ออยู่ซึ่งไม่สามารถจัดอยู่ในกลุ่มที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ในรอบ 2 (2544) เก็บข้อมูลในหมู่บ้าน/ชมรมอาคารตัวอย่างเดิมของการทำสำมะโน ปี 2543

2.3 เครื่องมือเก็บข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถาม 3 ชุด คือแบบสอบถามสำหรับหมู่บ้าน คร่าวเรือน และบุคคล

แบบสอบถามหมู่บ้าน

แบบสอบถามหมู่บ้านประกอบด้วย

- ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป
- ส่วนที่ 2 : การเกษตร
- ส่วนที่ 3 : อาชีพ
- ส่วนที่ 4 : สาธารณูปโภคและการคมนาคม
- ส่วนที่ 5 : สิ่งแวดล้อม
- ส่วนที่ 6 : สุขภาพอนามัย

แบบสอบถามครัวเรือน

แบบสอบถามครัวเรือน ประกอบด้วย

- ส่วนที่ 1 : ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับบุคคลในครัวเรือน
- ส่วนที่ 2 : ภาวะการตาย
- ส่วนที่ 3 : ลักษณะของครัวเรือน
- ส่วนที่ 4 : การใช้ที่ดินและสารเคมี

แบบสอบถามบุคคล

แบบสอบถามบุคคล ประกอบด้วย

- ส่วนที่ 1 : ข้อมูลส่วนบุคคล
  - ส่วนที่ 2 : การย้ายถิ่น
  - ส่วนที่ 3 : ภาวะเจริญพันธุ์
  - ส่วนที่ 4 : สุขภาพอนามัย
  - ส่วนที่ 5 : การพัฒนาชุมชน
- (แบบสอบถามทั้ง 3 ชุดในภาคผนวก 3)

2.4 การทดสอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามทั้ง 3 ชุดได้ทำการทดสอบแบบสอบถามในหมู่บ้านนอกพื้นที่ศึกษาและเป็นหมู่บ้านที่เคยเข้าทำการทดสอบแบบสอบถามในรอบ 1 (2543) ดังนี้

- ครั้งที่ 1 วันที่ 21-23 มีนาคม 2544 ทำใน 1 หมู่บ้าน
- ครั้งที่ 2 วันที่ 4-5 พฤษภาคม 2544 ทำใน 1 หมู่บ้าน
- ครั้งที่ 3 วันที่ 25-27 พฤษภาคม 2544 ทำใน 3 หมู่บ้าน

นอกจากนี้ ก่อนและหลังทดสอบแบบสอบถามในแต่ละครั้ง ได้จัดการประชุมคณะทำงานด้านวิจัยเพื่อตรวจสอบและแก้ไขแบบสอบถาม และในช่วงนี้ได้ดำเนินการจัดทำคู่มือแบบสอบถามทั้ง 3 ชุด สำหรับผู้คุมงานสนามและพนักงานสัมภาษณ์ใช้อ้างอิงในการเก็บข้อมูลพร้อมกันไปด้วย

2.5 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

ใช้เวลาเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2544 – 15 สิงหาคม 2544 รวมเป็นเวลา 46 วัน

2.6 ผู้เก็บข้อมูล

ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 2 (2544) นี้ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ร่วมมือกับองค์กรทางการศึกษาในท้องถิ่น คือสำนักวิจัยและบริการวิชาการ สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี โดยได้ทำงานร่วมกันตั้งแต่การรับสมัครคัดเลือกผู้คุมงานสนาม/พนักงานสัมภาษณ์ การทดสอบแบบสอบถาม การอบรมผู้คุมงานสนาม/พนักงานสัมภาษณ์ การเตรียมงานสนาม การนิเทศงาน และการตรวจแบบสอบถาม และในการคัดเลือกพนักงานภาคสนามนั้นผู้ที่เป็นชาวจังหวัดกาญจนบุรี จะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ

ผู้เก็บข้อมูลทั้งสิ้น 70 คน แบ่งออกเป็น 10 ทีม ๆ ละ 7 คน ในแต่ละทีมประกอบด้วย ผู้คุมงานสนาม 1 คน และพนักงานสัมภาษณ์จำนวน 6 คน โดยทั้ง 10 ทีมได้เดินทางไปยังหมู่บ้านเป้าหมายในวันที่ 30 มิถุนายน 2544 และเริ่มเก็บข้อมูลพร้อมกันในวันที่ 1 กรกฎาคม 2544

การคัดเลือกผู้คุมงานสนามและพนักงานสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

ช่วงแรกดำเนินการคัดเลือกและอบรมผู้คุมงานสนามก่อน โดยใช้ระยะเวลาในการอบรม 2 อาทิตย์ ระหว่างวันที่ 21 – 31 พฤษภาคม 2544 หลังจากนั้น ผู้คุมงานสนามออกไปปรับปรุงแผนที่และบัญชีครัวเรือนของหมู่บ้านในพื้นที่ศึกษาก่อนการเก็บข้อมูลจริง และเตรียมความพร้อมทางด้านที่พัก รถยนต์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และมีส่วนร่วมในการจัดอบรมพนักงานสัมภาษณ์ เช่น การแนะนำตัว และการฝึกหัดสัมภาษณ์ เป็นต้น

ในระยะที่สองจึงทำการคัดเลือกพนักงานสัมภาษณ์ และจัดอบรมพนักงานสัมภาษณ์ โดยใช้ระยะเวลาในการอบรม 2 อาทิตย์เช่นกัน ในระหว่างวันที่ 18-30 มิถุนายน 2544 (ดูรายละเอียดการคัดเลือก หน้าที่ และคุณสมบัติของผู้คุมงานสนามและพนักงานสัมภาษณ์ในภาคผนวก 2)

2.7 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

2.7.1 การปรับปรุงแผนที่หมู่บ้าน

ใช้วิธีการปรับปรุงแผนที่หมู่บ้านจากแผนที่ที่ได้ในการสำรวจรอบ 1 (2543) และข้อมูลที่ได้จากการสำรวจของทีมงานทางด้านภูมิศาสตร์สารสนเทศ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. สำรวจอาณาบริเวณของหมู่บ้านก่อนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากปีที่แล้วหรือไม่ โดยสอบถามหรือให้ผู้รู้ชี้เขตแดนให้ดู จากนั้นวาดอาณาบริเวณ พร้อมทั้งเส้นทางถนนที่ติดต่อระหว่างหมู่บ้าน ระหว่างบ้าน ทางรถไฟ แม่น้ำ ลำคลอง และหนองน้ำแล้วเพิ่มเติมลงในแผนที่ที่มีอยู่

2. แสดงตำแหน่งสถานที่สำคัญ เช่น วัด โรงเรียน สถานีอนามัย ร้านค้าใน หมู่บ้าน บ้านกำนัน และบ้านผู้ใหญ่บ้าน หากมีการเปลี่ยนแปลง เพิ่มเติมหรือรื้อถอน ให้ทำเครื่องหมายลงบนแผนที่

3. แสดงสถานที่ตั้งของบ้านแต่ละหลัง ในกรณีที่บ้านนั้นอยู่เป็นกลุ่ม ให้แสดง ตำแหน่งของกลุ่มบ้าน พร้อมทั้งบันทึกบ้านเลขที่ที่สำคัญ (หรือชื่อเจ้าของบ้าน/หัวหน้ากลุ่ม บ้าน) และให้ประมาณจำนวนบ้านในกลุ่มบ้านนั้นๆ ด้วย หากมีการเปลี่ยนแปลง เพิ่มเติม หรือ รื้อถอนให้ทำเครื่องหมายลงบนแผนที่

4. ให้ทำสัญลักษณ์บ้านที่คาดว่าจะมีปัญหาในการเดินทางเข้าสัมผัสภายใน หรือมีคนอยู่เป็นบางเวลา

2.7.2 การปรับปรุงบัญชีครัวเรือน

ใช้วิธีการปรับปรุงจากบัญชีครัวเรือน (listing) ที่ได้ในการทำสำมะโน รอบ 1 (2543) และข้อมูลที่ได้จากการสำรวจของทีมงานทางด้านภูมิศาสตร์สารสนเทศ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. เข้าพบผู้ใหญ่บ้าน เพื่อขอปรับปรุงบัญชีรายชื่อครัวเรือนให้เป็นปัจจุบัน นับถึงวันที่ทำการเก็บข้อมูล

2. ทำการปรับปรุงบัญชีรายชื่อครัวเรือนในหมู่บ้านให้ทันสมัย โดยการเดินสำรวจในหมู่บ้าน ในกรณีที่พบบ้านที่ไม่มีเลขที่บ้านในบัญชีรายชื่อครัวเรือนที่ได้จากผู้ใหญ่ บ้าน ให้เพิ่มบ้านนั้นลงในบัญชีรายชื่อครัวเรือนด้วย หรือในกรณีที่พบบ้านและมีเลขที่ตรงกับ บัญชีรายชื่อครัวเรือนแต่บ้านนั้นปิดอยู่ ให้ถามผู้ใหญ่บ้านหรือบ้านข้างเคียงว่ามีคนอยู่บ้านหลัง นั้นหรือไม่ ถ้ามีเจ้าของบ้านจะกลับมาเมื่อไร ถ้าไม่มีคนอยู่ให้บันทึกว่าเป็นบ้านร้างพร้อมทั้ง บันทึกรายละเอียดอื่นๆ (ถ้ามี)

3. ในกรณีที่บ้านนั้นถูกบันทึกว่าเป็นบ้านร้างในการสำรวจในปี 2543 ให้ถามว่ามีคนมาอยู่หรือยัง และถ้ามีบ้านที่ปลูกสร้างใหม่ ให้ถามถึงสถานที่ตั้งบ้านเลขที่ แล้วบันทึก รายละเอียด พร้อมทั้งติดตามไปที่บ้านหลังนั้น

2.7.3 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวเช่นเดียวกับการเก็บข้อมูลในการสำรวจรอบ 1 (2543) โดยข้อมูลที่สำรวจมี 3 ชุด การเก็บข้อมูลของแต่ละชุดมีรายละเอียดดังนี้

แบบสอบถามหมู่บ้าน

ผู้คุมงานสนามเป็นผู้รับผิดชอบการเก็บข้อมูล โดยเชิญผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิก อบต. ผู้ทรงคุณวุฒิ พระสงฆ์ ครู ประธานกลุ่มสตรี และผู้ที่รู้เรื่องราวของหมู่บ้านนั้น ๆ จำนวนอย่างน้อย 3 คน มาร่วมพูดคุยกันเป็นกลุ่ม ในขั้นแรก ผู้คุมงานสนามต้องชี้แจงความเป็นมาของโครงการฯ และวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ให้ผู้เข้าร่วมสนทนาเข้าใจอย่างชัดเจนก่อน พร้อมสอบถามความยินยอมในการให้ข้อมูลด้วย

แบบสอบถามครัวเรือนและแบบสอบถามบุคคล

พนักงานสัมภาษณ์เป็นผู้รับผิดชอบเก็บข้อมูล โดยก่อนสัมภาษณ์พนักงานสัมภาษณ์ต้องชี้แจงวัตถุประสงค์และความเป็นมาของโครงการฯ ให้แก่ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบก่อน พร้อมทั้งสอบถามความยินยอมในการให้สัมภาษณ์ด้วย ผู้ให้ข้อมูลครัวเรือนคือ หัวหน้าครัวเรือน ในกรณีที่หัวหน้าครัวเรือนไม่อยู่ ผู้อาวุโสรองลงไปจะเป็นผู้ให้ข้อมูลแทน ส่วนแบบสอบถามบุคคลจะถามทุกคนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปโดยไม่มีการถามแทน

ในกรณีที่ไม่มีผู้อยู่ในข่ายสัมภาษณ์อยู่ในวันที่ไปเยี่ยมบ้าน ให้ทำการนัดหมายไว้ก่อน โดยพนักงานสัมภาษณ์ต้องพยายามนัดและสัมภาษณ์ให้ครบ 3 ครั้งก่อนที่จะบันทึกเป็นตัวอย่างที่สัมภาษณ์ไม่ได้

ในกรณีที่พนักงานสัมภาษณ์มีปัญหาในการเข้าสัมภาษณ์ครัวเรือนหรือบุคคล ผู้คุมงานสนามจะเข้าไปช่วยเหลือโดยอธิบายให้หัวหน้าครัวเรือน หรือบุคคลที่ปฏิเสธการให้สัมภาษณ์ เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งช่วยทำให้จำนวนผู้ปฏิเสธการให้สัมภาษณ์น้อยลง

2.8 การควบคุมคุณภาพข้อมูล

ขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในสนาม มีดังนี้

- ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม พนักงานสัมภาษณ์แลกเปลี่ยนตรวจสอบแบบสอบถามก่อนส่งให้ผู้คุมงานสนามตรวจสอบ หากข้อมูลไม่สมบูรณ์จะส่งกลับให้พนักงานสัมภาษณ์ที่รับผิดชอบแก้ไขและส่งให้ผู้คุมงานสนามตรวจสอบอีกครั้ง ในบางครั้งอาจต้องกลับไปสัมภาษณ์ใหม่
- ในช่วงสองอาทิตย์แรกของการเก็บข้อมูล นักวิจัยของโครงการฯ สุ่มตรวจแบบสอบถามระหว่างไปเยี่ยม/นิเทศ หากพบข้อผิดพลาดจะประชุมทีมเก็บข้อมูลทั้งทีม เพื่อให้ผู้คุมงานสนามและพนักงานสัมภาษณ์รับทราบพร้อมกันและแก้ไขในการเก็บข้อมูลต่อไป

แบบสอบถามที่ตรวจแก้ไขสมบูรณ์แล้วจะส่งกลับมาที่สำนักงาน เพื่อให้ นักวิจัยโครงการฯ ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง

เมื่อการเก็บข้อมูลภาคสนามสิ้นสุดลง ผู้คุมงานสนามและพนักงานสัมภาษณ์ที่คัดสรรแล้วจำนวน 15 คน ทำงานต่อในฐานะพนักงานลงรหัสและบันทึกข้อมูล โดยทำการตรวจแบบสอบถามอีกรอบหนึ่ง ก่อนลงรหัสและบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ รวมระยะเวลาที่ใช้ในการตรวจแบบสอบถาม ลงรหัสและบันทึกข้อมูลในคอมพิวเตอร์ 4 เดือน (ระหว่างวันที่ 27 สิงหาคม 2544 – 30 ธันวาคม 2544)

จากนั้นได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทั่วไปก่อนส่งให้ผู้เขียนรายงานนำไปวิเคราะห์ต่อไป ซึ่งในระหว่างนี้หากพบข้อมูลไม่ถูกต้องจะส่งกลับมาตรวจสอบแก้ไขกับแบบสอบถามได้อีก

2.9 ข้อมูลที่เก็บได้

2.9.1 อัตราสัมภาษณ์และเวลาสัมภาษณ์

การเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษานั้นใช้วิธีเจนนับทุกครัวเรือน (แบบสอบถามครัวเรือน) และทุกคนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป (แบบสอบถามบุคคล) โดยในหมู่บ้านนั้น ผู้คุมงานสนามเป็นผู้เก็บข้อมูลจำนวนครัวเรือนจากผู้ใหญ่บ้านก่อน เพื่อให้ได้จำนวนครัวเรือนที่เป็นจริงในหมู่บ้าน และใช้จำนวนครัวเรือนที่ได้นี้เป็นเป้าหมายในการเก็บข้อมูลครัวเรือน ส่วนจำนวนคนที่อยู่ในข่ายต้องสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามบุคคลนั้น ได้มาจากผลรวมของจำนวนผู้อยู่ในข่ายที่นับได้ในแต่ละครัวเรือนที่เก็บได้จริงทั้งหมด ทั้งครัวเรือนและบุคคลที่สัมภาษณ์ไม่ได้จะถูกบันทึกลงในแบบบันทึกเช่นกัน พร้อมทั้งเหตุผลที่สัมภาษณ์ไม่ได้ เพื่อนำมาใช้คำนวณอัตราสัมภาษณ์

จำนวนครัวเรือนที่อยู่ในข่ายมีทั้งสิ้น 15,897 ครัวเรือน สัมภาษณ์ได้ 12,657 ครัวเรือน คิดเป็นอัตราสัมภาษณ์เท่ากับร้อยละ 80 ส่วนจำนวนบุคคลที่อยู่ในข่ายมีทั้งสิ้น 32,224 คน สัมภาษณ์ได้ 29,023 คน คิดเป็นอัตราสัมภาษณ์เท่ากับร้อยละ 90 (ตาราง ผ 1.1 ในภาคผนวก 1)

เวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์สำหรับครัวเรือน ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ตั้งแต่ 2 นาที ถึง 1 ชั่วโมง 10 นาที ถ้าคิดโดยเฉลี่ย เวลาในการสัมภาษณ์ครัวเรือนคือ 11 นาที ส่วนแบบสอบถามบุคคลใช้เวลาในการสัมภาษณ์ตั้งแต่ 2 นาที ถึง 50 นาที หรือคิดเวลาการสัมภาษณ์โดยเฉลี่ยเท่ากับ 9 นาที (ตาราง ผ 1.1 ในภาคผนวก 1)

เหตุผลส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถสัมภาษณ์ได้หลังจากได้พยายามครบ 3 ครั้งแล้ว สำหรับแบบสอบถามบุคคลคือ มีภารกิจเกี่ยวกับอาชีพ หรือติดธุระ (ร้อยละ 71) เหตุผลรองลงไปคือ เจ็บป่วย ชรา หรือพิการ (ร้อยละ 18) ส่วนผู้ไม่ต้องการให้ข้อมูลมีเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น สำหรับครัวเรือนที่ไม่สามารถสัมภาษณ์ได้ในรอบ 2 (2544) นั้น พบว่า ร้อยละ 30 เป็นบ้านปิด/

บ้านร้าง หรือ ไม่มีคนอยู่บ้านขณะที่เข้าไปเก็บข้อมูล ร้อยละ 15 เป็นบ้านที่ไม่มีผู้อาศัยอยู่ประจำ ร้อยละ 39 เป็นครัวเรือนที่ย้ายไปอยู่ที่อื่น ๆ นอกหมู่บ้าน มีเพียงร้อยละ 2 เท่านั้นที่สมาชิกในครัวเรือนไม่ต้องการให้ข้อมูล (ตาราง ผ 1.2 ในภาคผนวก 1)

2.9.2 คุณภาพของข้อมูล

การประเมินคุณภาพของข้อมูลในครั้งนี้ ประเมินจากข้อสรุปของพนักงานสัมภาษณ์ที่บันทึกไว้ในแต่ละแบบสอบถามหลังจากได้สัมภาษณ์เสร็จสิ้นแล้ว ความเห็นของพนักงานสัมภาษณ์ที่บันทึกไว้ ได้แก่ สภาพสถานที่ สิ่งแวดล้อม บุคคลอื่นที่อยู่ด้วยในขณะสัมภาษณ์ ใครบ้างที่ช่วยตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความร่วมมือและมีปฏิกริยาในการสัมภาษณ์อย่างไร คำถามในส่วนตัวหรือข้อคำถามใดที่ทำให้ผู้ตอบไม่พอใจที่จะตอบ ตลอดจนความเห็นของพนักงานสัมภาษณ์ในคุณภาพของข้อมูลที่เก็บได้ (รายละเอียดในตาราง ผ 1.3 ในภาคผนวก 1)

ผลการวิเคราะห์พบว่า คำตอบที่ได้จากแบบสอบถามทั้งสองแบบใกล้เคียงกัน ในเกือบทุกคำถาม พนักงานสัมภาษณ์ถึง 3 ใน 4 ประเมินคุณภาพข้อมูลว่าอยู่ในระดับดี ส่วนอีก 1 ใน 5 มีความเห็นว่า อยู่ในระดับดี และมีเพียงร้อยละ 5 เท่านั้นที่บอกว่าพอใช้

สำหรับสภาพแวดล้อมขณะที่ทำการสัมภาษณ์นั้น ประมาณครึ่งหนึ่งเห็นว่าเป็นส่วนตัวและปราศจากสิ่งรบกวน (ร้อยละ 51 สำหรับแบบสอบถามครัวเรือน และร้อยละ 45 ในแบบสัมภาษณ์บุคคล) ส่วนอีกครึ่งหนึ่งก็เห็นว่า ถึงแม้จะมีสิ่งรบกวนแต่ก็ไม่มีผลต่อการให้สัมภาษณ์แต่อย่างใด (ร้อยละ 45 สำหรับแบบสอบถามครัวเรือน และร้อยละ 50 ในแบบสอบถามบุคคล) มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่ตอบว่า สิ่งรบกวนนั้นมีผลต่อการสัมภาษณ์ (แบบสอบถามครัวเรือนร้อยละ 4 และแบบสอบถามบุคคลร้อยละ 5) ส่วนผู้ที่ตอบว่า มีสิ่งรบกวนที่ทำให้ต้องหยุดการสัมภาษณ์บ่อย ๆ หรือทำให้เสียบรรยากาศในการสัมภาษณ์นั้นมีน้อยมาก (ไม่ถึงร้อยละ 1)

ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ครัวเรือนนั้น เกือบครึ่ง (ร้อยละ 48) ไม่มีผู้อื่นอยู่ด้วยเลย แต่ก็มีถึงร้อยละ 44 ของครัวเรือนที่สัมภาษณ์ได้ ที่มีผู้อื่นอยู่ด้วยตลอดเวลาการสัมภาษณ์ ส่วนที่เหลือประมาณ 1 ใน 10 จะมีผู้อื่นอยู่ด้วยบางเวลา แต่อย่างไรก็ตามผู้ที่อยู่ด้วยในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ข้อมูลระดับครัวเรือนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลในครอบครัวนั่นเอง (ร้อยละ 74) ส่วนที่เป็นเพื่อนบ้านมีประมาณ 1 ใน 3 โดยผู้ที่อยู่ด้วยในขณะที่ทำการสัมภาษณ์นั้น กว่าครึ่งนั่งฟังโดยที่ไม่ได้มีส่วนในการช่วยตอบหรือแสดงความคิดเห็นแต่อย่างใด ส่วนอีกกว่า 1 ใน 4 อาจช่วยตอบหรือแสดงความคิดเห็นบ้าง ก็เป็นเพียงบางตอนเท่านั้น

ส่วนการสัมภาษณ์ข้อมูลระดับบุคคลนั้น เกือบครึ่ง (ร้อยละ 49) มีผู้อื่นอยู่ด้วยในขณะที่ให้สัมภาษณ์ สำหรับการสัมภาษณ์ตัวต่อตัวก็มีถึงร้อยละ 42 และที่เหลือราว 1 ใน 10 จะมีผู้อื่นอยู่ด้วยบ้างก็เป็นบางเวลาเท่านั้น และก็เช่นเดียวกับการสัมภาษณ์ข้อมูลระดับครัวเรือนผู้ที่อยู่ในขณะสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นบุคคลในครัวเรือน (ร้อยละ 83) และมีร้อยละ 27 ที่เป็นเพื่อนบ้าน โดยผู้ที่อยู่ด้วยในขณะที่ทำการสัมภาษณ์นั้น กว่าครึ่ง (ร้อยละ 54) นั่งฟังโดยที่ไม่ได้มีส่วนในการช่วยตอบหรือแสดงความคิดเห็นแต่อย่างใด ส่วนอีก 1 ใน 4 อาจช่วยตอบหรือแสดงความคิดเห็นบ้าง ก็เป็นเพียงบางตอนเท่านั้น

ในเรื่องความร่วมมือในการสัมภาษณ์นั้น เกือบทั้งหมดทั้งในการสัมภาษณ์ข้อมูลระดับครัวเรือนและบุคคลให้ความร่วมมือดีถึงดีมาก มีเพียงร้อยละ 3 เท่านั้นที่ให้ความร่วมมือปานกลาง และไม่ถึงร้อยละ 1 ที่ให้ความร่วมมือน้อย

สำหรับปฏิภพในการตอบแบบสอบถามนั้นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 90) ยินดีในการตอบแบบสอบถาม อีกประมาณ 1 ใน 10 มีปฏิภพเฉย ๆ และมีไม่ถึงร้อยละ 1 ที่มีทำที่ไม่พร้อมที่จะให้สัมภาษณ์ หรือแสดงท่าทีไม่ค่อยพอใจในการตอบคำถามบางคำถาม

สำหรับแบบสอบถามครัวเรือน เรื่องที่ไม่พร้อมที่จะให้สัมภาษณ์คือ ส่วนของ
ลักษณะครัวเรือน (25 คน) และข้อคำถามที่ไม่พร้อมจะให้สัมภาษณ์คือ หนี้สิน (25 คน) ส่วนเรื่อง
หรือข้อที่ไม่พอใจที่จะตอบนั้น มีเพียง 4 คนที่แสดงปฏิกิริยาไม่พอใจในการตอบ

จึงกล่าวได้ว่า ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจครั้งนี้อยู่ในเกณฑ์ดีถึงดีมากเนื่องจากได้
มีการทดสอบแบบสอบถามก่อนถึง 3 ครั้ง รวมทั้งมีขบวนการคัดเลือกและอบรมผู้คุมงานสนาม
และพนักงานสัมภาษณ์ที่ดี

3 ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

3.1 แนวความคิดและคำจำกัดความ

“ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์” หมายถึงระบบการจัดการด้วยคอมพิวเตอร์ที่มีความสามารถในการจัดเก็บข้อมูล การนำข้อมูลแต่ละชั้นหรือประเภทข้อมูลมาวางซ้อนทับ การดำเนินการจัดการข้อมูล การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลทางพื้นที่ โดยอ้างอิงกับพิกัดตำแหน่งบนโลก

“ข้อมูลเชิงพื้นที่” หมายถึง ข้อมูลที่พรรณนาลักษณะของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นบนพื้นผิวโลก

“มาตราส่วนแผนที่” หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างระยะทางบนแผนที่กับระยะทางบนพื้นโลกหรืออัตราส่วนระหว่างระยะทางบนแผนที่กับระยะทางบนภูมิประเทศจริง

3.2 ลักษณะของข้อมูลเชิงพื้นที่ โครงการกาญจนบุรี

ข้อมูลเชิงพื้นที่โครงการกาญจนบุรีได้ออกแบบเพื่อทำการเก็บและรวบรวมข้อมูลเชิงพื้นที่ใน 2 ลักษณะคือ

3.2.1 ข้อมูลที่เป็นค่าพิกัดหรือกริดที่เป็นที่ตั้งของบ้านทุกหลังคาเรือนจากหมู่บ้านและชุมชนเมืองในพื้นที่ศึกษา นอกจากนี้แล้วโครงการก็ได้ทำการเก็บและรวบรวมข้อมูลค่าพิกัดของสถานีอนามัยประจำตำบลและสถานบริการสาธารณสุขในหมู่บ้านที่ศึกษา และสถานที่สำคัญอื่น ๆ เช่น ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) วัด และโรงเรียนในบริเวณพื้นที่ศึกษาและบริเวณใกล้เคียง

3.2.2 ข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศ โดยภาพถ่ายทางอากาศมีขนาดของมาตราส่วน 1: 50000 ข้อมูลทางด้านภาพถ่ายทางอากาศนี้จะครอบคลุมพื้นที่ศึกษาทั้งหมดของโครงการ

3.3 ข้อมูลเชิงพื้นที่ในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ โครงสร้างของข้อมูลเชิงพื้นที่ที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

3.3.1 ข้อมูลเวกเตอร์ (Vector Data) ข้อมูลเวกเตอร์หมายถึงข้อมูลที่มีลักษณะเป็นจุด (Point) เส้น (Line) และพื้นที่ (Polygon) ที่อ้างอิงอยู่ในรูปพิกัดใดพิกัดหนึ่ง

3.3.2 ข้อมูลแรสเตอร์ (Raster Data) ข้อมูลแรสเตอร์หมายถึงข้อมูลที่เป็นช่องกริด หรือจุดภาพ (Pixel) หรือองค์ประกอบของภาพ (Picture Element) โดยแต่ละช่องกริดจะอ้างอิงด้วยลำดับที่ของแถวหรือสดมภ์ และมีตัวเลขแสดงค่าชนิดหรือค่าของลักษณะประจำที่แสดงในแผนที่

โครงการกาญจนบุรีได้ใช้ทั้งข้อมูลเวกเตอร์และแรสเตอร์ สำหรับข้อมูลเวกเตอร์โครงการกาญจนบุรีได้มีการนำเอาข้อมูลสำเร็จรูปจากหน่วยงานต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ในการศึกษา เช่น ข้อมูลทางด้านกายภาพและเขตการปกครองของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ข้อมูลจำแนกประเภทการใช้ที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ได้ทำการเก็บและรวบรวมข้อมูลและจัดทำไว้แล้วใน Database ของโปรแกรม ArcInfo ขนาดมาตราส่วน 1:50000 และข้อมูลพื้นที่เมืองและกิ่งเมืองในกาญจนบุรี ขนาดมาตราส่วน 1:4000 ของกรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ข้อมูลจากค่าพิกัดหรือกริดของบ้านทุกหลังในพื้นที่ศึกษา สถานีอนามัยประจำตำบลหรือสถานบริการสาธารณสุข สถานที่สำคัญอื่นๆ เช่น ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) วัดและโรงเรียนในบริเวณพื้นที่ศึกษา และในส่วน

ของข้อมูลเรดสเตอร์ ได้แก่ภาพถ่ายทางอากาศ ซึ่งข้อมูลทั้งหมดนี้ได้นำมาใช้ประโยชน์เพื่อการจัดทำแผนที่ และเพื่อศึกษาวิเคราะห์ปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ในพื้นที่ศึกษาของโครงการ

3.4 วิธีเก็บข้อมูลโดยการกวดค่าพิกัด

ในการเก็บและรวบรวมข้อมูลเชิงพื้นที่ของโครงการ ได้เริ่มโดยการกวดค่าพิกัดในหน่วยการวัดของระบบที่เรียกว่า “Universal Transverse Mercator: UTM” ซึ่งโครงการกาญจนบุรีได้มีการจัดทีมงานในการเก็บและรวบรวมข้อมูล จำนวน 5 ทีม ในแต่ละทีมมีพนักงาน 2 คน รวมพนักงานทั้งหมดที่ทำหน้าที่ในการเก็บและรวบรวมข้อมูลมีจำนวน 10 คน โดยพนักงานเหล่านี้ได้ทำหน้าที่ทั้งการกวดค่าพิกัดและจดบันทึกตัวเลขค่าพิกัด ที่ตั้งอาคาร บ้านเรือนต่าง ๆ ในพื้นที่ศึกษาทั้งหมด โดยการใช้เครื่องมือที่เรียกว่า “ระบบค่าพิกัดตำแหน่งบนโลก (Global Positioning System: GPS)” ซึ่งค่าพิกัดเหล่านี้จะต้องตรงกับบ้านเลขที่และลำดับครัวเรือนในฟอร์มสำหรับกรอกข้อมูลที่ได้กำหนดไว้ วิธีการเก็บข้อมูลโดยการกวดค่าพิกัดมีหลักการในการดำเนินงานเก็บและรวบรวมที่สำคัญคือ

3.4.1 จัดหา เครื่องมือเพื่อกวดค่าพิกัด

โครงการกาญจนบุรีได้จัดหาเครื่องมือกวดค่าพิกัดที่มีประสิทธิภาพสูงคือใช้เครื่องมือกวดค่าพิกัด GPS ที่เรียกว่า “Garmin GPS 12 Map” มาเป็นเครื่องมือสำหรับการกวดค่าพิกัด โดยเครื่องมือกวดค่าพิกัดชนิดนี้มีคุณสมบัติในการที่จะรับสัญญาณคลื่นจากดาวเทียมที่หมุนอยู่บนผิวโลก และจะส่งคลื่นเป็นตัวเลขค่าพิกัดของตำแหน่งใด ๆ ที่ต้องการหาค่า นอกจากข้อมูลที่เก็บเป็นตัวเลขบอกค่าพิกัดของตำแหน่งอาคาร บ้านเรือน และสถานที่สำคัญต่าง ๆ ในพื้นที่ศึกษาแล้ว เครื่องมือนี้สามารถบอกเวลาที่กวดค่าพิกัด ณ ตำแหน่งนั้น ๆ ได้ด้วย ประโยชน์ของเครื่องมือดังกล่าวนี้นอกจากบอกค่าพิกัดได้แล้วที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือสามารถบันทึกข้อมูลที่เป็นทั้งค่าพิกัดและค่าอื่นๆ ที่กล่าวมาลงในเครื่องมือนี้ได้ แต่เครื่อง GPS บันทึกข้อมูล

ได้เต็มที่เพียง 500 จุด ดังนั้นจึงต้องมีการถ่ายโอนข้อมูลจากเครื่อง GPS ไปเก็บไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ เมื่อกดพิกัดเสร็จใน 1 หมู่บ้าน

3.4.2 การอบรมพนักงานเก็บข้อมูลด้านภูมิศาสตร์

ได้อบรมพนักงานเก็บข้อมูลด้านภูมิศาสตร์ จำนวน 10 คน ในระหว่างวันที่ 23 – 25 เมษายน 2544 เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการกคค่าพิกัดและระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ขั้นตอนการใช้เครื่องมือ ตัวอย่างเช่น การเปิดเครื่องเพื่อรับสัญญาณดาวเทียม การอ่านคำสั่งบนเครื่อง วิธีการกคค่าพิกัด การอ่านค่าพิกัด การถ่ายโอนข้อมูลและการบันทึกข้อมูล

3.4.3 การใช้บัญชีครัวเรือน ปี 2543

เพื่อให้การกคค่าพิกัดมีความถูกต้องครบถ้วน ได้ใช้บัญชีครัวเรือนในรอบ 1 (2543) มาใช้เป็นฐานรายชื่อครัวเรือนของหมู่บ้านหรือชุมชนที่จะต้องจะกคค่าพิกัด โดยบัญชีครัวเรือนนี้จะประกอบด้วย ลำดับครัวเรือน บ้านเลขที่ ชื่อของสมาชิกในครัวเรือน ในแต่ละหมู่บ้าน มาออกแบบเพิ่มเติม โดยกำหนดให้มีช่องตำแหน่งค่าพิกัดเพิ่มในบัญชีครัวเรือนอีก 2 ช่อง คือ ค่าพิกัด X (พิกัดตะวันออก) และ ค่าพิกัด Y (พิกัดเหนือ) เพื่อให้พนักงานเก็บข้อมูลด้านภูมิศาสตร์ได้ทำการบันทึกค่าพิกัดทั้ง 2 ค่านี้ในช่องที่กำหนดไว้ นอกเหนือจากการบันทึกข้อมูลตัวเลขค่าพิกัดลงในเครื่อง Garmin GPS 12 Map

3.4.4 การบันทึกข้อมูล

การบันทึกข้อมูลลงในเครื่อง Garmin GPS 12 Map นี้ก็เพื่อที่จะจัดการข้อมูลให้เป็นระบบ สามารถเรียกข้อมูลกลับมาใช้ใหม่เพื่อทำการประมวลผล สามารถทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไขและถ่ายโอนข้อมูลเชิงตัวเลข ไปสู่ข้อมูลในระบบเชิงพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว และถูกต้อง

3.5 ระยะเวลาในการกวดค่าพิกัด

การปฏิบัติงานภาคสนามเพื่อกวดค่าพิกัด พนักงานเก็บข้อมูลด้านภูมิศาสตร์ได้เริ่มปฏิบัติงานตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน 2544 จนเสร็จสิ้นในวันที่ 17 มิถุนายน 2544 โดยใช้เวลาดำเนินการทั้งสิ้น 1 เดือน 21 วัน

3.6 การนำเข้าข้อมูลและแปรผลข้อมูล

การนำเข้าข้อมูลเชิงพื้นที่ เป็นการนำเข้าข้อมูลเชิงตัวเลขที่เป็นค่าพิกัด โดยค่าพิกัดจะประกอบด้วยค่าพิกัดเหนือและตะวันออก ทั้งค่าพิกัดเหนือและตะวันออกจะมีค่าพิกัดเป็นตัวเลข 7 หลักเท่ากัน ตัวอย่าง เช่น ค่าพิกัดของบ้าน 1 หลังของบ้านเกาะบุค อำเภอสรีสวัสดิ์ที่พนักงานสนามกวดมา คือค่าเหนือที่ 1444827 ค่าตะวันออกที่ 9915436 การนำเข้าข้อมูลจะเป็นการถ่ายโอนข้อมูลค่าพิกัดทั้งหมดจากเครื่อง Garmin GPS 12 Map เพื่อไปเก็บไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม MapSource ในขั้นตอนของการบันทึกข้อมูล

การแปรผลข้อมูลจะเป็นการแปรผลข้อมูลตัวเลขค่าพิกัดให้เป็นข้อมูลเวกเตอร์ที่เป็นจุด โดยโปรแกรม AVGarmin จะเปลี่ยนค่าพิกัดทั้งหมดให้เป็นค่าละติจูดและลองจิจูดโดยอัตโนมัติเพื่อทำการ Plot จุด แสดงตำแหน่งที่ตั้งของอาคาร บ้านเรือน และสถานที่สำคัญต่าง ๆ บนโปรแกรม ArcView (ภาพ 3.1)

- ตำแหน่งของบ้านเรือน และสถานที่สำคัญต่างๆ
- ถนนในหมู่บ้าน
- คลอง

ภาพ 3.1 ค่าพิกัดที่แปรผลเป็นข้อมูลเวกเตอร์ประเภทจุด

3.7 การตรวจสอบและแก้ไขข้อมูล

เนื่องจากได้มีการนำเอาบัญชีครัวเรือนในรอบ 1 (2543) มาใช้เป็นรายชื่อครัวเรือนของหมู่บ้านหรือชุมชนที่จะต้องกคค่าพิกัด และเมื่อมีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานอีกในรอบ 2 (2544) ได้พบว่าครัวเรือนมีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงต้องมีการปรับปรุงข้อมูลในบัญชีครัวเรือนใหม่ให้ถูกต้อง และจากการตรวจสอบพบว่าข้อมูลเชิงพื้นที่ที่มีไม่เท่ากับข้อมูลครัวเรือน เช่น ตำแหน่งค่าพิกัดมีมากกว่าครัวเรือนที่ถูกสัมภาษณ์ในปี 2544 ดังนั้นจึงต้องมีการแก้ไขให้ถูกต้อง โดยการนำเอาบัญชีครัวเรือนล่าสุดของปี 2544 มาทำการเชื่อมโยงกับตารางเชิงพื้นที่

3.8 การเชื่อมโยงระหว่างตารางเชิงพื้นที่กับตารางครัวเรือน

วัตถุประสงค์ในการเชื่อมโยงระหว่างตารางเชิงพื้นที่กับตารางครัวเรือน ประการแรกคือจะทำให้ทราบได้ว่าตำแหน่งค่าพิกัด ณ จุดนั้น ๆ เป็นบ้านใคร มีบ้านเลขที่เท่าใด โดยวิธีการในการเชื่อมตารางนั้นได้ใช้ตัวแปรร่วมระหว่างตารางครัวเรือนกับตารางพื้นที่คือ “หมายเลขครัวเรือน (Household ID: HHID)” เป็น “ตัวแปรร่วม” เพื่อทำการเชื่อมโยงระหว่างตารางครัวเรือนกับตารางเชิงพื้นที่ การเชื่อมโยงตารางจะเป็นประโยชน์ต่อการที่จะนำข้อมูลทางด้านประชากร สังคม และเศรษฐกิจของประชากรในหมู่บ้านและชุมชนเมืองในพื้นที่ศึกษากับข้อมูลเชิงพื้นที่มาใช้ในการศึกษาร่วมกัน ประการที่สอง คือเพื่อจัดทำแผนที่ในระดับหมู่บ้านที่แสดงรายละเอียดที่ตั้งอาคาร บ้านเรือนแต่ละหลัง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในหมู่บ้านที่ศึกษา

3.9 ภาพถ่ายทางอากาศ

โครงการกาญจนบุรีได้ใช้ข้อมูลจากภาพถ่ายทางอากาศ โดยมีวัตถุประสงค์ประการแรกคือเพื่อที่จะใช้ในการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างลักษณะทางกายภาพต่าง ๆ ของพื้นผิวโลก ทั้งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นกับข้อมูลทางด้านประชากร สังคม และเศรษฐกิจของประชากรในพื้นที่ศึกษา ประการที่สอง เพื่อที่จะใช้ประโยชน์ในการทำแผนที่หมู่บ้านที่มีรายละเอียดจากภาพถ่ายทางอากาศของบริเวณพื้นที่ศึกษา เนื่องจากภาพถ่ายทางอากาศจะช่วยทำให้ผู้ใช้มองเห็นข้อมูลที่ปรากฏอยู่จริงในภูมิประเทศ แต่จะไม่มีค่าพิกัดและชื่อสถานที่ ภาพถ่ายทางอากาศจะครอบคลุมพื้นที่ศึกษาทั้งหมด เนื่องจากภาพถ่ายทางอากาศเป็นภาพขนาดมาตราส่วน 1: 50000 และมีทั้งหมด 122 ภาพ ในการนำเอาภาพถ่ายทางอากาศมาใช้เป็นข้อมูลในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ มีวิธีการปฏิบัติงานในขั้นตอนของการนำเข้าข้อมูลและจัดการข้อมูลดังนี้

3.9.1 วิธีการกราดตรวจ (Scan)

วิธีการกราดตรวจเป็นการนำเข้าสู่ข้อมูล โดยการใช้เครื่องกราดตรวจ (Scanner) โดยวิธีการดังกล่าวนี้ภาพถ่ายทางอากาศทั้งหมดจะถูกนำเข้าไปในเครื่องคอมพิวเตอร์ และจะถูกบันทึกภายใต้ชื่อหลักว่า Air-photo ภายใต้ชื่อหลักนี้จะมีชื่อย่อยเฉพาะของภาพถ่ายแต่ละภาพกำกับอยู่ รวมทั้งหมดเท่ากับจำนวนภาพที่มีอยู่คือ 122 ชื่อย่อย

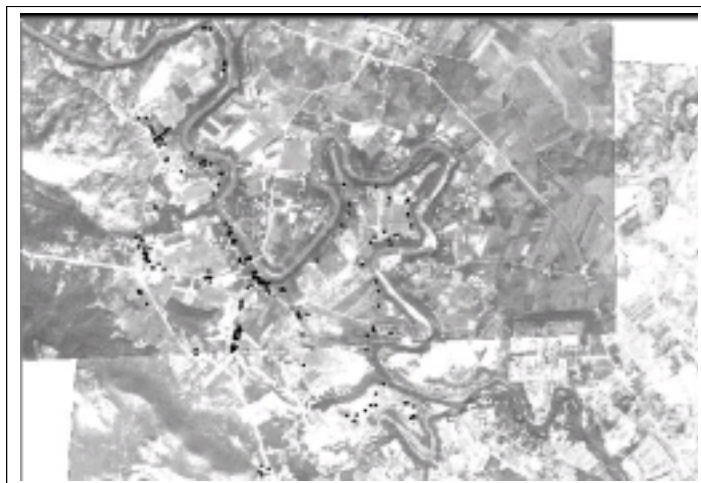
3.9.2 การวางตำแหน่งภาพถ่ายบนแผนที่ฐาน (Base Map)

เมื่อได้มีการนำเข้าสู่ข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศแล้ว แต่ภาพถ่ายทางอากาศเหล่านี้ไม่มีค่าพิกัด ดังนั้นจะต้องนำเอาภาพถ่ายทางอากาศไปวางในตำแหน่งที่ถูกต้องตามค่าพิกัดของแผนที่ฐานมาตราส่วน 1:50000 ขั้นตอนการวางตำแหน่งภาพถ่ายให้ถูกต้องก็คือการนำเอาภาพถ่ายแต่ละภาพมากำหนดค่าพิกัดให้ถูกต้อง (Rectify) ซึ่งโครงการกาญจนบุรีได้ใช้แผนที่ภูมิประเทศของกรมแผนที่ทหารเป็นแผนที่ฐานในการวางตำแหน่งค่าพิกัดของภาพถ่ายทางอากาศ

3.9.3 การเชื่อมภาพถ่ายที่วางซ้อนและติดกัน

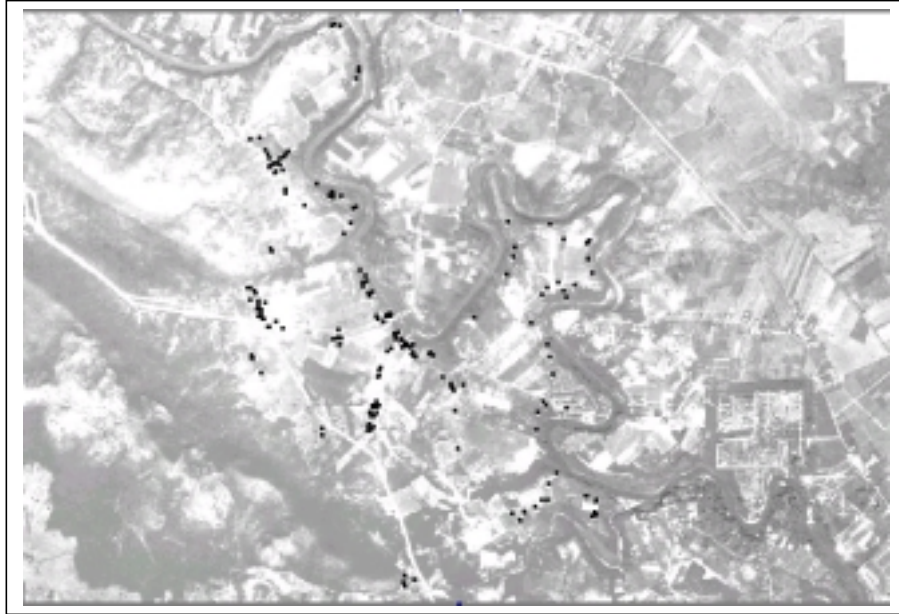
เนื่องจากภาพถ่ายทางอากาศที่โครงการกาญจนบุรีได้มาจากกรมแผนที่ทหารนั้น จะเป็นภาพถ่ายทางอากาศที่ทำการถ่ายภาพบนเครื่องบิน ซึ่งช่างกล้องบนเครื่องบินจะถ่ายภาพโดยให้กล้องทำงานด้วยระบบอัตโนมัติ ซึ่งกล้องจะบันทึกและทำการเก็บภาพตามระยะทางที่เครื่องบินผ่าน โดยภาพแต่ละภาพจะครอบคลุมพื้นที่ซ้อนกันประมาณร้อยละ 60 ของภาพที่มีพื้นที่ติดต่อกัน

ในพื้นที่ศึกษาโครงการกาญจนบุรีมีจำนวนหมู่บ้านและชุมชนทั้งหมด 100 แห่ง ใช้ภาพถ่ายทางอากาศจำนวนทั้งสิ้น 122 ภาพ เมื่อได้ทำการวางตำแหน่งค่า จะมีภาพถ่ายทางอากาศหลายภาพที่วางซ้อนกัน (Overlap) และอยู่ติดกัน เพราะเป็นบริเวณที่มีพื้นที่ติดต่อกัน (ภาพ 3.2)

ภาพ 3.2 ภาพถ่ายทางอากาศ ที่วางซ้อนกัน เพื่อแสดงตำแหน่งของบ้านเรือน
และสถานที่สำคัญต่าง ๆ

ในขั้นตอนของการเชื่อมภาพถ่ายที่วางซ้อนและติดกัน เนื่องจากพื้นที่ศึกษาจำเป็นต้องใช้ภาพถ่ายทางอากาศประกอบกันหลายภาพ จึงจะครอบคลุมพื้นที่ศึกษา และเพื่อให้ข้อมูลบนภาพถ่ายทางอากาศต่าง ๆ ที่ติดต่อกันระหว่างภาพ เช่น แม่น้ำ ถนน ป่าไม้ ภูเขา พื้นที่เพาะปลูก และอื่น ๆ มีการเชื่อมกันอย่างถูกต้องตามภูมิประเทศจริง ดังนั้นจะต้องทำการเชื่อมภาพถ่ายที่วางซ้อนกันและอยู่ติดกันด้วยวิธีการทางคอมพิวเตอร์ โดยการใช้โปรแกรม Erdas Imagine จะสามารถจัดการเชื่อมแนวถนน ลำน้ำ หรือลักษณะภูมิประเทศที่ปรากฏในภาพถ่ายทางอากาศต่าง ๆ ที่วางซ้อนและติดต่อกันให้มีความถูกต้อง (ภาพ 3.3)

ภาพ 3.3 ภาพถ่ายทางอากาศที่ต่อภาพแล้ว เพื่อแสดงตำแหน่งของบ้านเรือน
และสถานที่สำคัญต่างๆ

3.10 สรุป

ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เป็นเทคนิควิธีวิจัยเชิงพื้นที่ ซึ่งโครงการกาญจนบุรีได้นำมาประยุกต์ในงานวิจัยทางประชากรและสังคม โดยข้อมูลเชิงพื้นที่ในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ของโครงการได้ใช้ทั้งข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลจากการสำรวจ

ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลสำเร็จรูปที่หน่วยงานอื่น ๆ ได้จัดทำไว้แล้ว เช่น ข้อมูลทางด้านภาพถ่ายและเขตการปกครองจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ขนาดมาตราส่วน 1:50000 ข้อมูลการใช้ที่ดินจากกรมพัฒนาที่ดินขนาดมาตราส่วน 1:50000 และข้อมูลเกี่ยวกับเมืองและ

พื้นที่กิ่งเมืองในจังหวัดกาญจนบุรี ขนาดมาตราส่วน 1:4000 จากกรมการผังเมือง ข้อมูลดังกล่าวนี้ได้นำมาใช้ประโยชน์เพื่อการจัดทำแผนที่

ข้อมูลจากการสำรวจ เป็นข้อมูลสำรวจภาคสนามโดยใช้เครื่องมือกคค่าพิกัด GPS เพื่อหาค่าพิกัดที่ตั้งบ้านในพื้นที่ศึกษาทั้งหมด รวมทั้งค่าพิกัดของสถานีอนามัย ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสถานที่สำคัญอื่น ๆ (วัด โรงเรียน โรงพยาบาล สถานที่ท่องเที่ยวอื่น) นอกจากนี้ได้มีการนำภาพถ่ายทางอากาศมาครอบคลุมพื้นที่ศึกษาทั้งหมด ข้อมูลที่ปรากฏในภาพถ่ายทางอากาศจะทำให้การจัดทำแผนที่หมู่บ้านละเอียดมากยิ่งขึ้น และมีประโยชน์ต่อการกำหนดขอบเขตหมู่บ้านที่ถูกต้อง (ซึ่งแสดงถึงถนนในหมู่บ้าน ป่าไม้ แหล่งน้ำ พื้นที่เกษตรกรรม และบริเวณที่อยู่อาศัย)

4 ลักษณะทั่วไปของประชากร

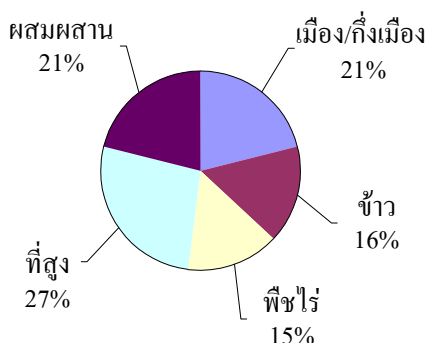
ลักษณะทั่วไปของประชากรที่จะกล่าวถึงประกอบไปด้วย จำนวนประชากร อัตราส่วนเพศ โครงสร้างอายุ อายุมัธยฐานของประชากร และอัตราส่วนพึ่งพิง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 จำนวนประชากร

ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 46,029 คน แยกเป็นเพศชาย 22,197 คน และเพศหญิง 23,832 คน ประชากรดังกล่าวมีการกระจายตัวดังนี้ คือ อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง ร้อยละ 27 อยู่ในเมือง/กึ่งเมือง และในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน ร้อยละ 21 อยู่ในพื้นที่ปลูกข้าว ร้อยละ 16 และอีกร้อยละ 15 อาศัยอยู่ในพื้นที่พืชไร่ (ตาราง 4.1 และแผนภูมิ 4.1)

ตาราง 4.1 จำนวนประชากร จำแนกตามเพศ และพื้นที่, รอบ 2 (2544)

พื้นที่	ชาย	หญิง	รวม	ครัวเรือน
เมือง/กึ่งเมือง	4,594	5,203	9,797	2,776
ข้าว	3,437	3,911	7,348	1,969
พืชไร่	3,429	3,650	7,079	1,968
ที่สูง	6,225	6,093	12,318	3,328
ผสมผสาน	4,512	4,975	9,487	2,616
รวม	22,197	23,832	46,029	12,657

แผนภูมิ 4.1 การกระจายประชากร จำแนกตามพื้นที่, รอบ 2 (2544)

เมื่อเปรียบเทียบการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่ศึกษาจากการสำรวจ 2 รอบ คือ รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) พบว่าในปี 2544 สามารถเจนนับครัวเรือนได้ 12,657 ครัวเรือน เปรียบเทียบกับ 11,612 ครัวเรือน ในปี 2543 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.0 ประชากรที่เจนนับได้ทั้งสิ้น 46,029 คน เทียบกับ 42,614 คนในปี 2543 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 8 สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชากรในปี 2544 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นนั้น อาจเนื่องมาจากความครบถ้วนในการเจนนับครัวเรือนและประชากรของทั้งสองรอบมีความแตกต่างกัน ส่วนอีกสาเหตุหนึ่งอาจเนื่องมาจากการย้ายถิ่นเข้าสู่พื้นที่ศึกษา

สำหรับการกระจายตัวของประชากรในแต่ละพื้นที่ พบว่าในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาจำนวนประชากรได้เพิ่มมากขึ้นในทุกพื้นที่ โดยในพื้นที่สูงมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรสูงที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นๆ (ร้อยละ 13) จำนวนครัวเรือนที่สำรวจได้เพิ่มจากการสำรวจในรอบแรก ร้อยละ 13 และพบว่า ประชากรเพศชายเพิ่มมากกว่าเพศหญิง (เพศชายร้อยละ 14 เพศหญิงร้อยละ 12) ในขณะเดียวกัน พบว่าพื้นที่ปลูกข้าวมีการเปลี่ยนแปลงประชากรน้อยที่สุด คือร้อยละ

2 เท่านั้น ตาราง 4.2 แสดงการเปรียบเทียบการกระจายตัวของประชากรในแต่ละพื้นที่ ระหว่างปี 2543 และ ปี 2544

ตาราง 4.2 จำนวนครัวเรือน จำนวนประชากร และร้อยละของการเปลี่ยนแปลง จำแนกตามเพศ และพื้นที่, รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)

	พื้นที่					รวม
	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	
ครัวเรือน						
2543	2,580	1,888	1,845	2,939	2,360	11,612
2544	2,776	1,969	1,968	3,328	2,616	12,657
ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง	8.0	4.3	6.7	13.2	10.9	9.0
ประชากรรวม						
2543	9,198	7,196	6,706	10,868	8,646	42,614
2544	9,797	7,348	7,079	12,318	9,487	46,029
ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง	6.5	2.1	5.6	13.3	9.7	8.0
ชาย						
2543	4,249	3,362	3,251	5,445	4,071	20,378
2544	4,594	3,437	3,429	6,225	4,512	22,197
ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง	8.1	2.2	5.5	14.3	10.8	8.9
หญิง						
2543	4,949	3,834	3,455	5,423	4,575	22,236
2544	5,203	3,911	3,650	6,093	4,975	23,832
ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง	5.1	2.0	5.6	12.4	8.7	7.2

4.2 อัตราร่วนเพศ

โดยภาพรวมจากการศึกษา พบว่า อัตราร่วนเพศ หรือ จำนวนผู้ชายต่อผู้หญิง 100 คนมีค่าต่ำกว่า 100 หรือมีสัดส่วนผู้หญิงมากกว่าผู้ชายในทุกพื้นที่ ยกเว้นในพื้นที่สูง (ตาราง 4.3)

เมื่อวิเคราะห์ตามกลุ่มอายุ พบว่า ในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองมีจำนวนประชากรชายมากกว่าหญิง ในกลุ่มอายุต่ำกว่า 15 ปี และในกลุ่มอายุระหว่าง 85-89 และสูงกว่า 95 ปีขึ้นไป ในพื้นที่ปลูกข้าว มีประชากรหญิงมากกว่าประชากรชายในเกือบทุกกลุ่มอายุ ยกเว้นกลุ่มอายุ 10-14 ปี และกลุ่มอายุ 70-74 ปี เป็นที่สังเกตว่า สัดส่วนประชากรชายจะยิ่งมีจำนวนน้อยเมื่ออายุสูงขึ้น (อายุมากกว่า 75 ปีขึ้นไป) ในพื้นที่พืชไร่ พบว่า สัดส่วนประชากรชายมากกว่าประชากรหญิงในกลุ่มอายุ 5-9 ปี, 15-19, 35-39, และกลุ่มอายุ 60-69 ปี ในพื้นที่สูง พบว่าโดยทั่ว ๆ ไปสัดส่วนเพศชายมีมากกว่าเพศหญิง กลุ่มอายุที่มีอัตราร่วนเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย ได้แก่ กลุ่มอายุ 20-29, 35-39, 50-54, 65-69, 80-89, และกลุ่มอายุสูงกว่า 100 ปีขึ้นไป สำหรับในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน พบว่า ส่วนใหญ่มีสัดส่วนประชากรหญิงมากกว่าประชากรชาย ยกเว้นในกลุ่มอายุ 5-9 ปี, 55-59, 85-94, และกลุ่มอายุสูงกว่า 100 ปีขึ้นไป

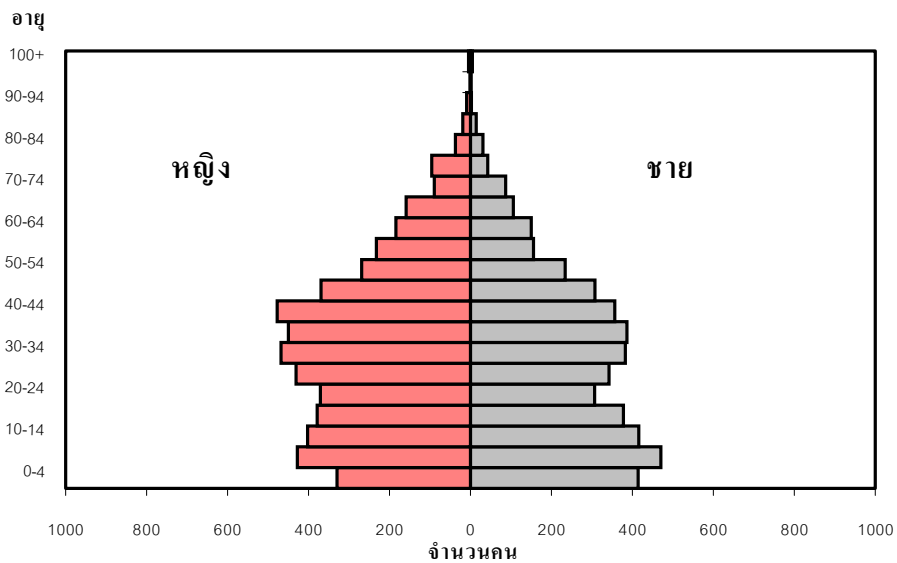
สำหรับอัตราร่วนเพศนั้น ส่วนใหญ่เป็นแบบแผนเดียวกันกับการสำรวจในรอบ 1 (2543) กล่าวคือโดยทั่ว ๆ ไปพื้นที่ศึกษามีจำนวนผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ยกเว้นในพื้นที่สูงที่มีสัดส่วนผู้ชายมากกว่า สำหรับในกลุ่มอายุต่างๆ พบว่าการสำรวจทั้ง 2 รอบมีแบบแผนที่คล้ายกัน (ตาราง 4.3)

ตาราง 4.3 อัตราส่วนเพศ จำแนกตามกลุ่มอายุและพื้นที่, รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)

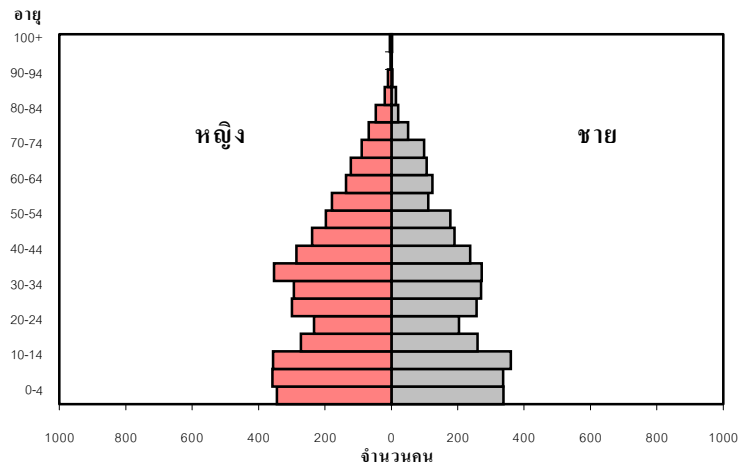
อายุ	เมือง/กึ่งเมือง		ข่าว		พีชไร่		ที่สูง		ผสมผสาน	
	2543	2544	2543	2544	2543	2544	2543	2544	2543	2544
0-4	<i>115.4</i>	125.5	<i>93.7</i>	98.0	<i>114.7</i>	102.5	<i>104.1</i>	103.2	<i>98.6</i>	105.3
5-9	<i>105.9</i>	110.1	<i>94.6</i>	93.9	<i>110.6</i>	113.4	<i>116.6</i>	108.7	<i>95.8</i>	103.8
10-14	<i>110.1</i>	103.5	<i>97.1</i>	101.1	<i>102.7</i>	96.3	<i>101.7</i>	111.3	<i>101.6</i>	96.2
15-19	<i>90.8</i>	100.0	<i>112.7</i>	94.9	<i>94.4</i>	105.0	<i>104.5</i>	101.4	<i>81.0</i>	84.6
20-24	<i>72.9</i>	82.7	<i>94.4</i>	87.1	<i>79.0</i>	82.9	<i>84.9</i>	83.6	<i>82.4</i>	84.4
25-29	<i>86.6</i>	79.6	<i>82.5</i>	85.7	<i>92.7</i>	86.9	<i>89.2</i>	85.9	<i>86.4</i>	85.2
30-34	<i>77.1</i>	81.8	<i>84.1</i>	92.5	<i>85.4</i>	87.8	<i>89.6</i>	102.5	<i>77.3</i>	88.5
35-39	<i>89.3</i>	86.0	<i>79.0</i>	77.3	<i>100.0</i>	102.9	<i>94.9</i>	92.1	<i>98.2</i>	96.9
40-44	<i>72.1</i>	74.8	<i>78.6</i>	83.2	<i>86.6</i>	82.2	<i>101.5</i>	110.0	<i>83.0</i>	76.0
45-49	<i>78.8</i>	83.5	<i>81.0</i>	79.5	<i>101.6</i>	95.8	<i>107.9</i>	113.3	<i>72.5</i>	82.4
50-54	<i>77.1</i>	87.0	<i>80.3</i>	90.4	<i>80.1</i>	87.0	<i>99.1</i>	97.5	<i>97.1</i>	87.9
55-59	<i>81.5</i>	67.2	<i>66.3</i>	62.6	<i>75.4</i>	75.4	<i>101.8</i>	110.7	<i>110.8</i>	109.1
60-64	<i>71.4</i>	81.5	<i>88.7</i>	91.2	<i>103.5</i>	103.5	<i>108.8</i>	118.2	<i>74.5</i>	84.8
65-69	<i>66.9</i>	66.7	<i>84.6</i>	86.9	<i>105.2</i>	109.3	<i>92.4</i>	96.7	<i>92.9</i>	92.6
70-74	<i>96.5</i>	97.8	<i>107.5</i>	111.2	<i>62.9</i>	62.7	<i>117.8</i>	120.2	<i>80.9</i>	76.8
75-79	<i>37.8</i>	44.8	<i>78.3</i>	75.0	<i>57.5</i>	78.4	<i>103.0</i>	102.2	<i>75.4</i>	69.2
80-84	<i>86.1</i>	83.8	<i>59.1</i>	44.7	<i>52.4</i>	55.0	<i>66.7</i>	63.0	<i>93.5</i>	79.4
85-89	<i>107.1</i>	73.7	<i>60.0</i>	70.0	<i>33.3</i>	42.9	<i>60.0</i>	42.9	<i>118.2</i>	120.0
90-94	<i>14.3</i>	33.3	<i>66.7</i>	30.0	<i>33.3</i>	100.0	<i>0.0</i>	150.0	<i>60.0</i>	250.0
95-99	<i>200.0</i>	200.0	<i>100.0</i>	50.0	<i>0.0</i>	25.0	-	-	<i>50.0</i>	50.0
100+	<i>0.0</i>	100.0	-	50.0	<i>50.0</i>	20.0	<i>200.0</i>	50.0	-	120.0
รวม	<i>85.8</i>	88.3	<i>87.7</i>	87.9	<i>94.0</i>	93.9	<i>100.3</i>	102.2	<i>89.0</i>	90.7

4.3 โครงสร้างอายุ

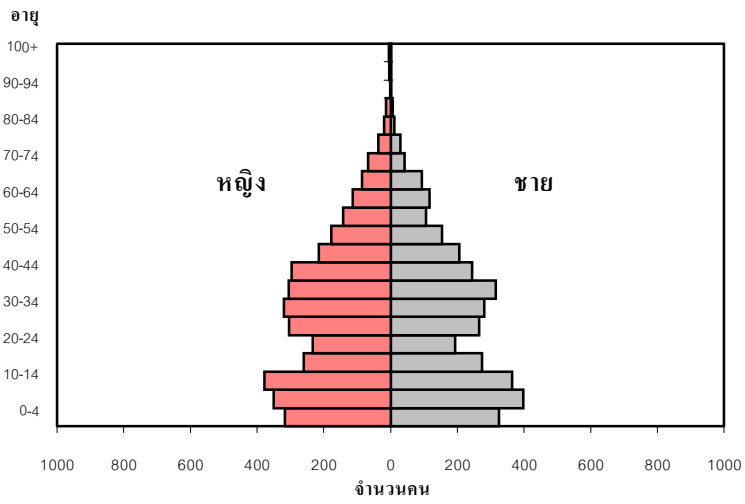
แผนภูมิ 4.2 ถึง 4.6 แสดงประมิตประชากรของพื้นที่ศึกษาในรอบ 2 (2544) จะเห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบโครงสร้างอายุและเพศของประชากรในพื้นที่ศึกษาแล้ว พบว่า พื้นที่เมือง/กิ่งเมือง มีประชากรในกลุ่มวัยสูงอายุ หรือ “ประชากรชรา” ในสัดส่วนที่สูงกว่าพื้นที่อื่น ในขณะที่พื้นที่ปลูกข้าว พืชไร่ และเศรษฐกิจผสมผสาน มีประชากรในวัยแรงงานสูงที่สุด ส่วนประชากรในพื้นที่สูงมีสัดส่วน “ประชากรวัยเยาว์” มากกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ

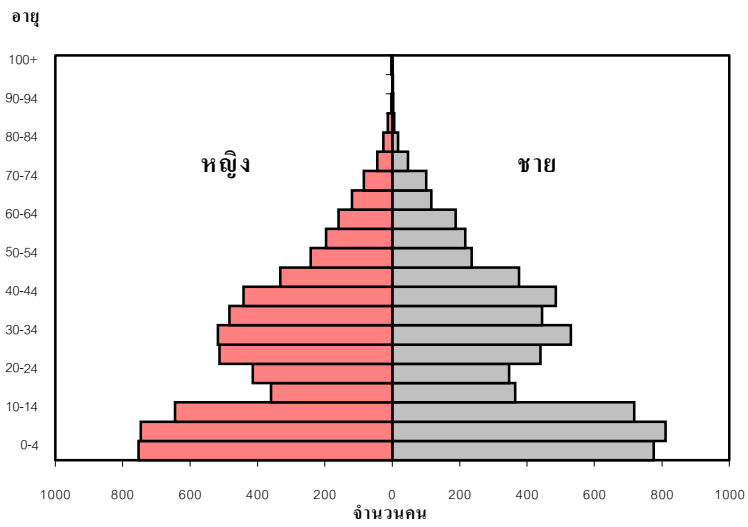
แผนภูมิ 4.2 ประชากร : เมือง/กิ่งเมือง รอบ 2 (2544)

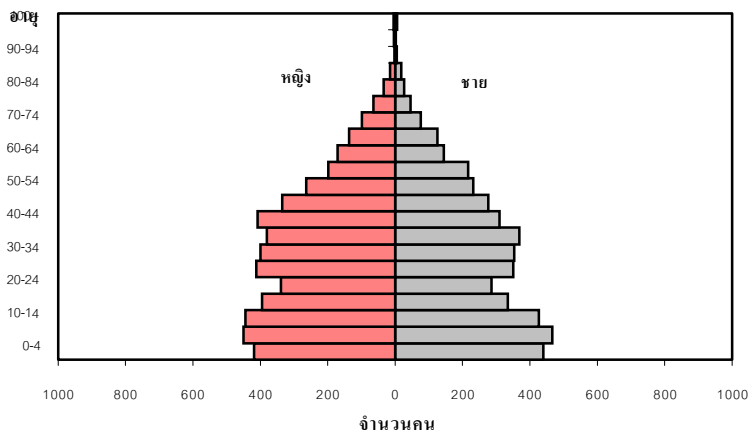
แผนภูมิ 4.3 ปริมาณประชากร : ข้าว รอบ 2 (2544)

แผนภูมิ 4.4 ปริมาณประชากร : พีชไร่ รอบ 2 (2544)

แผนภูมิ 4.5 ปริมาณประชากร : ที่สูง รอบ 2 (2544)

แผนภูมิ 4.6 ปริมาณประชากร : ผสมผสาน รอบ 2 (2544)

เมื่อแบ่งโครงสร้างประชากรออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ประชากรวัยเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี) ประชากรวัยแรงงาน (อายุ 15-59 ปี) และประชากรวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) พบว่าในพื้นที่ศึกษาโดยเฉลี่ยมีสัดส่วนประชากรในวัยแรงงานสูงที่สุด (ร้อยละ 60) เมื่อเปรียบเทียบแต่ละพื้นที่แล้ว พบว่า พื้นที่สูงมีประชากรวัยเด็กมากที่สุด คือร้อยละ 36 และมีประชากรในวัยแรงงานน้อยที่สุด คือร้อยละ 56 ในขณะที่พื้นที่เมือง/กึ่งเมืองมีประชากรวัยเด็กน้อยที่สุด (ร้อยละ 25) และมีประชากรวัยทำงานมากที่สุด (ร้อยละ 64) สำหรับพื้นที่ที่มีประชากรวัยสูงอายุมากที่สุด คือ พื้นที่ปลูกข้าว (ร้อยละ 13)

ตาราง 4.4 แสดงการเปรียบเทียบการกระจายร้อยละของประชากร แยกเป็น 3 กลุ่มอายุ จะเห็นได้ว่า โครงสร้างประชากรจากการสำรวจทั้ง 2 รอบ มีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน คือ พื้นที่สูงมีประชากรวัยเด็กเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุด พื้นที่เมือง/กึ่งเมืองมีสัดส่วนประชากรวัยแรงงานสูงที่สุดในขณะที่พื้นที่ปลูกข้าวมีสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นๆ

ตาราง 4.4 การกระจายร้อยละของประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุและพื้นที่, รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)

พื้นที่	0-14		15-59		60+		อายุมาตรฐาน	
	2543	2544	2543	2544	2543	2544	2543	2544
เมือง/กึ่งเมือง	245	25.1	65.2	64.3	103	10.6	31.0	31.0
ข้าว	287	28.5	59.0	59.0	123	12.5	30.0	30.0
พืชไร่	303	30.1	60.5	60.7	92	9.2	28.0	28.0
ที่สูง	361	36.1	56.6	56.3	73	7.6	26.0	26.0
ผสมผสาน	285	27.9	61.2	61.8	103	10.3	30.0	29.0
รวม	299	29.9	60.4	60.2	97	9.8	29.0	29.0

4.4 อายุมัธยฐาน

เมื่อแบ่งประชากรออกเป็นสองกลุ่มเท่าๆ กัน อายุที่อยู่กึ่งกลาง หรือที่เรียกว่า อายุมัธยฐาน จะเป็นดัชนีที่แสดงถึงควมมีอายุของประชากรในพื้นที่นั้นๆ จากตาราง 4.4 จะเห็นว่าโดยภาพรวมแล้ว ประชากรในพื้นที่ศึกษามีอายุมัธยฐาน 29 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประชากรวัยกลางคน หรือวัยแรงงาน ประชากรในพื้นที่สูงมีอายุมัธยฐานต่ำที่สุด คือ 26 ปี ซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้างอายุที่กล่าวมาข้างต้นที่พบว่าในพื้นที่สูงมีประชากรวัยเด็กมากที่สุด สำหรับพื้นที่ที่ประชากรมีอายุมัธยฐานสูงที่สุดคือ พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง เมื่อพิจารณาในตาราง 4.4 จะเห็นว่าอายุมัธยฐานของประชากรในพื้นที่ศึกษาทั้งประชากรรวม และประชากรในแต่ละพื้นที่ในปี 2544 ไม่เปลี่ยนแปลงจาก ปี 2543 ยกเว้นพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานที่อายุมัธยฐานในปี 2544 ลดลงจากปี 2543 เล็กน้อย

4.5 อัตราส่วนพึ่งพิง

อัตราส่วนพึ่งพิง คือ สัดส่วนประชากรในวัยเด็กซึ่งเป็นกลุ่มที่ยังไม่สามารถทำงานได้ และ/หรือ สัดส่วนประชากรวัยสูงอายุ ซึ่งพ้นวัยทำงานแล้วต่อประชากรที่อยู่ในวัยทำงาน โดยมีข้อสมมติว่าประชากรในกลุ่มที่ไม่ได้ทำงานต้องพึ่งพิงประชากรวัยทำงาน อัตราส่วนพึ่งพิงนี้เป็นผลมาจากโครงสร้างอายุของประชากร กล่าวคือถ้าพื้นที่ใดมีสัดส่วนประชากรวัยเด็กและวัยสูงอายุในสัดส่วนสูง อัตราส่วนพึ่งพิงก็จะสูง แสดงถึงว่า ประชากรวัยเด็กและวัยสูงอายุจะตกเป็นภาระพึ่งพิงแก่ประชากรในวัยแรงงาน

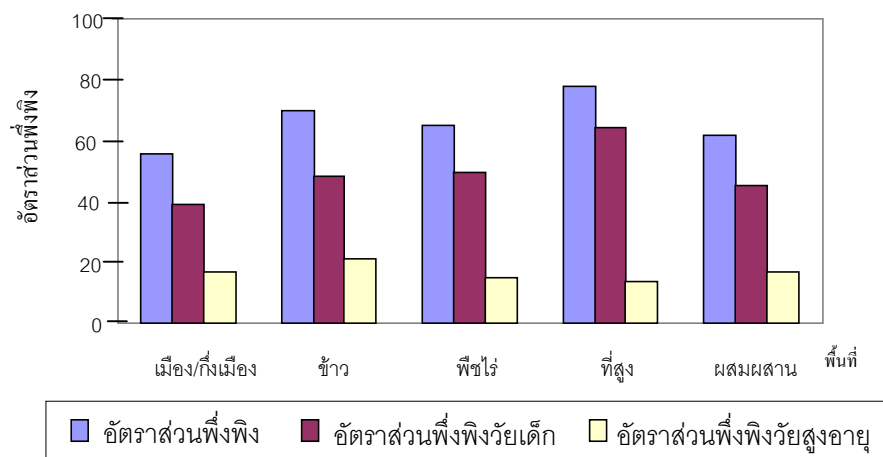
ตาราง 4.6 และแผนภูมิ 4.7 แสดงอัตราส่วนพึ่งพิง อัตราส่วนพึ่งพิงวัยเด็ก และอัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ จะเห็นว่าในพื้นที่สูงมีอัตราส่วนพึ่งพิงสูงกว่าพื้นที่อื่นๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ในพื้นที่สูงนั้น ประชากรในวัยทำงาน 100 คน จะต้องดูแลประชากรวัยเด็ก 64 คน และต้องดูแลประชากรวัยสูงอายุ 13 คน ในขณะที่พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ซึ่งมีอัตราส่วนพึ่งพิงต่ำที่สุดคือประชากรในวัยทำงาน 100 คนต้องดูแลประชากรวัยเด็ก 39 คน และประชากรวัยสูงอายุ 17 คน

เมื่อดูโครงสร้างประชากรของแต่ละกลุ่มเปรียบเทียบกันแล้ว (ตาราง 4.5) จะเห็นได้ชัดว่า พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง มีสัดส่วนประชากรวัยเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี น้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นๆ ซึ่งส่งผลให้ภาระพึ่งพิงน้อยลงไปด้วย

แบบแผนของอัตราส่วนพึ่งพิงในการสำรวจทั้งสองรอบ พบรูปแบบเดียวกัน คือ พื้นที่สูงซึ่งมีสัดส่วนประชากรวัยเด็กมากที่สุด พบว่าอัตราส่วนพึ่งพิงสูงที่สุดเช่นเดียวกันทั้ง 2 รอบ การศึกษา นอกจากนี้รูปแบบที่พบเหมือนกันทั้งสองรอบ คือ ในพื้นที่ปลูกข้าวมีอัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น (ตาราง 4.5)

ตาราง 4.5 อัตราส่วนพึ่งพิง อัตราส่วนพึ่งพิงวัยเด็ก อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)

พื้นที่	อัตราส่วนพึ่งพิงรวม		อัตราส่วนพึ่งพิงวัยเด็ก		อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ	
	2543	2544	2543	2544	2543	2544
เมือง/กึ่งเมือง	534	55.6	375	39.0	158	16.5
ข้าว	696	69.5	487	48.3	209	21.2
พืชไร่	652	64.7	501	49.6	151	15.1
ที่สูง	768	77.6	638	64.1	130	13.4
ผสมผสาน	633	61.9	465	45.2	168	16.7
รวม	656	66.0	495	49.7	161	16.3

**แผนภูมิ 4.7 อัตราส่วนพึงพึง อัตราส่วนพึงพึงวัยเด็ก อัตราส่วนพึงพึงวัยสูงอายุ
จำแนกตามพื้นที่, รอบ 2 (2544)**

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาลักษณะทั่วไปของประชากรในพื้นที่ศึกษา พบว่า ประชากรในพื้นที่ศึกษาที่เจนนับได้ 46,029 คน อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงเป็นสัดส่วนสูงสุดร้อยละ 27 ส่วนพื้นที่พีชไร่เป็นพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่เป็นสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 15 การกระจายตัวของประชากรในรอบ 2 (2544) มีการเปลี่ยนแปลง คือเพิ่มขึ้นจากรอบ 1 (2543) เมื่อศึกษาดูอัตราส่วนเพศ พบว่า สัดส่วนประชากรเพศหญิงมากกว่าประชากรเพศชายในทุกพื้นที่ ยกเว้นพื้นที่สูง และพบแบบแผนเดียวกันในการสำรวจทั้ง 2 รอบ เมื่อเปรียบเทียบโครงสร้างอายุของประชากรในพื้นที่ศึกษา พบว่า ประชากรในพื้นที่สูงมีประชากรวัยเด็กสูงกว่าประชากรวัยแรงงานและวัยสูงอายุ ในขณะที่พื้นที่เมือง/กิ่งเมือง มีประชากรวัยสูงอายุเป็นสัดส่วนสูงกว่าพื้นที่อื่น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลอายุมาตรฐานและอัตราส่วนพึงพึงที่ได้จากการศึกษา

5 กิจกรรมทางเศรษฐกิจ

กิจกรรมทางเศรษฐกิจในรายงานนี้หมายถึงอาชีพต่าง ๆ ของประชากรในพื้นที่ศึกษา ซึ่งได้จากข้อมูลการสำรวจประชากรที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป กิจกรรมทางเศรษฐกิจหรืออาชีพดังกล่าว ได้แก่ การทำการเกษตร ค้าขาย ประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการคมนาคมขนส่ง การบริการ ธุรกิจ การจัดการ หรือเป็นแรงงานที่ใช้ฝีมือ เป็นต้น ตาราง 5.1 พบว่า ประชากรเพศชายส่วนใหญ่ในทุกพื้นที่ศึกษายกเว้นพื้นที่เมือง/กิ่งเมือง ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด โดยพื้นที่สูงมีร้อยละ 75 พื้นที่พีชไร์ร้อยละ 72 พื้นที่ปลูกข้าวร้อยละ 61 พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานร้อยละ 53 สำหรับประชากรชายที่ทำงานใช้ฝีมือหรือแรงงานพบมากที่สุดในเขตเมือง/กิ่งเมืองคือ ร้อยละ 23 รองลงมา ได้แก่ พื้นที่ปลูกข้าว และเศรษฐกิจผสมผสาน (ร้อยละ 12) ส่วนอาชีพค้าขายนั้น พบมากที่สุดในเขตเมือง/กิ่งเมือง คือ ร้อยละ 15 รองลงมาคือ ในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน ปลูกข้าว พืชไร่ และที่สูง เป็นที่น่าสังเกตว่าในทุกพื้นที่ศึกษามีประชากรชายที่ยังไม่มีอาชีพอยู่เป็นสัดส่วนค่อนข้างสูง โดยในพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองมีประชากรชายไม่ได้ทำงานสูงที่สุดคือ ร้อยละ 12 รองลงมา ได้แก่ พื้นที่ปลูกข้าว (ร้อยละ 10) เศรษฐกิจผสมผสาน (ร้อยละ 9) พืชไร่ (ร้อยละ 7) และพื้นที่สูง (ร้อยละ 6)

สำหรับการประกอบอาชีพในเพศหญิงพบว่าเป็นไปในทำนองเดียวกับเพศชาย โดยพบว่า ประชากรเพศหญิงส่วนใหญ่ในทุกพื้นที่ศึกษาประกอบอาชีพเกษตรกรรม ยกเว้นพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองที่ประชากรเพศหญิงประกอบอาชีพค้าขายสูงสุด สำหรับผู้ที่ไม่มีอาชีพ พบว่าสัดส่วนของประชากรเพศหญิงที่ไม่ได้ทำงานสูงกว่าประชากรเพศชายเกินกว่าเท่าตัวในทุกพื้นที่ศึกษา (ตาราง 5.1)

อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของเพศชายและเพศหญิงเปรียบเทียบระหว่างการสำรวจรอบ 1 (2543) และการสำรวจรอบ 2 (2544) พบว่า ในประชากรชาย การประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยภาพรวมมีการเพิ่มเพียงเล็กน้อย คือจากร้อยละ 52 ในรอบ 1 (2543) เป็นร้อยละ 55 ในรอบ 2 (2544) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในแต่ละพื้นที่ศึกษาพบว่า เฉพาะพื้นที่ปลูกข้าวเท่านั้นที่สัดส่วนของประชากรที่ประกอบอาชีพนี้ลดลงเล็กน้อย

ตาราง 5.1 การกระจายร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป จำแนกตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพศ และพื้นที่

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ	เมือง/ กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
ชาย						
ไม่มีอาชีพ	12.0	10.0	6.9	5.6	9.4	8.7
วิชาชีพ/วิชาการ	7.7	1.4	1.3	2.4	3.6	3.5
ธุรกิจ และการจัดการ	5.4	0.8	1.1	4.0	6.2	3.8
ค้าขาย	15.1	3.4	2.8	2.8	5.0	6.0
การบริการ	7.0	1.9	1.6	2.3	2.6	3.2
เกษตรกรรม	15.3	61.4	72.0	74.7	52.7	54.6
การคมนาคมขนส่ง	6.0	2.7	2.2	1.6	2.9	3.1
ฝีมือและแรงงาน	22.6	11.7	7.4	3.7	11.5	11.3
อาชีพอื่นๆ	0.3	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1
นักเรียน	8.7	6.5	4.6	2.9	5.9	5.6
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	3,294	2,402	2,342	3,920	3,178	15,136
หญิง						
ไม่มีอาชีพ	27.8	21.4	18.6	28.6	22.7	24.4
วิชาชีพ/วิชาการ	9.2	1.4	1.0	2.1	2.3	3.5
ธุรกิจ และการจัดการ	5.5	1.0	1.0	2.0	3.0	2.7
ค้าขาย	20.3	5.6	5.3	6.3	8.5	9.8
การบริการ	5.7	0.8	2.1	1.2	2.3	2.6
เกษตรกรรม	12.9	52.2	61.8	55.0	45.7	43.6
การคมนาคมขนส่ง	0.2	0.1	0.1	-	0.1	0.1
ฝีมือและแรงงาน	10.2	10.4	5.6	1.7	8.9	7.3
อาชีพอื่นๆ	0.2	0.1	-	0.0	-	0.1
นักเรียน	7.9	7.1	4.5	3.1	6.6	5.8
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	4,044	2,851	2,604	3,950	3,663	17,112

คือ จากร้อยละ 63 เหลือ 62 สำหรับสัดส่วนของประชากรชายที่ว่างงานลดลงในทุกพื้นที่ศึกษา โดยในภาพรวม พบว่า ลดลงจากร้อยละ 10 ในรอบ 1 (2543) เหลือร้อยละ 9 ในรอบ 2 (2544) (ตาราง 5.2)

สำหรับประชากรเพศหญิง พบว่ามีแบบแผนการประกอบอาชีพระหว่างปี 2543 และ 2544 เป็นไปในทำนองเดียวกันกับประชากรชาย กล่าวคือ โดยภาพรวม สัดส่วนการทำการเกษตรเพิ่มขึ้นเล็กน้อย คือจากร้อยละ 43 ในรอบ 1 (2543) เป็นร้อยละ 44 ในรอบ 2 (2544) แต่เมื่อพิจารณาตามพื้นที่ศึกษา พบว่า พื้นที่ปลูกข้าวมีสัดส่วนการประกอบอาชีพนี้ลดลง โดยลดลงจากร้อยละ 55 เป็น 52 สำหรับสัดส่วนการว่างงานของประชากรหญิงในภาพรวมเปรียบเทียบระหว่างรอบ 1 และ 2 พบว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลง อย่งไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในแต่ละพื้นที่ศึกษา สัดส่วนดังกล่าวนี้เพิ่มขึ้นเล็กน้อย ในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง คือ เพิ่มจากร้อยละ 27 เป็น 28 (ตาราง 5.2)

ตาราง 5.2 เปรียบเทียบการกระจายร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป จำแนกตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพศ และพื้นที่

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ	เมือง/กึ่งเมือง		ชานเมือง		พื้นที่ราบ		พื้นที่สูง		ผสมผสาน		รวม	
	2543	2544	2543	2544	2543	2544	2543	2544	2543	2544	2543	2544
ชาย												
ไม่มีอาชีพ	13.4	12.0	11.9	10.0	7.8	6.9	7.4	5.6	10.7	9.4	10.1	8.7
วิชาชีพ/วิชาการ	8.0	7.7	1.1	1.4	1.1	1.3	2.6	2.4	3.5	3.6	3.5	3.5
ธุรกิจ และการจัดการ	5.1	5.4	1.0	0.8	1.6	1.1	4.7	4.0	4.8	6.2	3.7	3.8
ค้าขาย	15.5	15.1	3.1	3.4	2.8	2.8	2.9	2.8	5.2	5.0	6.1	6.0
การบริการ	7.3	7.0	1.1	1.9	1.8	1.6	2.3	2.3	2.9	2.6	3.3	3.2
เกษตรกรรม	13.1	15.3	63.4	61.4	71.0	72.0	69.4	74.7	48.8	52.7	52.0	54.6
การคมนาคมขนส่ง	6.3	6.0	2.2	2.7	2.3	2.2	1.9	1.6	4.4	2.9	3.5	3.1
ฝีมือและแรงงาน	21.6	22.6	8.9	11.7	7.4	7.4	5.4	3.7	12.8	11.5	11.4	11.3
อาชีพอื่น ๆ	0.1	0.3	0.1	0.1	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
นักเรียน	9.5	8.7	7.1	6.5	4.1	4.6	3.3	2.9	6.7	5.9	6.2	5.6
ไม่ทราบ	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	3,074	3,294	2,359	2,402	2,193	2,342	3,418	3,920	2,851	3,178	13,895	15,136
หญิง												
ไม่มีอาชีพ	26.5	27.8	20.6	21.4	20.5	18.6	29.1	28.6	22.8	22.7	24.3	24.4
วิชาชีพ/วิชาการ	9.9	9.2	1.5	1.4	1.0	1.0	2.8	2.1	2.0	2.3	3.9	3.5
ธุรกิจ และการจัดการ	4.6	5.5	0.8	1.0	1.1	1.0	2.3	2.0	3.0	3.0	2.6	2.7
ค้าขาย	20.1	20.3	5.1	5.6	4.3	5.3	7.3	6.3	7.9	8.5	9.7	9.8
การบริการ	6.0	5.7	0.9	0.8	1.9	2.1	1.5	1.2	2.7	2.3	2.8	2.6
เกษตรกรรม	12.5	12.9	55.2	52.2	60.9	61.8	51.7	55.0	44.0	45.7	42.6	43.6
การคมนาคมขนส่ง	0.3	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	-	0.1	0.1	0.1	0.1
ฝีมือและแรงงาน	10.3	10.2	8.8	10.4	5.4	5.6	2.1	1.7	9.7	8.9	7.3	7.3
อาชีพอื่น ๆ	0.1	0.2	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	-	-	0.0	0.1
นักเรียน	9.7	7.9	7.0	7.1	4.8	4.5	3.1	3.1	7.5	6.6	6.6	5.8
ไม่ทราบ	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.1	0.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	3,883	4,044	2,781	2,851	2,482	2,604	3,535	3,950	3,339	3,663	16,020	17,112

6 การย้ายถิ่น

การย้ายถิ่น ในรายงานฉบับนี้ หมายถึง การย้ายถิ่นของบุคคล ทั้งย้ายถิ่นเข้าและย้ายถิ่นออก ในช่วงระหว่าง 1 กรกฎาคม 2543 ถึง 30 มิถุนายน 2544 ระหว่างหมู่บ้านที่เป็นสถานที่อาศัยในเขตพื้นที่ศึกษาของโครงการในขณะที่ทำการสำรวจ โดยบุคคลนั้นย้ายออกไปอยู่ที่อื่น หรือย้ายเข้ามาอยู่ในครัวเรือนปัจจุบัน ตั้งแต่ 1 เดือนขึ้นไป ซึ่งข้อมูลการย้ายถิ่นได้มาจากแบบสอบถามครัวเรือนที่รวบรวมสถานภาพการย้ายถิ่นของสมาชิกทุกคนในครัวเรือน โดยการนำรายชื่อสมาชิกครัวเรือนจากการสำรวจ รอบ 1 (2543) มาตรวจสอบและปรับปรุง เพราะฉะนั้นในที่นี้ ผู้ย้ายถิ่นออก หมายถึง ผู้ที่เคยอยู่ในครัวเรือนนั้น แต่ขณะนี้ไปอยู่ที่อื่น ๆ นอกหมู่บ้าน และผู้ย้ายถิ่นเข้า หมายถึงผู้ที่เคยอยู่ที่อื่นนอกหมู่บ้าน แต่ขณะนี้อาศัยในครัวเรือนที่กำลังเข้าไปเก็บข้อมูล ในขณะที่ผู้ที่มีรายชื่ออยู่ในครัวเรือนนี้ทั้งสองรอบของการสำรวจถูกกำหนดว่าเป็นผู้ไม่ย้ายถิ่น

อัตราการย้ายถิ่นเข้าและการย้ายถิ่นออกคำนวณจากจำนวนผู้ที่ย้ายถิ่นออก หรือย้ายถิ่นเข้าต่อประชากร 100 คน ในพื้นที่ศึกษาขณะนั้น ๆ และเนื่องจากการสำรวจรอบ 1 (2543) นั้นสามารถคำนวณได้เพียงอัตราการย้ายถิ่นเข้า ดังนั้นในรายงานฉบับนี้ จึงมีการเปรียบเทียบเฉพาะการย้ายถิ่นเข้ามาในพื้นที่ศึกษา ระหว่างการสำรวจ รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) เท่านั้น

ในพื้นที่ศึกษาทั้งหมด พบว่า ส่วนใหญ่ คือมากกว่าร้อยละ 80 ของประชากร เป็นผู้ไม่ย้ายถิ่น ในขณะที่อัตราการย้ายถิ่นออก เท่ากับ 10 และอัตราการย้ายถิ่นเข้า เท่ากับ 8 ต่อประชากร 100 คน โดยอัตราการย้ายถิ่นออกสุทธิ เท่ากับร้อยละ 2

อัตราการย้ายถิ่นเข้า และการย้ายถิ่นออกสูงสุดในพื้นที่สูง คือ ร้อยละ 9 และ 12 ตามลำดับ โดยมีอัตราการย้ายถิ่นออกสุทธิ เท่ากับร้อยละ 3 ในขณะที่พื้นที่ปลูกข้าวมีอัตราการย้ายถิ่นเข้า และการย้ายถิ่นออกต่ำที่สุด คือ อัตราย้ายถิ่นเข้า และย้ายถิ่นออก เท่ากับร้อยละ 6 และ 8 ตามลำดับ (ตาราง 6.1 และแผนภูมิ 6.1) ถึงอย่างไรก็ตาม พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ยังคงเป็น

พื้นที่ที่มีอัตราย้ายถิ่นเข้าสูง คือ ร้อยละ 9 ของประชากรเป็นผู้ย้ายถิ่นเข้า ซึ่งแสดงว่า พื้นที่เมือง/กึ่งเมืองยังคงดึงดูดผู้ย้ายถิ่นเข้าเหมือนกับข้อค้นพบจากการศึกษาในรอบ 1 (2543) (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม 2544) ซึ่งพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองนี้มักเป็นแหล่งปลายทางของทั้งผู้ที่ต้องการทำงานนอกภาคเกษตร และศึกษาต่อ และการที่มีผู้ย้ายถิ่นเข้ามาในพื้นที่สูงเป็นจำนวนมากนั้น น่าจะมาจากเหตุผลที่ว่า พื้นที่สูงยังคงมีที่ดินสำหรับการทำเกษตรเหลืออยู่มากกว่าพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดกาญจนบุรี และส่วนหนึ่งน่าจะเป็นที่รองรับผู้ย้ายถิ่นจากประเทศสหภาพเมียนมาร์ ที่มีภาวะทางเศรษฐกิจด้อยกว่าประเทศไทย เพราะพื้นที่สูงมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศสหภาพเมียนมาร์

6.1 การย้ายถิ่นเข้า

อัตราการย้ายถิ่นเข้าของประชากรในการศึกษาคั้งนี้สูงกว่าอัตราการย้ายถิ่นเข้าของประชากรในการสำรวจรอบ 1 (2543) ประมาณ 2 เท่าในทุกพื้นที่ศึกษา ยกเว้นในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง คือ ในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง มีอัตราการย้ายถิ่นเข้าเพิ่มเพียงร้อยละ 2 (จากร้อยละ 7 เป็น 9) แต่ในพื้นที่ปลูกข้าวเพิ่มจากร้อยละ 2 เป็น 6 พื้นที่พืชไร่ เพิ่มจากร้อยละ 4 เป็น 8 พื้นที่สูง เพิ่มจากร้อยละ 4 เป็น 9 และพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน เพิ่มจากร้อยละ 3 เป็น 8 (แผนภูมิ 6.2)

ในรอบ 2 (2544) สัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นเข้าเพศชายสูงกว่าเพศหญิงในทุกพื้นที่ศึกษา ซึ่งความแตกต่างระหว่างเพศนี้มากที่สุดในพื้นที่ปลูกข้าวและเศรษฐกิจผสมผสาน และเมื่อจำแนกผู้ย้ายถิ่นตามกลุ่มอายุ และเพศ พบว่า ในพื้นที่สูงที่มีอัตราการย้ายถิ่นเข้าสูงที่สุดนั้น ประมาณร้อยละ 21 และ 18 ของประชากร อายุ 20-24 ปี เป็นผู้ย้ายถิ่นเข้า เพศชาย และเพศหญิงตามลำดับ ซึ่งใกล้เคียงกับอัตราการย้ายถิ่นเข้าของประชากร อายุ 20-24 ในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน คือ ประมาณร้อยละ 20 และ 18 สำหรับเพศชาย และหญิงตามลำดับ ส่วนพื้นที่ปลูกข้าวที่มีอัตราผู้ย้ายถิ่นเข้าต่ำที่สุดนั้น พบว่า ประมาณร้อยละ 15 ของผู้ย้ายถิ่นเข้าทั้งชายและหญิง อยู่ในกลุ่มอายุ 20-24 (ตาราง 6.2)

สำหรับกลุ่มผู้ย้ายถิ่นเข้านั้น พบว่า ร้อยละ 66, 59, 58, 43, และ 42 ของผู้ย้ายถิ่นเข้าในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ที่สูง เศรษฐกิจผสมผสาน ปลุกข้าว และพืชไร่ ตามลำดับ เป็นการย้ายถิ่นภายในจังหวัดกาญจนบุรี ในขณะที่สัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นมาจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง รองลงมาในทุกพื้นที่ศึกษา สัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นมาจากกรุงเทพฯ สูงที่สุดในพื้นที่ปลุกข้าว (ร้อยละ 18) และต่ำที่สุดในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง (ร้อยละ 6) สัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สูงที่สุดในพื้นที่พืชไร่ (ร้อยละ 9) และต่ำสุดในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง และปลุกข้าว (ร้อยละ 4) ในทุกพื้นที่การศึกษา สัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นที่มาจากภาคเหนือ และภาคใต้ มีเพียงเล็กน้อย พื้นที่สูงมีลักษณะที่พิเศษจากพื้นที่อื่น ๆ คือ ประมาณร้อยละ 7 ของผู้ย้ายถิ่นเข้าในพื้นที่สูงมาจากต่างประเทศ ในขณะที่พื้นที่ศึกษาอื่น ไม่มีผู้ย้ายถิ่นมาจากต่างประเทศเลย ยกเว้นในพื้นที่ปลุกข้าว และเศรษฐกิจผสมผสาน ที่มีผู้ย้ายถิ่นมาจากต่างประเทศ ร้อยละ 0.5 เท่านั้นเอง (ตาราง 6.3) ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าผู้ย้ายถิ่นมาจากต่างประเทศส่วนใหญ่อพยพข้ามพรมแดนมาจากประเทศสหภาพเมียนมาร์

เมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งต้นทางของผู้ย้ายถิ่นเข้า ในการสำรวจทั้งสองรอบ พบว่า มีรูปแบบเหมือนกัน คือ ผู้ย้ายถิ่นมากกว่าครึ่งหนึ่ง ย้ายมาจากภายในจังหวัดกาญจนบุรี (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม 2544) ในขณะที่พื้นที่พืชไร่ ยังคงเป็นที่รองรับผู้ย้ายถิ่นเข้าจากจังหวัดอื่นในภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือในสัดส่วนที่สูงกว่าพื้นที่ศึกษาอื่น ๆ ซึ่งเป็นไปได้ว่า การย้ายเข้านี้เป็นการย้ายเข้าตามฤดูกาล เพราะในพื้นที่พืชไร่ต้องการแรงงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะช่วงฤดูกาลตัดอ้อย ประมาณเดือนธันวาคมถึงมีนาคม เมื่อแรงงานภายในจังหวัดกาญจนบุรีมีไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงต้องนำเข้าแรงงานจากต่างจังหวัด

6.2 การย้ายถิ่นออก

สัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นออกเพศชายสูงกว่าเพศหญิงในทุกพื้นที่ศึกษา ยกเว้นในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ที่มีสัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นออกเพศหญิงและเพศชายเท่ากัน (ร้อยละ 11) พื้นที่สูงมีความแตกต่างระหว่างสัดส่วนผู้ย้ายออกเพศชายและเพศหญิงมากที่สุด และเมื่อจำแนกผู้ย้ายถิ่นออกตามกลุ่มอายุและเพศ พบว่า ในพื้นที่สูงที่มีอัตราการย้ายถิ่นออกสูงที่สุดนั้น ประมาณร้อยละ

27 และ 25 ของประชากร อายุ 15-19 ปี เป็นผู้ย้ายถิ่นออก เพศชาย และเพศหญิงตามลำดับ โดยที่อัตราการย้ายถิ่นออกของประชากร อายุ 15-19 ปี รองลงมา คือ ประมาณร้อยละ 20 ของผู้ย้ายถิ่นออกทั้งชายและหญิง (ตาราง 6.2)

อัตราย้ายถิ่นออกของประชากรชายและหญิง อายุ 15-19 ปี ในพื้นที่พีชไร่ คือ ร้อยละ 20 ส่วนพื้นที่ปลูกข้าว ที่มีอัตราผู้ย้ายถิ่นออกต่ำที่สุดนั้น พบว่า ประมาณร้อยละ 23 และ 17 ของผู้ย้ายถิ่นออกเพศชายและหญิง อยู่ในกลุ่มอายุ 20-24 ปี ตามลำดับ และประมาณ ร้อยละ 21 ของผู้ชายและร้อยละ 24 ของผู้หญิงในกลุ่มอายุ 20-24 ปี ย้ายถิ่นออกจากพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง (ตาราง 6.2)

สำหรับกลุ่มผู้ย้ายถิ่นออกนั้น พบว่า ร้อยละ 48, 42, 40, 34, และ 33 ของผู้ย้ายถิ่นออกในพื้นที่สูง เศรษฐกิจผสมผสาน พีชไร่ ปลูกข้าว และเมือง/กึ่งเมือง ตามลำดับ ย้ายภายในจังหวัดกาญจนบุรี ในขณะที่จังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง เป็นแหล่งปลายทาง อันดับรองลงมา ในทุกพื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะในพื้นที่ปลูกข้าวประมาณร้อยละ 30 ของผู้ย้ายถิ่นออกไปจังหวัดอื่นๆ ในภาคกลาง สัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นออกไปกรุงเทพฯ สูงที่สุดในพื้นที่พีชไร่ (ร้อยละ 19) และต่ำที่สุดในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง (ร้อยละ 11) สัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นออกไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สูงที่สุดในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน (ร้อยละ 4) และในทุกพื้นที่การศึกษา สัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นออกไปภาคเหนือและภาคใต้มีเพียงเล็กน้อย นอกจากนี้ยังมีผู้ย้ายถิ่นออกประมาณร้อยละ 9 ในพื้นที่สูงย้ายไปต่างประเทศ ในขณะที่พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานมีผู้ย้ายถิ่นออกไปต่างประเทศในสัดส่วนประมาณร้อยละ 2 (ตาราง 6.3)

6.3 สรุป

ในภาพรวม อัตราการย้ายถิ่นออก สูงกว่า อัตราการย้ายถิ่นเข้า โดยอัตราการย้ายถิ่นออกสุทธิ เท่ากับ 2 คนต่อประชากร 100 คน และอัตราการย้ายถิ่นเข้าในการสำรวจ รอบ 2 (2544) สูงกว่าอัตราการย้ายถิ่นเข้าในการสำรวจ รอบ 1 (2543) ในทุกพื้นที่ศึกษา ในขณะเดียวกัน

ประชากรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80) ในพื้นที่ศึกษาเป็นผู้ไม่ย้ายถิ่นระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2543 – 30 มิถุนายน 2544

เมื่อจำแนกอัตราการย้ายถิ่น ตามพื้นที่ศึกษา พบว่า อัตราการย้ายถิ่นเข้า (ร้อยละ 9) และ อัตราการย้ายถิ่นออก (ร้อยละ 12) ในพื้นที่สูงสูงสุด โดยในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานนั้นมีการเปลี่ยนแปลงประชากรเนื่องมาจากการย้ายถิ่นเพียงเล็กน้อย เพราะมีอัตราการย้ายถิ่นออกสุทธิเพียงร้อยละ 1 ซึ่งต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ศึกษาอื่น ๆ

เพศชาย มีอัตราการย้ายถิ่นสูงกว่าเพศหญิง และสัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นในกลุ่ม อายุ 15-29 ปี สูงกว่าสัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มอายุอื่นๆ ซึ่งการย้ายถิ่นนี้ส่วนใหญ่ น่าจะเกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา และการทำงาน เนื่องจากพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง เป็นแหล่งการศึกษา และงานนอกภาคเกษตรที่สำคัญของจังหวัดกาญจนบุรี การเปิดโอกาสทางการศึกษา ทำให้มีวัยรุ่นจำนวนมาก ย้ายเข้า-ออก เพื่อเรียนหนังสือ และทำงานในขณะเดียวกัน

การย้ายถิ่นทั้งการย้ายถิ่นเข้าและย้ายถิ่นออก เป็นการย้ายในระยะทางสั้น ๆ คือทั้งภายในจังหวัดกาญจนบุรี และระหว่างจังหวัดกาญจนบุรีกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง และกรุงเทพฯ เนื่องจากกาญจนบุรี เป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคกลาง สามารถเดินทางไป-กลับ ระหว่างบางจังหวัดในภาคกลางหรือกรุงเทพฯ และบางอำเภอของกาญจนบุรีได้ภายในวันเดียว ส่วนการย้ายถิ่นระหว่างกาญจนบุรี และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคใต้ ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นการย้ายถิ่นเข้า และย้ายถิ่นกลับของผู้อพยพที่เข้ามาทำงาน และการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ นั้นน่าจะเป็นการย้ายในระยะทางสั้น ๆ เช่นการย้ายข้ามพรมแดนระหว่างพื้นที่สูงของจังหวัดกาญจนบุรีกับประเทศสหภาพเมียนมาร์

ตาราง 6.1 อัตราการย้ายถิ่นออก การย้ายถิ่นเข้า และจำนวนประชากร จำแนกตามพื้นที่,
รอบ 2 (2544)

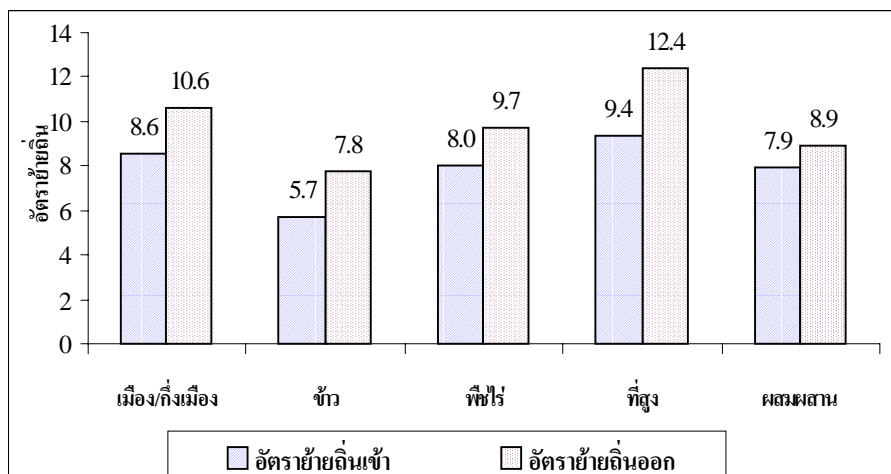
	เมือง / กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
ย้ายถิ่นออก	10.6	7.8	9.7	12.4	8.9	10.2
ย้ายถิ่นเข้า	8.6	5.7	8.0	9.4	7.9	8.1
ไม่ย้ายถิ่น	80.8	86.4	82.2	78.2	83.2	81.7
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	11,125	8,151	8,021	14,346	10,605	52,248

ตาราง 6.2 การกระจายร้อยละของประชากรที่ย้ายถิ่น จำแนกตามพื้นที่ เพศ และอายุ, รอบ 2 (2544)

อายุ	เมือง/กึ่งเมือง		ชาน		พีชไร่		ที่สูง		ผสมผสาน	
	ย้ายเข้า	ย้ายออก	ย้ายเข้า	ย้ายออก	ย้ายเข้า	ย้ายออก	ย้ายเข้า	ย้ายออก	ย้ายเข้า	ย้ายออก
ชาย										
0-9	8.7	7.6	5.5	6.1	8.1	8.2	7.3	10.7	7.5	6.5
10-14	7.8	8.5	2.6	4.9	4.1	5.8	6.5	11.5	4.8	8.8
15-19	9.2	15.8	5.2	19.0	11.3	20.2	12.9	27.1	10.7	15.5
20-24	15.5	21.3	15.2	22.7	15.7	21.4	21.2	23.9	19.8	20.1
25-29	14.2	18.5	12.9	12.3	15.6	17.1	14.6	19.9	16.3	13.0
30-34	8.7	12.9	8.6	11.1	8.4	11.2	15.7	12.2	9.6	13.1
35-39	8.9	11.6	5.9	4.9	9.4	8.8	9.0	13.7	7.2	9.6
40-44	7.3	6.3	6.6	6.6	4.9	7.9	7.5	8.4	5.6	10.2
45-49	9.0	4.3	4.0	4.0	5.8	8.5	6.9	8.6	8.9	4.5
50-54	7.0	7.4	4.9	2.7	6.6	5.4	5.9	7.5	4.8	6.4
55-59	2.4	6.0	2.6	3.5	4.5	3.6	6.6	8.3	1.8	5.3
60+	4.2	3.3	2.1	2.3	3.9	2.6	7.4	6.6	3.6	4.1
ไม่ทราบ	-	50.0	25.0	-	-	100.0	-	68.8	8.3	25.0
รวม	8.9	10.6	6.3	8.4	8.4	10.4	9.8	13.2	8.5	9.6
หญิง										
0-9	8.4	8.3	5.6	7.7	7.5	7.8	8.7	9.1	7.8	8.1
10-14	6.3	7.9	3.8	7.6	5.6	6.3	6.7	13.3	4.1	7.8
15-19	12.0	23.6	6.7	18.8	12.7	20.4	16.1	24.9	11.6	15.8
20-24	17.3	24.3	15.2	16.5	13.4	18.4	17.9	20.0	17.5	14.7
25-29	12.2	14.0	10.1	8.9	12.2	13.0	10.5	12.6	12.4	10.0
30-34	8.4	13.1	3.9	10.5	7.9	8.5	8.4	9.8	7.5	9.7
35-39	7.6	7.3	4.6	3.8	6.4	5.5	6.6	9.0	4.4	5.7
40-44	6.5	4.8	3.0	2.7	5.3	5.6	6.4	9.0	4.8	4.8
45-49	5.1	6.3	2.5	2.5	7.0	5.7	4.9	8.2	4.0	4.0
50-54	7.0	5.6	3.5	3.0	5.9	4.3	6.8	5.7	4.3	4.6
55-59	4.3	1.7	1.6	1.1	2.7	2.7	4.9	5.4	4.7	6.2
60+	2.7	3.5	1.6	1.6	3.0	5.6	6.4	7.0	3.1	3.6
ไม่ทราบ	-	43.5	-	23.1	-	57.1	-	78.6	-	44.4
รวม	8.3	10.6	5.2	7.3	7.7	9.1	9.0	11.6	7.4	8.2

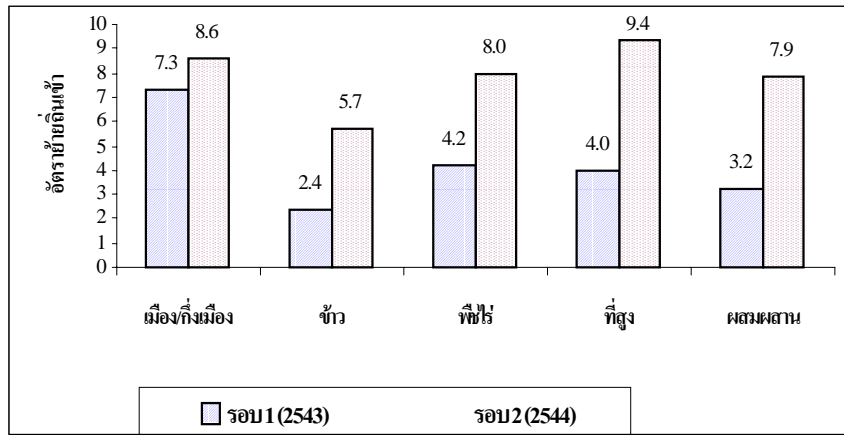
ตาราง 6.3 การกระจายร้อยละของผู้ย้ายถิ่นเข้าและออก จำแนกตามสถานที่ต้นทางและปลายทางของการย้ายถิ่น และพื้นที่, รอบ 2 (2544)

ภาค	เมือง/กึ่งเมือง		ข้าว		พืชไร่		ที่สูง		ผสมผสาน	
	ย้าย	ย้าย	ย้าย	ย้าย	ย้าย	ย้าย	ย้าย	ย้าย	ย้าย	ย้าย
	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก
กาญจนบุรี	66.1	33.3	42.8	34.2	42.0	39.7	58.7	47.5	57.9	41.8
กรุงเทพฯ	6.3	11.0	18.4	17.9	9.6	18.8	7.0	11.2	9.8	15.3
ภาคกลาง	19.5	16.0	26.6	29.9	34.1	26.4	16.2	13.3	23.8	20.9
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4.1	1.4	4.1	3.8	9.1	2.7	5.1	2.3	5.7	4.1
ภาคเหนือ	2.3	0.9	3.0	1.9	3.7	1.9	4.7	1.6	1.2	2.2
ภาคใต้	1.6	1.1	3.2	2.7	1.4	0.6	1.5	1.1	1.2	1.4
ต่างประเทศ	0.0	0.2	0.4	0.2	0.0	-	6.7	9.2	0.5	2.1
ไม่ทราบ	0.1	36.1	1.5	9.6	0.0	9.9	0.1	13.9	0.0	12.2
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	954	1,178	467	638	546	781	1,350	1,782	841	943

แผนภูมิ 6.1 อัตราการย้ายถิ่นเข้า และอัตราการย้ายถิ่นออก, รอบ 2 (2544)

แผนภูมิ 6.2 อัตราการย้ายถิ่นเข้า: รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)

7 ภาวะเจริญพันธุ์และวางแผนครอบครัว

7.1 ภาวะเจริญพันธุ์

ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจก่อนว่า โครงการวิจัยนี้เป็นแบบเฝ้าระวังทางประชากร (Demographic surveillance) ซึ่งจะแตกต่างจากการศึกษาแบบติดตามประชากรรุ่น (cohort study) กล่าวคือ แบบแรกใช้พื้นที่เป็นตัวกำหนดประชากรที่ศึกษา โดยติดตามการเปลี่ยนแปลงของประชากรทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ๆ ศึกษาซึ่งกำหนดไว้ตั้งแต่ต้น ส่วนแบบหลังเป็นการติดตามประชากรกลุ่มที่ศึกษาดังแต่ต้นไปเรื่อย ๆ ดังนั้นในแบบแรกประชากรที่ศึกษาในปีนั้นไม่ใช้ประชากรเดียวกันกับปีที่แล้ว เพียงแต่อยู่อาศัยในพื้นที่เดียวกันกับปีที่แล้ว

ดังที่กล่าวไว้แล้วในบทแรกว่า ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมามีการย้ายถิ่นทั้งเข้าและออกในพื้นที่ศึกษามากพอสมควร และการย้ายถิ่นนี้ก็แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ด้วย ดังนั้น ถ้าผู้ย้ายถิ่นเป็นสตรีในวัยเจริญพันธุ์ด้วยแล้ว ก็ยังมีผลกระทบต่อภาวะเจริญพันธุ์เป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม ภาวะเจริญพันธุ์ของประชากรรวมทั้งหมดในพื้นที่ศึกษาไม่เปลี่ยนแปลงนักในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา กล่าวคือ อัตราเจริญพันธุ์รวมยังคงเท่ากับ 2.1 และแบบแผนภาวะเจริญพันธุ์ปัจจุบัน ซึ่งวัดได้ด้วยอัตราเจริญพันธุ์รายอายุนั้นก็ยังคงแบบแผนเดิม นั่นคือ เริ่มต้นที่ภาวะเจริญพันธุ์ต่ำในกลุ่มอายุ 15-19 ปี แล้วสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในกลุ่มอายุถัดไป (20-24 ปี) จากนั้นก็ลดต่ำลงมาเรื่อยๆ เมื่ออายุมากขึ้น สำหรับภาวะเจริญพันธุ์ในแต่ละพื้นที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่ก็ยังคงคล้ายแบบเดิมคือ ในพื้นที่สูงยังคงมีภาวะเจริญพันธุ์สูงที่สุดอยู่

ส่วนภาวะเจริญพันธุ์สมบูรณ์ ซึ่งวัดได้ด้วยจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยของสตรีทั้งหมดวัยเจริญพันธุ์ (อายุ 50 ปี) นั้น ก็พบเช่นกันว่าไม่แตกต่างกันในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา คือ สตรีเมื่อสิ้นสุดการมีบุตรแล้ว จะมีจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยเท่ากับ 3.0 คน โดยพื้นที่ ๆ มีภาวะเจริญพันธุ์

สูงสุดคือ พื้นที่สูง รองลงมาคือ พืชไร่และต่ำสุดคือ พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ส่วนพื้นที่ปลูกข้าวและเศรษฐกิจผสมผสานจะอยู่ในระหว่างสองกลุ่มนี้ (ตาราง 7.1)

ตาราง 7.1 ค่าเฉลี่ยของเด็กเกิดรอด เด็กมีชีวิตอยู่ และเด็กเสียชีวิตของสตรีอายุ 50 ปี จำแนกตามพื้นที่ปี 2543 – 2544

พื้นที่	2543			2544		
	เด็กเกิดรอด	เด็กมีชีวิตอยู่	เด็กเสียชีวิต	เด็กเกิดรอด	เด็กมีชีวิตอยู่	เด็กเสียชีวิต
เมือง/กึ่งเมือง	2.20	2.13	0.07	2.12	2.00	0.12
ข้าว	3.03	2.97	0.06	2.61	2.43	0.17
พืชไร่	3.88	3.61	0.27	3.53	3.34	0.19
ที่สูง	4.36	3.57	0.76	4.02	3.50	0.52
ผสมผสาน	2.17	1.98	0.19	2.88	2.52	0.37
รวม	2.99	2.73	0.26	3.00	2.71	0.29

จะเห็นได้ว่าในอดีตนั้น สตรีเมื่อคลอดบุตรออกมาแล้ว ยังมีบุตรจำนวนหนึ่งที่ต้องเสียชีวิตไป ถึงแม้ว่าจะมีไม่มากนักก็ตาม (0.3 คน โดยเฉลี่ย) โดยมีบุตรรอดชีวิตจนถึงปัจจุบันเท่ากับ 2.7 คน โดยเฉลี่ย (ตาราง 7.1) อย่างไรก็ตามสตรีในพื้นที่สูงมีประสบการณ์ของการสูญเสียบุตรมากที่สุด คือ สูงถึง 0.5 – 0.8 คน ซึ่งการที่สตรีมีบุตรเสียชีวิตมากเช่นนี้ ย่อมมีผลทำให้สตรีในพื้นที่สูงมีภาวะเจริญพันธุ์สูงไปด้วย และเป็นที่น่าสังเกตว่า จำนวนบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่ของสตรีในพื้นที่สูงกับสตรีในพื้นที่พืชไร่นั้นใกล้เคียงกัน แต่ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีในพื้นที่พืชไร่กลับต่ำกว่า ทั้งนี้เพราะจำนวนบุตรเสียชีวิตของสตรีในพื้นที่พืชไร่ต่ำกว่าของสตรีในพื้นที่สูงนั่นเอง

7.2 การวางแผนครอบครัว

เนื่องจากการวางแผนครอบครัวเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายอยู่แล้วในพื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสตรีที่กำลังแต่งงาน ดังนั้นในรอบสองนี้จึงไม่มีคำถามเรื่องความรู้เกี่ยวกับวิธีคุมกำเนิด แต่จะถามถึงการใช่วิธีคุมกำเนิดของสตรีเลย โดยถามอยู่ในปฏิทินของแลง (Lang's calendar) ซึ่งเป็นการบันทึกรายเดือนของเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับภาวะเจริญพันธุ์ อันได้แก่ ปฏิสนธิ ตั้งครรภ์ ให้กำเนิดบุตร ภาวะเป็นหมันหลังคลอด คุมกำเนิด ฯลฯ

7.2.1 ระดับและแนวโน้มของการใช่วิธีคุมกำเนิด

ระดับการคุมกำเนิดในที่นี้ใช้วัดด้วยอัตราคุมกำเนิด ซึ่งหมายถึง ร้อยละของสตรีแต่งงานที่กำลังใช่วิธีคุมกำเนิดวิธีใดวิธีหนึ่งอยู่นั้น สามารถคำนวณได้จากปฏิทินของแลง ซึ่งพบว่า อัตราคุมกำเนิดในพื้นที่ศึกษารวมเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากปีที่แล้ว จากร้อยละ 74 เป็น 77 และการเพิ่มขึ้นของอัตราคุมกำเนิดนี้เกิดขึ้นพร้อมกันทั้งหมดในทุกพื้นที่ มีผลทำให้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในลำดับของอัตราคุมกำเนิดในแต่ละพื้นที่ กล่าวคือ สตรีในพื้นที่สูงมีผู้ใช้วิธีคุมกำเนิดต่ำที่สุด และที่สูงสุดคือสตรีในพื้นที่พีชไร้และเศรษฐกิจผสมผสาน โดยสตรีในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง และในพื้นที่ปลูกข้าวมีอัตราคุมกำเนิดใกล้เคียงกัน (ตาราง 7.2)

ตาราง 7.2 ร้อยละของสตรีแต่งงานที่กำลังใช่วิธีคุมกำเนิด จำแนกตามพื้นที่ และรอบสำรวจ

รอบสำรวจ	เมือง/ กึ่งเมือง	ข้าว	พีชไร้	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
รอบ 1 (2543)	74.9	74.3	78.7	64.3	80.2	73.5
รอบ 2 (2544)	78.5	77.2	81.0	69.3	81.1	76.6

7.2.2 แบบแผนการใช้วิธีคุมกำเนิด

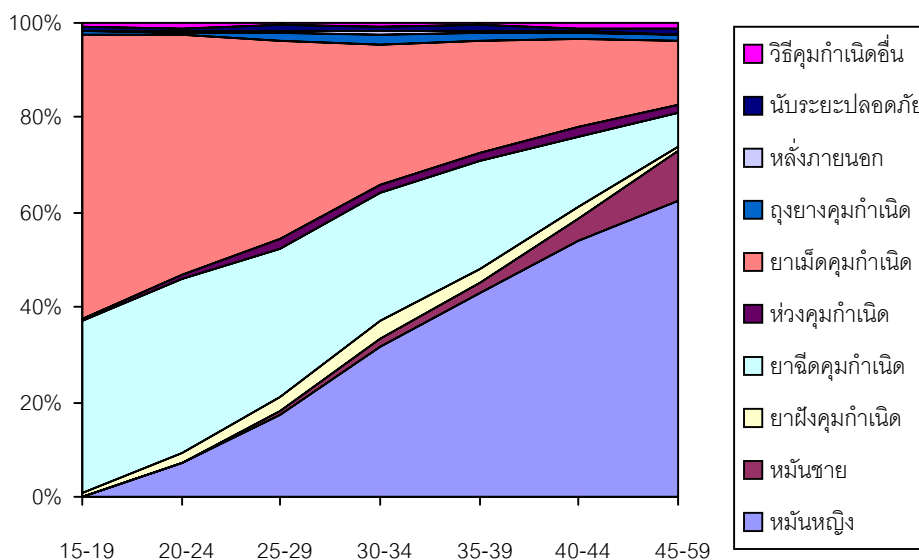
แบบแผนการใช้วิธีคุมกำเนิดหมายถึง ร้อยละของสตรีแต่งงานที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดแยกตามรายวิธีและกลุ่มอายุ ซึ่งพบว่าแบบแผนการใช้วิธีคุมกำเนิดของสตรีทั้งหมดไม่เปลี่ยนแปลงมากนักในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา กล่าวคือ หมันหญิงเป็นวิธีคุมกำเนิดที่ได้รับความนิยมสูงสุด (มีผู้ใช้กว่า 1 ใน 3 ของผู้ที่กำลังใช้ทั้งหมด) รองลงไปคือ ยาเม็ดคุมกำเนิด และยาฉีดคุมกำเนิด ตามลำดับ (ตาราง 7.3) โดยทั้งสามวิธียอดนิยมนี้ มีผู้ใช้ถึงร้อยละ 89 ของผู้ที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดทั้งหมด

ส่วนการคุมกำเนิดจำแนกตามกลุ่มอายุ พบว่า ในกลุ่มอายุน้อย (15-19 ปี) มีอัตราคุมกำเนิดต่ำที่สุด (ร้อยละ 65) และเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เมื่ออายุเพิ่มมากขึ้นจนถึงจุดสูงสุดที่อายุ 35-39 ปี (อัตราคุมกำเนิดร้อยละ 84) จากนั้นก็ค่อย ๆ ลดต่ำลงเมื่ออายุมากขึ้น (ตาราง 7.3)

ตาราง 7.3 ร้อยละของสตรีแต่งงานที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด จำแนกตามวิธีคุมกำเนิดและกลุ่มอายุ, รอบ 2 (2544)

วิธีคุมกำเนิด	อายุ							รวม
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-59	
หมันหญิง	0.0	4.9	13.0	25.4	35.8	43.0	44.3	27.5
หมันชาย	0.0	0.1	0.4	1.3	1.8	3.5	7.7	2.3
ยาฝังคุมกำเนิด	0.6	1.2	2.2	3.1	2.5	2.1	0.5	2.0
ยาฉีดคุมกำเนิด	23.4	25.3	23.4	21.6	19.0	11.6	5.0	18.0
ห่วงคุมกำเนิด	0.3	0.5	1.4	1.3	1.5	1.7	1.3	1.3
ยาเม็ดคุมกำเนิด	38.4	35.0	31.4	23.4	19.7	14.8	9.4	22.6
ถุงยางคุมกำเนิด	0.6	0.3	1.1	1.7	1.4	1.1	1.0	1.2
หลังภายนอก	0.0	0.1	0.5	0.8	0.3	0.1	0.0	0.3
นับระยะปลอดภัย	0.6	0.5	0.8	0.6	1.0	0.5	0.7	0.7
วิธีคุมกำเนิดอื่น	0.6	0.7	0.4	0.8	0.5	0.9	1.0	0.7
อัตราคุมกำเนิด	64.5	68.8	74.5	80.1	83.5	79.4	71.1	76.6

อย่างไรก็ตาม การใช้วิธีคุมกำเนิดในแต่ละกลุ่มอายุนั้นไม่เหมือนกัน ทั้งนี้เพราะมีจุดประสงค์ของการใช้ที่ไม่เหมือนกัน นั่นคือ สตรีอายุน้อยจะใช้วิธีคุมกำเนิดด้วยความประสงค์ที่จะเลื่อนการมีบุตรออกไปชั่วคราว ดังนั้นจึงนิยมที่จะใช้วิธีคุมกำเนิดชั่วคราว ได้แก่ ยาเม็ดคุมกำเนิดและยาฉีดคุมกำเนิด ส่วนวิธีชั่วคราวอื่น ๆ ก็มีผู้ใช้เหมือนกัน แต่มีจำนวนน้อย รั้นเมื่ออายุมากขึ้นและมีบุตรครบตามความต้องการแล้วก็จะหันมาใช้วิธีคุมกำเนิดถาวรเพื่อป้องกันไม่ให้มีบุตรอีกต่อไป ดังจะเห็นได้จากตาราง 7.3 และแผนภูมิ 7.1 ที่แสดงให้เห็นถึงอัตราส่วนของผู้ใช้วิธีคุมกำเนิดในแต่ละกลุ่มอายุ

แผนภูมิ 7.1 การกระจายร้อยละของสตรีแต่งงานที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด
จำแนกตามวิธีคุมกำเนิดและกลุ่มอายุ, รอบ 2 (2544)

กล่าวโดยสรุป ภาวะเจริญพันธุ์และวางแผนครอบครัวของประชากรในพื้นที่ศึกษาไม่เปลี่ยนแปลงไปจากปีก่อนมากนัก ทั้งนี้เพราะระยะเวลาเพียง 1 ปีนั้นสั้นเกินไปที่จะมองเห็นการเปลี่ยนแปลงได้ ในแง่ของพื้นที่แล้ว สตรีในพื้นที่สูงมีภาวะเจริญพันธุ์ที่สูงกว่าสตรีในพื้นที่อื่น และในขณะเดียวกันก็มีอัตราคุมกำเนิดที่ต่ำกว่าสตรีในพื้นที่อื่นเช่นกัน

8 สุขภาพอนามัย

สุขภาพอนามัยเป็นดัชนีสำคัญแสดงถึง ‘ความกินดีอยู่ดี’ ของประชากรในสังคมนั้น ๆ ระดับและทิศทางสุขภาพอนามัยของประชากรในแต่ละชุมชน จึงเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่แสดงให้เห็นถึง สภาวะการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อประชากร สังคม และเศรษฐกิจ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

สุขภาพอนามัยของประชาชนในจังหวัดกาญจนบุรีจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 2 (2544) ครอบคลุมสภาวะการเจ็บป่วยหรือไม่สบายด้วยโรคต่าง ๆ ที่ระบุโดยผู้ที่มีความเจ็บป่วยหรือไม่สบายเอง รูปแบบและแหล่งของการรักษาพยาบาล รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแหล่งรักษาพยาบาล นอกเหนือจากนี้ยังครอบคลุมถึงสุขนิสัยที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย พฤติกรรมเสี่ยงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย การวิเคราะห์ใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามส่วนบุคคลทั้งหญิงและชายที่มีอายุระหว่าง 15-70 ปี

8.1 สภาวะการเจ็บป่วยและไม่สบาย

สภาวะการเจ็บป่วยหรือไม่สบายในรายงานฉบับนี้ หมายถึง ความเจ็บป่วยหรือไม่สบายที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่งปีที่ผ่านมา ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ที่ตอบว่าเจ็บป่วยหรือไม่สบายจะต้องมีการหยุดงานประจำหรือไม่สามารถปฏิบัติภารกิจประจำวันใด ๆ ได้เมื่อเกิดการเจ็บป่วยหรือไม่สบาย ในรอบปีที่ผ่านมา (1 กรกฎาคม 2543 – 30 มิถุนายน 2544) ประมาณ 2 ใน 3 ของประชากรในพื้นที่ศึกษารายงานว่ามีการเจ็บป่วยหรือไม่สบายเกิดขึ้น โดยสัดส่วนผู้ที่รายงานว่าเจ็บป่วยหรือไม่สบาย ในพื้นที่ปลูกข้าวสูงที่สุด (ร้อยละ 79) และพื้นที่สูงต่ำที่สุด (ร้อยละ 57) และสัดส่วนใกล้เคียงกันในเขตอื่น ๆ โดยในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองและพีชไร่ มีสัดส่วนเท่ากันคือ ร้อยละ 69 และพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานมีสัดส่วนของการเจ็บป่วย ร้อยละ 66 (ตาราง 8.1)

ตาราง 8.1 การกระจายร้อยละของสถานะการเจ็บป่วยหรือไม่สบายในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาจำแนกตามพื้นที่, รอบ 2 (2544)

การเจ็บป่วย/ไม่สบาย	เมือง/กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
รวม					
ป่วย	68.7	79.0	68.7	57.3	66.2
ไม่ป่วย	31.3	21.0	31.3	42.7	33.8
จำนวน	6097	4746	4600	7334	6246
หญิง					
ป่วย	73.6	84.8	74.8	61.1	73.0
ไม่ป่วย	26.4	15.2	25.2	38.9	27.0
จำนวน	3523	2659	2480	3768	3452
ชาย					
ป่วย	62.0	71.5	61.5	53.2	57.8
ไม่ป่วย	38.0	28.5	38.5	46.8	42.2
จำนวน	2574	2087	2120	3566	2794

อย่างไรก็ตาม เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้หญิง 8 ใน 10 คน ในพื้นที่ปลูกข้าว และเกือบ 3 ใน 4 ในพื้นที่เมือง/กิ่งเมือง พืชไร่ และเศรษฐกิจผสมผสาน และประมาณ 2 ใน 3 ในพื้นที่ที่สูง รายงานว่ามีการเจ็บป่วย สำหรับเพศชาย พบว่า พื้นที่ปลูกข้าว (ร้อยละ 72) เมืองหรือกิ่งเมือง และพืชไร่มีสัดส่วนเท่ากัน (ร้อยละ 62) ส่วนพื้นที่ที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน (ร้อยละ 58) และที่สูง (ร้อยละ 53) (ตาราง 8.1)

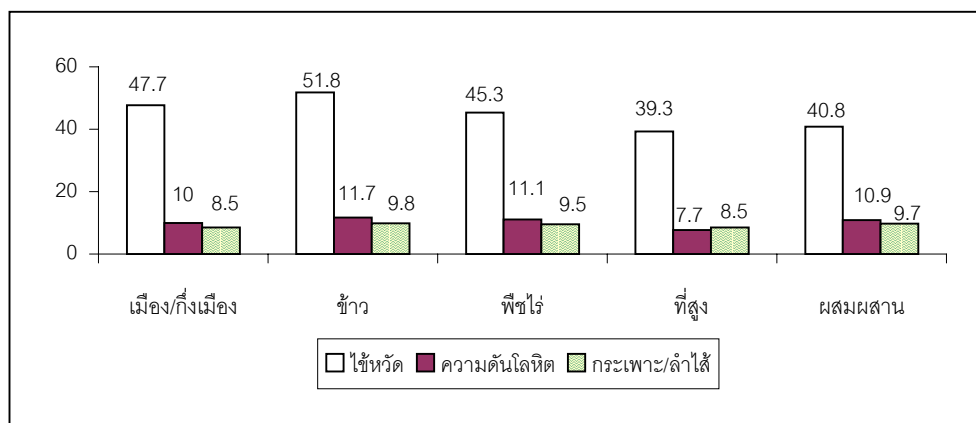
8.2 การเจ็บป่วยหรือไม่สบายด้วยโรคต่าง ๆ

โรคต่าง ๆ ที่นำเสนอในรายงานฉบับนี้ได้มาจากการระบุชื่อโรคของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยนำมาจัดเป็น 3 อันดับ เรียงจากสัดส่วนของโรคที่ระบุว่าเป็นกันมากที่สุดลงมาจนถึงโรคที่ระบุ

ว่าเป็นกันน้อยที่สุด โรคอันดับแรกอยู่ในช่วง 1,000 – 6,000 ราย โดยโรคที่ถูกระบุชื่อ ได้แก่ ไข้หวัด โรคกระเพาะและโรคทางเดินอาหาร โรคความดันโลหิต สำหรับโรครองลงมา มีทั้งหมด 12 โรค ได้แก่มาลาเรีย ไข้หวัดใหญ่ โรคตา ไทรอยด์ โรคหัวใจ เบาหวาน มะเร็ง โรคภูมิแพ้ หรือลมพิษ โรคเกี่ยวกับระบบอวัยวะสืบพันธุ์และระบบปัสสาวะ โรคเกี่ยวกับกระดูกหรือข้อเสื่อม ปวดศีรษะหรือไมเกรน และโรคหอบหืดหรือหายใจลำบาก โดยมีผู้ระบุว่ามีปัญหาจากโรคเหล่านี้ 100-999 ราย

โดยภาพรวม ประชากรทุกพื้นที่ที่ศึกษาระบุว่าเจ็บป่วยหรือไม่สบายจากไข้หวัดมากที่สุด โดยพื้นที่ปลูกข้าวมีสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 52) และพื้นที่สูงมีสัดส่วนต่ำสุด (ร้อยละ 39) โรคที่ระบุ รองลงมาได้แก่โรคความดันโลหิตสูงและต่ำ พบว่า ประชากรในทุกพื้นที่ที่ระบุว่าเป็นโรคในกลุ่มนี้ และมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน ระหว่าง ร้อยละ 8 ถึง 12 โดยพื้นที่ปลูกข้าวมีสัดส่วนสูงสุด และพื้นที่สูงมีสัดส่วนต่ำสุด สำหรับกลุ่มโรคเกี่ยวกับกระเพาะ ทางเดินอาหาร ถ้าใส่ยักเสบ ไล่ตั้งยักเสบ และไล่เลื่อนนั้น พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันมากนักในทุกพื้นที่โดยสัดส่วนอยู่ระหว่างร้อยละ 9 ถึง 10 (แผนภูมิ 8.1)

แผนภูมิ 8.1 ร้อยละของโรค 3 อันดับแรกที่ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 2 (2544)

8.3 สุขนิสัยที่มีผลต่อสภาวะสุขภาพอนามัย

สุขนิสัยต่อไปนี้เป็น การวิเคราะห์พฤติกรรมที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย พฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ คือ พฤติกรรมการบริโภคอาหารและน้ำดื่ม พฤติกรรมการนอน การทำงานและการพักผ่อน รวมทั้งพฤติกรรมการระมัดระวังสุขอนามัยจากพยาธิเมื่อเดินในที่ชื้นแฉะ และ พฤติกรรมต่าง ๆ ในรายงานฉบับนี้ ผู้ปฏิบัติต้องทำเป็นประจำจนถือเป็นปกติวิสัย

8.3.1 พฤติกรรมการบริโภคอาหารและน้ำดื่ม

รสนิยมในการบริโภคอาหารรสจัดของประชากรในพื้นที่ศึกษายังมีอยู่ไม่น้อย กล่าวคือ ประชากรในพื้นที่พีชไร้ (ร้อยละ 47) พื้นที่ปลูกข้าว (ร้อยละ 46) ที่สูงและเศรษฐกิจผสมผสาน (ร้อยละ 43) และพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง (ร้อยละ 30) ชอบบริโภคอาหารรสจัด การบริโภคอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยนั้น มีเพียงร้อยละ 2 ถึง 3 ในทุกพื้นที่เท่านั้น และเมื่อพิจารณาถึงสุขนิสัยในการบริโภคอาหารเป็นเวลา พบว่า ประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองเพียงร้อยละ 54 บริโภคอาหารเป็นเวลา ในขณะที่ประชากรในพื้นที่สูงมีส่วนของผู้บริโภคอาหารเป็นเวลาสูงที่สุด (ร้อยละ 79) รองลงมา ได้แก่พื้นที่พีชไร้ (ร้อยละ 70) เศรษฐกิจผสมผสาน (ร้อยละ 65) และพื้นที่ปลูกข้าว (ร้อยละ 63) ส่วนพฤติกรรมการบริโภคน้ำดื่ม พบว่าเกือบทุกคนในพื้นที่ศึกษาเลือกดื่มน้ำที่แน่ใจว่าสะอาดเท่านั้น (ตาราง 8.2)

8.3.2 พฤติกรรมการนอนและการพักผ่อน

เนื่องจากพฤติกรรมการนอนในมุ้งหรือมุ้งลวด สามารถบอกโอกาสของการติดเชื้อจากยุง ซึ่งเป็นพาหะของโรคมาเลเรีย จากการศึกษาพบว่าเกือบทุกคนในพื้นที่ศึกษานอนกางมุ้งหรือนอนในมุ้งลวดเป็นประจำ

สำหรับเรื่องการทำงานหนักและมีเวลาพักผ่อนน้อยนั้นพบว่า ประชากรในพื้นที่พีชไร้ (ร้อยละ 21) และเศรษฐกิจผสมผสาน (ร้อยละ 20) ประสบเหตุการณ์เช่นนี้มากกว่าประชากรในพื้นที่ปลูกข้าว (ร้อยละ 15) พื้นที่สูงและพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง (ร้อยละ 14) (ตาราง 8.2)

8.3.3 พฤติกรรมการระมัดระวังสุขอนามัยจากพยาธิเมื่อเดินในที่ชื้นแฉะ

สุขอนามัยของพฤติกรรมนี้ก็เช่นกัน พบว่า ประชากรร้อยละ 90 ขึ้นไปในทุกพื้นที่ศึกษา สวมรองเท้าเมื่อเดินในพื้นที่ชื้นแฉะ (ตาราง 8.2)

ตาราง 8.2 การกระจายร้อยละของสุขนิสัยที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย จำแนกตามพื้นที่, รอบ 2 (2544)

สุขนิสัย	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
พฤติกรรมการบริโภคอาหารและน้ำดื่ม					
ชอบกินรสจัด	36.7	45.6	46.7	43.2	43.0
ชอบกินอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ	1.6	2.8	3.3	2.7	3.3
กินอาหารเป็นเวลา	54.2	63.3	70.2	79.4	65.2
ดื่มน้ำที่แน่ใจว่าสะอาด	94.8	92.0	94.8	92.5	92.7
พฤติกรรมการนอนและการพักผ่อน					
นอนกางมุ้ง/นอนมุ้งลวด	92.5	95.3	95.4	95.5	94.2
กินยานอนหลับเพื่อช่วยให้หลับ	1.8	1.6	2.8	1.4	2.5
ทำงานหนัก/มีเวลาพักผ่อนน้อย	13.8	15.1	20.9	14.4	20.4
พฤติกรรมการระมัดระวังสุขอนามัยจากพยาธิเมื่อเดินในที่ชื้นแฉะ					
สวมรองเท้า	90.1	89.4	90.2	93.4	91.8

8.4 พฤติกรรมการบริโภคที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

พฤติกรรมการบริโภคในรายงานฉบับนี้ หมายถึงพฤติกรรมการบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ได้แก่ บุหรี่ เครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์ เช่น เหล้า เบียร์ และชาดอง เครื่องดื่มชูกำลัง และยาแก้ปวด โดยต้องมีการปฏิบัติเป็นประจำจนถือเป็นเรื่องปกติวิสัย เช่น บริโภคบ่อย ๆ หรือทุกวัน

8.4.1 พฤติกรรมสูบบุหรี่

ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 47) ของประชากรในพื้นที่สูงมีพฤติกรรมการติดบุหรี่คือ ต้องสูบบุหรี่ ๑ หรือทุกวัน ในขณะที่สัดส่วนของประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง สูบบุหรี่บ่อย ๆ หรือทุกวันต่ำที่สุด (ร้อยละ 19) ส่วนประชากรในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน พืชไร่และปลูกข้าว ที่สูบบุหรี่บ่อยหรือทุกวันมีประมาณร้อยละ 30, 29 และ 24 ตามลำดับ (ตาราง 8.3)

8.4.2 พฤติกรรมการดื่มเบียร์

ประชากรประมาณ 1 ใน 3 ของทุกพื้นที่ที่ศึกษามีพฤติกรรมการดื่มเบียร์ทั้งนานๆ ครั้ง หรือบ่อย หรือทุกวัน อย่างไรก็ตามผู้ที่ดื่มเบียร์บ่อยหรือทุกวันมีเพียงร้อยละ 3 ถึง 7 โดยประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองดื่มเบียร์บ่อยหรือทุกวันเป็นสัดส่วนสูงที่สุด (ตาราง 8.3)

8.4.3 พฤติกรรมการดื่มเหล้า

สำหรับพฤติกรรมการดื่มเหล้า นั้น แม้ว่าประชากรส่วนใหญ่ในทุกพื้นที่ศึกษา รายงานว่าไม่ดื่ม (ร้อยละ 67 ในพื้นที่สูง ถึง ร้อยละ 73 ในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมการดื่มเหล้าบ่อยหรือทุกวันเปรียบเทียบกับการดื่มเบียร์ พบว่า มีสัดส่วนสูงกว่าในทุกพื้นที่ศึกษา โดยมีสัดส่วนของการดื่มเหล้าใกล้เคียงกันมากในประชากรทุกพื้นที่ ในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานมีผู้ที่ดื่มเหล้าบ่อยๆ หรือทุกวัน สูงที่สุด คือ ร้อยละ 10 รองลงมาคือประชากรในพื้นที่พืชไร่ เมือง/กึ่งเมือง และปลูกข้าว ร้อยละ 9 และร้อยละ 8 ในพื้นที่สูง (ตาราง 8.3)

8.4.4 พฤติกรรมการดื่มยาสูบ

ร้อยละ 90 ในพื้นที่พืชไร่ ขึ้นไปจนถึงร้อยละ 93 ในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ไม่มีพฤติกรรมการดื่มยาสูบ ยกเว้นในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานมีประชากรถึงร้อยละ 23 ดื่มยาสูบ โดยมีผู้ที่ดื่มยาสูบบ่อยหรือทุกวันถึงร้อยละ 9 (ตาราง 8.3)

8.4.5 พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง

ประมาณเกือบ 1 ใน 4 ของประชากรในทุกพื้นที่ศึกษาที่มีการดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง โดยมีพฤติกรรมการดื่มแบบนาน ๆ ครั้ง เป็นสัดส่วนสูงกว่าการดื่มน้อยหรือทุกวัน และประชากรในพื้นที่ปลูกข้าว มีพฤติกรรมทั้งสองแบบสูงสุด (ร้อยละ 17 และร้อยละ 9) ในขณะที่ประชากรในพื้นที่สูง มีสัดส่วนของประชากรที่มีพฤติกรรมดังกล่าวต่ำที่สุด คือร้อยละ 8 และร้อยละ 3 ตามลำดับ (ตาราง 8.3)

8.4.6 พฤติกรรมการติดยาแก้ปวด

ประชากรส่วนใหญ่ในทุกพื้นที่ศึกษา รายงานว่าไม่มีพฤติกรรมการติดยาแก้ปวด อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในกลุ่มที่ยอมรับว่ามีพฤติกรรมนี้ พบว่า การติดยาแก้ปวดที่ต้องกินบ่อยหรือทุกวัน มีสัดส่วนสูงกว่าการกินแบบนาน ๆ ครั้ง ในทุกพื้นที่ศึกษา โดยพฤติกรรมการกินยาแก้ปวดแบบนาน ๆ ครั้ง มีไม่ถึงร้อยละ 1 ส่วนพฤติกรรมที่ต้องกินบ่อยหรือทุกวัน มีสัดส่วนระหว่าง ร้อยละ 1 ถึงร้อยละ 4 กล่าวคือ พื้นที่พืชไร่ ร้อยละ 4 พื้นที่ปลูกข้าว ร้อยละ 3 พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน ร้อยละ 2 และพื้นที่สูงกับพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ร้อยละ 1 (ตาราง 8.3)

ตาราง 8.3 การกระจายร้อยละของพฤติกรรมการบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 2 (2544)

พฤติกรรมบริโภค	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
บุหรี่					
ไม่สูบ	79.3	74.4	69.9	49.9	75.2
นาน ๆ ครั้ง	2.0	1.7	1.5	3.2	2.3
บ่อยหรือทุกวัน	18.6	23.9	28.6	46.9	29.6
เบียร์					
ไม่ดื่ม	68.9	67.2	68.0	69.6	67.3
นาน ๆ ครั้ง	24.0	27.5	27.6	27.9	27.2
บ่อยหรือทุกวัน	7.1	5.3	4.3	2.5	5.5

ตาราง 8.3 (ต่อ)

พฤติกรรมบริโภค	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
เหล้า					
ไม่ดื่ม	72.8	71.7	70.3	67.3	70.5
นาน ๆ ครั้ง	18.2	19.2	20.4	25.1	19.9
บ่อยหรือทุกวัน	9.1	9.1	9.3	7.5	9.6
ยาตอง					
ไม่ดื่ม	93.2	90.5	90.0	90.3	77.5
นาน ๆ ครั้ง	5.1	7.9	8.1	7.2	13.9
บ่อยหรือทุกวัน	1.6	1.6	1.9	2.5	8.5
เครื่องดื่มชูกำลัง					
ไม่ดื่ม	78.9	73.3	75.9	78.4	77.5
นาน ๆ ครั้ง	13.2	17.4	15.3	8.2	13.9
บ่อยหรือทุกวัน	7.9	9.3	8.8	3.4	8.5
การติดยาแก้ปวด (สิ่งเสพติด)					
ไม่เสพติด	98.7	97.4	95.7	98.2	97.6
นาน ๆ ครั้ง	0.2	0.1	0.4	0.4	0.3
บ่อยหรือทุกวัน	1.1	2.5	3.9	1.3	2.0

8.5 การเปรียบเทียบการบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ระหว่างรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)

เมื่อเปรียบเทียบการบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ระหว่างรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) (แผนภูมิ 8.2) พบว่า เกือบทุกพฤติกรรมเสี่ยงที่ทำบ่อยหรือทุกวันมีสัดส่วนลดลงเล็กน้อยในทุกพื้นที่ศึกษา ดังนี้

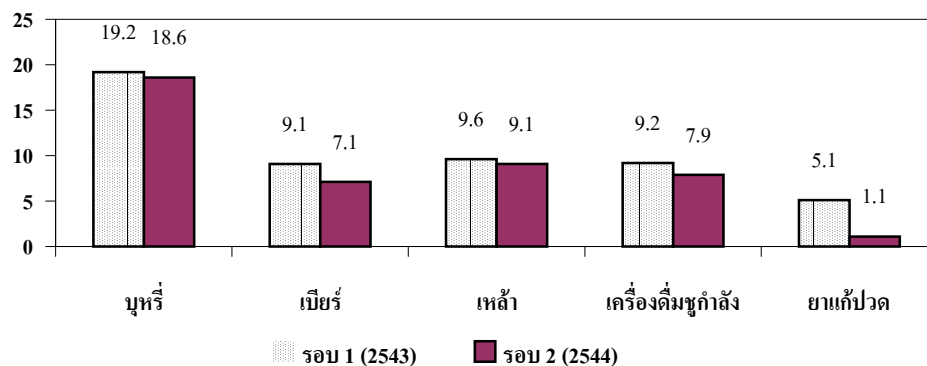
พฤติกรรมการสูบบุหรี่ที่ต้องสูบบ่อยหรือทุกวัน ในทุกพื้นที่ศึกษามีสัดส่วนลดลงหรือคงที่ ยกเว้นพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานที่เพิ่มขึ้น กล่าวคือ เพิ่มจากร้อยละ 26 เป็น 30

พฤติกรรมการดื่มเบียร์ก็พบเป็นไปในทำนองเดียวกันกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ กล่าวคือ มีสัดส่วนผู้ที่ดื่มเบียร์บ่อยหรือทุกวันลดลงในทุกพื้นที่ ยกเว้นพื้นที่สูงที่เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากร้อยละ 2 เป็นร้อยละ 3 สัดส่วนประชากรที่ดื่มเหล้าในทุกพื้นที่บ่อยหรือทุกวันลดลงในทุกพื้นที่ศึกษาที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง คือคงที่ที่ร้อยละ 8 ในทั้ง 2 รอบการศึกษา

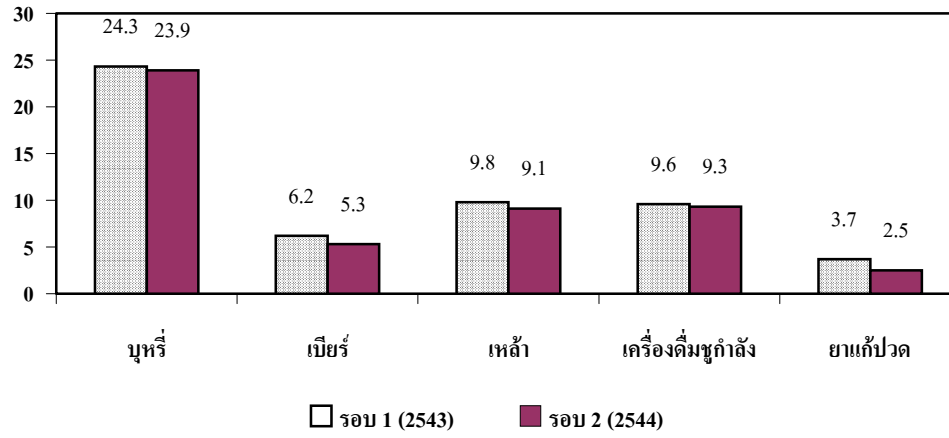
สัดส่วนการบริโภคเครื่องดื่มชูกำลังเปลี่ยนแปลงเกือบทุกพื้นที่ศึกษา คือ เพิ่มจากร้อยละ 8 เป็น 9 ในพื้นที่พีชไร่และเศรษฐกิจผสมผสาน ลดลงจากร้อยละ 9 เหลือ 8 ในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง และจากร้อยละ 10 เหลือ 9 ในพื้นที่ปลูกข้าว ในขณะที่พื้นที่สูงมีสัดส่วนคงที่ร้อยละ 3

อย่างไรก็ตาม สัดส่วนของผู้ที่เสพยาแก้ปวดบ่อยหรือทุกวัน ลดลงในทุกพื้นที่ศึกษา โดยพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองมีการลดลงมากที่สุดคือจากร้อยละ 5 เหลือเพียงร้อยละ 1 เท่านั้น

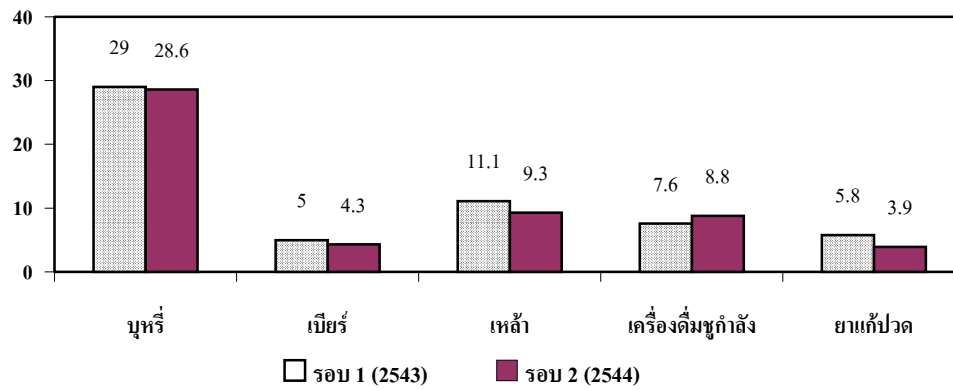
เมือง/กึ่งเมือง

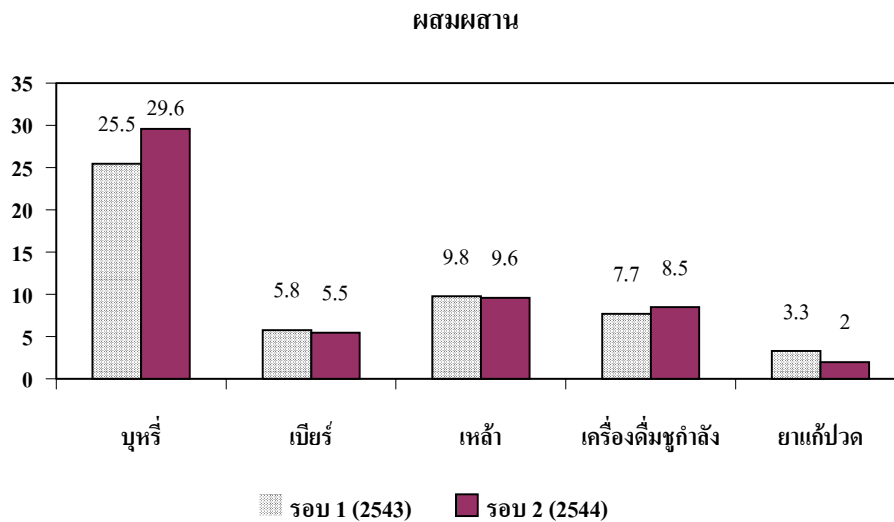
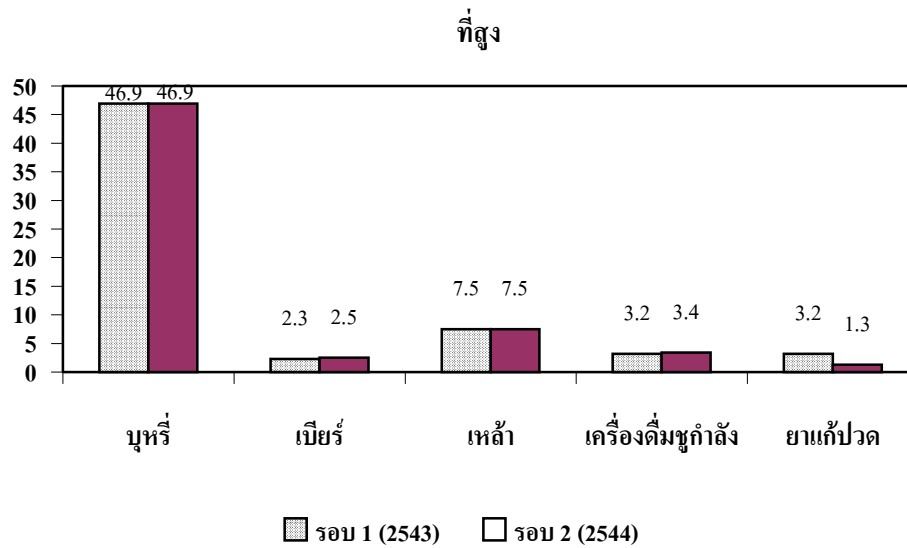
ข้าว

พืชไร่

**แผนภูมิ 8.2 เปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการบริโภคสิ่งที่เป็นอันตราย
ต่อสุขภาพจำแนกตามพื้นที่, ระหว่างรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)**

8.6 สรุป

ประชากรในพื้นที่ศึกษาประมาณร้อยละ 70 รายงานว่ามีการเจ็บป่วยหรือไม่สบาย โดยโรคที่มีการระบุ 3 อันดับแรก ได้แก่ โรคไข้หวัด โรคความดันโลหิต และโรคกระเพาะ/ลำไส้ ส่วนกลุ่มโรคที่ระบุรองลงมา ได้แก่ โรคมาลาเรีย โรคหัวใจ โรคเบาหวาน โรคภูมิแพ้หรือลมพิษ ไข้หวัดใหญ่ โรคตา ไทรอยด์ มะเร็ง โรคเกี่ยวกับระบบอวัยวะสืบพันธุ์และระบบปัสสาวะ โรคเกี่ยวกับกระดูกหรือข้อเสื่อม ปวดศีรษะหรือไมเกรน และโรคหอบหืดหรือหายใจลำบาก

สุนัขที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย พบว่า ประชากรในทุกพื้นที่ยังนิยมบริโภคอาหารรสจัด โดยเฉพาะประชากรในพื้นที่พืชไร่และปลูกข้าว ประชากรในพื้นที่สูงบริโภคอาหารเป็นเวลามากที่สุด ในขณะที่แทบจะไม่มีผู้ที่บริโภคอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ ในทุกพื้นที่ศึกษา สำหรับพฤติกรรมการทำงานหนักมีเวลาพักผ่อนน้อย และการกินยานอนหลับเพื่อช่วยให้หลับสบาย ในประชากรของพื้นที่พืชไร่และเศรษฐกิจผสมผสาน พฤติกรรมการบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย โดยวัดจากการทำบ่อย ๆ หรือทุกวันนี้ พบว่าประชากรในพื้นที่สูงมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่บ่อยหรือทุกวันมากที่สุด ประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองดื่มเบียร์บ่อยหรือทุกวันมากที่สุด ส่วนการดื่มเหล้าและเครื่องดื่มชูกำลังบ่อยหรือทุกวันนี้มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน ในทุกพื้นที่ศึกษา ยกเว้นประชากรในพื้นที่สูง ประชากรในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานมีสัดส่วนของผู้ที่ดื่มชาดองเป็นประจำสูงที่สุด และประชากรในพื้นที่พืชไร่มีสัดส่วนของผู้ที่ดื่มน้ำเกลือสูงที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ จากการศึกษารอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) พบว่า มีแนวโน้มลดน้อยลงเพียงเล็กน้อยในเกือบทุกพื้นที่ศึกษา ยกเว้นพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง ที่มีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่พืชไร่ ที่สูง และเศรษฐกิจผสมผสาน

9 ภาวะการตาย

9.1 ข้อมูลทั่วไป

การสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบที่ 2 (2544) ของโครงการกาญจนบุรีนั้นจากแบบสอบถาม ข้อมูลครัวเรือนพบว่า จำนวนครัวเรือนที่ศึกษามีทั้งสิ้น 12,657 ครัวเรือน และมี 264 ครัวเรือนที่ สมาชิกในครัวเรือนเสียชีวิตในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา (1 กรกฎาคม 2543 – 30 มิถุนายน 2544) สำหรับครัวเรือนที่มีสมาชิกเสียชีวิตนั้น มี 261 ครัวเรือนที่สมาชิกเสียชีวิตครัวเรือนละ 1 คน และ 3 ครัวเรือนที่มีสมาชิกเสียชีวิตครัวเรือนละ 2 คน ไม่มีครัวเรือนใดที่มีสมาชิกเสียชีวิตถึง 3 คน รวมจำนวนผู้เสียชีวิตในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมาทั้งสิ้นเท่ากับ 267 คน

9.2 ขนาดและแบบแผนการตาย

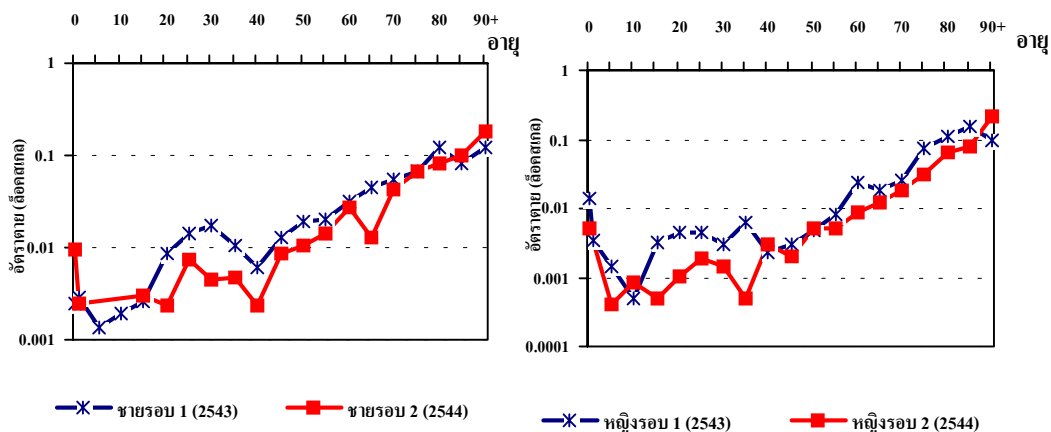
จากจำนวนผู้เสียชีวิตทั้งหมด 267 คน เป็นชาย 171 คน หญิง 96 คน หรือร้อยละ 64 และ 36 ตามลำดับ คิดเป็นอัตราตายเพศชาย 8 คนต่อประชากรชายพันคน อัตราตายเพศหญิง 4 คนต่อ ประชากรหญิงพันคน และอัตราตายทั้งหมดเท่ากับ 5 คนต่อประชากรพันคน

ตาราง 9.1 จำนวนตาย และอัตราการตายของประชากร จำแนกตามอายุและเพศ

อายุ	จำนวนตาย		อัตราการตาย (ต่อพัน)	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
0	4	2	9.4	5.0
1-4	5	0	2.7	0.0
5-9	0	1	0.0	0.4
10-14	0	2	0.0	0.9
15-19	6	1	3.7	0.6
20-24	4	2	3.0	1.3
25-29	14	4	8.4	2.0
30-34	9	3	4.9	1.5
35-39	9	1	5.0	0.5
40-44	2	4	1.2	2.1
45-49	14	5	10.3	3.4
50-54	11	6	10.6	5.2
55-59	12	5	14.9	5.3
60-64	20	7	27.6	9.2
65-69	7	8	12.8	12.8
70-74	18	8	44.4	18.7
75-79	15	10	70.1	32.2
80-84	9	11	84.1	66.7
85-89	6	7	103.4	85.4
90+	6	9	240.0	225.0
ไม่ทราบอายุ	–	–	–	–
รวม	171	96	7.7	4.0
	267		5.3	

เมื่อจำแนกการตายตามกลุ่มอายุและเพศ พบว่า อัตราตายรายอายุและเพศของประชากรในพื้นที่ศึกษามีแบบแผนเช่นเดียวกันกับการตายของประชากรโดยทั่วไป คือ หลังคลอดอัตราตายของทารก (อายุ 0 ปี) จะสูง และจะค่อย ๆ ต่ำลงจนถึงกลุ่มอายุ 10-14 ปี อัตราตายในกลุ่มอายุนี้จะต่ำสุด หลังจากอายุนี้ อัตราตายจะกลับสูงขึ้น อัตราตายในกลุ่มอายุ 15-34 ปี เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราตายในกลุ่มอายุถัดขึ้นไป แบบแผนเช่นนี้เป็นเช่นเดียวกันทั้งชายและหญิง โดยที่อัตราตายรายอายุของหญิงต่ำกว่าชายในเกือบทุกกลุ่มอายุ ยกเว้นอัตราตายในกลุ่มอายุต้นๆ และกลุ่มอายุท้ายๆ ที่อัตราตายรายอายุของหญิงสูงกว่าชาย

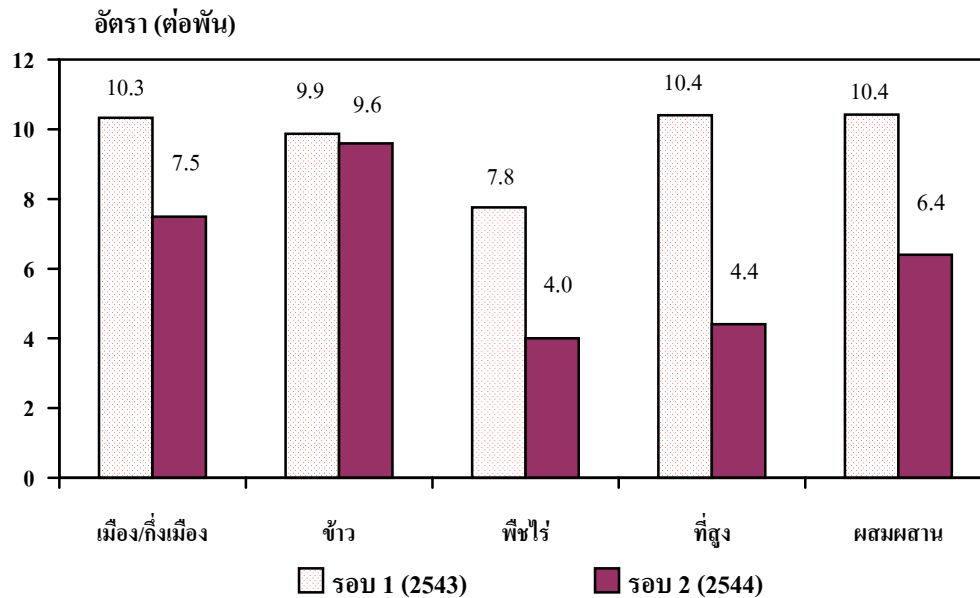
นอกจากนั้นยังพบอีกว่าแบบแผนการตายรายอายุและเพศไม่เรียบ มีการกระเพื่อมขึ้นลงของอัตราตายอย่างมาก การกระเพื่อมขึ้นลงของอัตราตายรายอายุเป็นในหญิงมากกว่าชาย ซึ่งอาจเกิดขึ้นเนื่องจากจำนวนประชากรที่ศึกษาในแต่ละกลุ่มอายุมีจำนวนไม่มาก เมื่อจำนวนการตายเพิ่มขึ้นหรือลดลงเพียงเล็กน้อยก็เพียงพอที่จะไปกระทบกับอัตราตายรายอายุ รวมทั้งเป็นการเก็บข้อมูลการตายที่เกิดขึ้นในรอบหนึ่งปีเท่านั้น ทำให้เกิดการกระเพื่อมขึ้นลงของอัตราตายอย่างที่เป็นอยู่ (ตาราง 9.1 และแผนภูมิ 9.1)

แผนภูมิ 9.1 เปรียบเทียบอัตราตายรายอายุและเพศ รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)

9.3 การตายจำแนกตามพื้นที่

เมื่อจำแนกประชากรตามลักษณะพื้นที่พบว่า อัตราตายในพื้นที่พีชไร่ พื้นที่สูง และพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน อยู่ในช่วง 4 – 6 คนต่อประชากรพันคน ส่วนอัตราตายในพื้นที่ปลูกข้าว และพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง นับว่าสูงกว่าพื้นที่ทั้งสามที่กล่าวมาแล้วอย่างเห็นได้ชัด (10 และ 8 คนต่อประชากรพันคน ตามลำดับ) อัตราตายในแต่ละพื้นที่เมื่อเทียบกับรอบ 1 (2543) นั้น ต่ำกว่าในทุกพื้นที่ (แผนภูมิ 9.2 และตาราง 9.2)

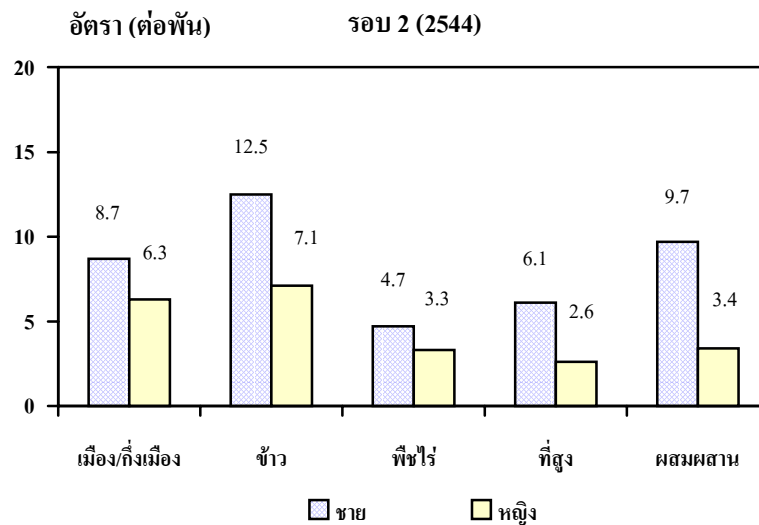
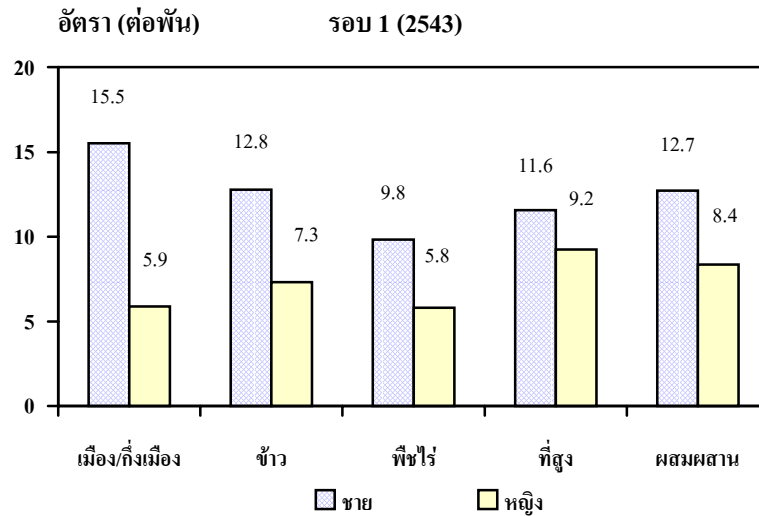

แผนภูมิ 9.2 อัตราตายรวมจำแนกตามพื้นที่, รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)

ตาราง 9.2 อัตราตายรายอายุและเพศ (ต่อพัน) ของประชากรที่ศึกษา จำแนกตามพื้นที่,
รอบ 2 (2544)

อายุ	เมือง/กึ่งเมือง		ข้าว		พืชไร่		ที่สูง		ผสมผสาน	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
0	0.0	0.0	0.0	16.9	0.0	0.0	12.7	6.7	27	0.0
1-4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	6.5	0.0	2.7	0.0
5-9	0.0	0.0	0.0	2.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
10-14	0.0	0.0	0.0	2.8	0.0	0.0	0.0	1.5	0.0	0.0
15-19	7.2	0.0	7.7	0.0	3.6	3.8	2.7	0.0	0.0	0.0
20-24	10.0	0.0	4.8	4.2	0.0	0.0	0.0	2.5	3.5	0.0
25-29	14.9	0.0	7.6	6.6	7.6	3.3	2.3	1.9	14.0	0.0
30-34	10.6	6.3	11.0	0.0	7.1	3.1	0.0	0.0	2.9	0.0
35-39	3.2	0.0	7.4	0.0	3.2	0.0	4.5	2.1	8.0	0.0
40-44	0.0	3.4	8.4	3.4	0.0	0.0	0.0	2.3	0.0	2.5
45-49	14.4	9.3	15.7	8.4	4.9	0.0	10.5	0.0	10.8	3.0
50-54	6.4	11.3	11.2	0.0	6.5	11.3	21.3	4.1	8.5	3.8
55-59	0.0	0.0	18.2	16.5	18.7	0.0	13.6	5.2	23.3	5.1
60-64	16.7	35.4	24.2	14.6	8.5	0.0	37.2	6.3	47.9	0.0
65-69	21.3	11.8	9.3	33.3	21.7	0.0	8.6	8.3	7.9	14.8
70-74	83.3	29.9	71.4	22.7	0.0	14.9	29.7	23.8	51.9	10.1
75-79	66.7	27.0	98.0	14.7	71.4	81.1	43.5	44.4	93.0	46.9
80-84	83.3	29.9	71.4	22.7	0.0	50.0	58.8	37.0	111.1	90.9
85-89	333.3	285.7	71.4	50.0	166.7	71.4	166.7	0.0	0.0	62.5
90+	0.0	285.7	750.0	166.7	0.0	142.9	166.7	250.0	285.7	428.6
อัตราตาย	8.7	6.3	12.5	7.1	4.7	3.3	6.1	2.6	9.7	3.4
อย่างหยาบ	7.5		9.6		4.0		4.4		6.4	

เมื่อจำแนกอัตราตายของแต่ละพื้นที่ตามเพศพบว่ามีความแตกต่างของอัตราตายระหว่างเพศ อัตราตายของเพศชายสูงกว่าเพศหญิงในทุกพื้นที่ ในรอบ 2 (2544) ความแตกต่างของอัตราตายระหว่างเพศอยู่ระหว่าง 1.4 – 6.3 คนต่อประชากรพันคน ในขณะที่ความแตกต่างของอัตราตายระหว่างเพศเมื่อปี 2543 อยู่ระหว่าง 2.3 – 9.6 คน ต่อประชากรพันคน (แผนภูมิ 9.3)

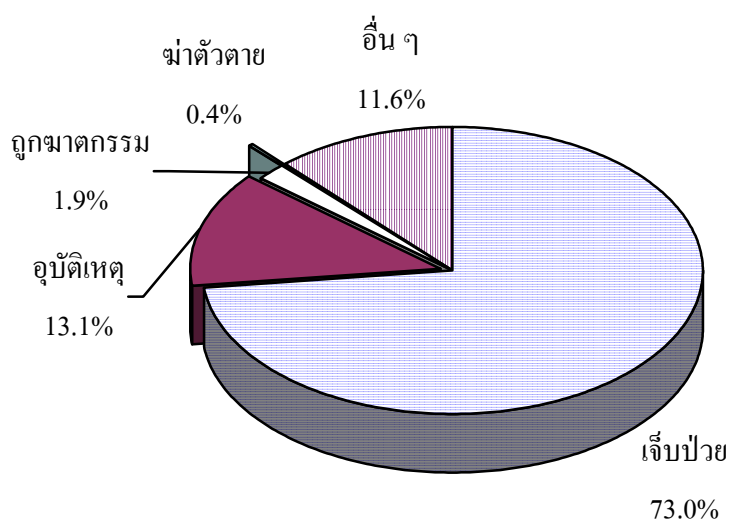
แผนภูมิ 9.3 อัตราตายรวมจำแนกตามพื้นที่, รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)

9.4 สาเหตุการตายและการจดทะเบียนการตาย

การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 2 (2544) นั้น ได้จำแนกสาเหตุของการตายแตกต่างกันไปจากการสำรวจในรอบ 1 (2543) เล็กน้อย สาเหตุการตายในรอบปีที่ผ่านมาจำแนกเป็น 5 สาเหตุ คือ จากการเจ็บป่วยหรือไม่สบาย อุบัติเหตุ ถูกฆาตกรรม ฆ่าตัวตาย และสาเหตุอื่น ๆ จะเห็นได้ว่า สาเหตุการตายจากการสิ้นอายุขัยในการสำรวจรอบ 1 (2543) ได้ถูกรวมเข้ากับการเจ็บป่วยหรือไม่สบายในรอบ 2 (2544) ส่วนสาเหตุการฆาตกรรมในรอบ 1 (2543) ได้ถูกแบ่งออกเป็น 2 สาเหตุในรอบ 2 (2544) คือ ถูกฆาตกรรม และการฆ่าตัวตาย

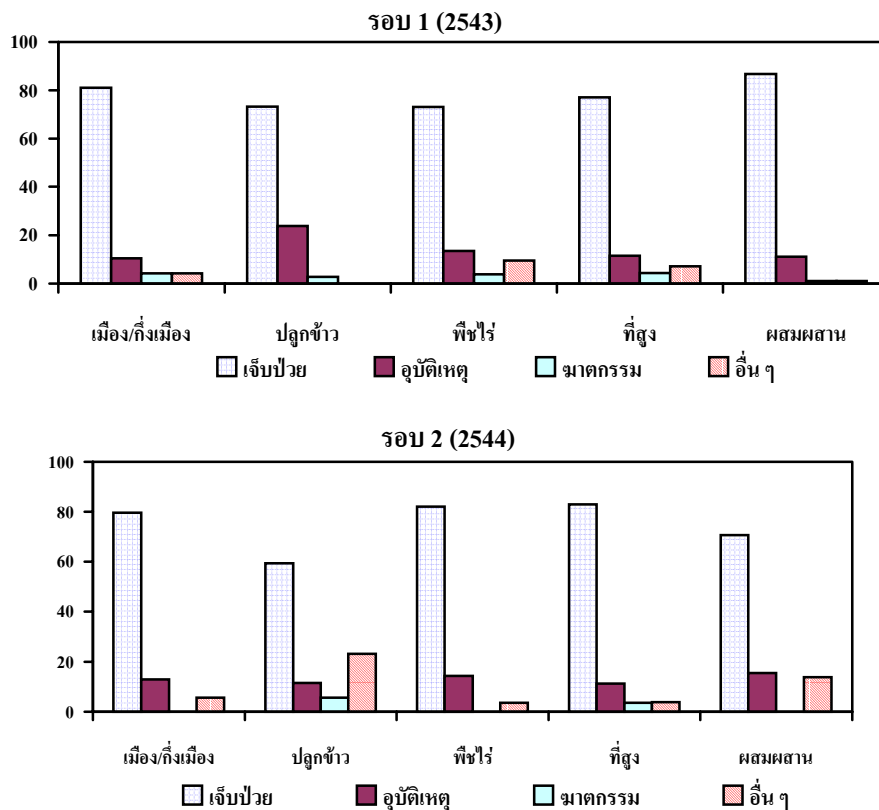
การตาย 267 รายที่เกิดขึ้นในการสำรวจรอบ 2 (2544) มีสาเหตุมาจากการเจ็บป่วยหรือไม่สบายสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 73 อุบัติเหตุเป็นสาเหตุการตายอันดับที่สอง คิดเป็นร้อยละ 13 การตายเนื่องจากถูกฆาตกรรมและฆ่าตัวตายรวมกันแล้วมีเพียงร้อยละ 2 ของการตายทั้งหมดที่เหลือนอกนั้นเป็นการตายเนื่องจากสาเหตุอื่น ๆ (ร้อยละ 12)

แผนภูมิ 9.4 สาเหตุของการตายของประชากรในพื้นที่ศึกษา, รอบ 2 (2544)

เมื่อพิจารณาสาเหตุการตายของประชากรในแต่ละพื้นที่ พบว่ามีแบบแผนที่คล้ายคลึงกับการตายของประชากรโดยรวม คือ การตายเนื่องมาจากการเจ็บป่วยมีสูงที่สุด รองลงมาเป็นการตายจากอุบัติเหตุ การตายจากถูกฆาตกรรมและการฆ่าตัวตายมีเพียงเล็กน้อยไม่ถึงร้อยละ 2 ยกเว้นพื้นที่ปลูกข้าวที่สาเหตุของการตายจากการถูกฆาตกรรมมีประมาณร้อยละ 6 นอกจากนี้เป็นการตายจากสาเหตุอื่นๆ ที่เหลือทั้งหมด

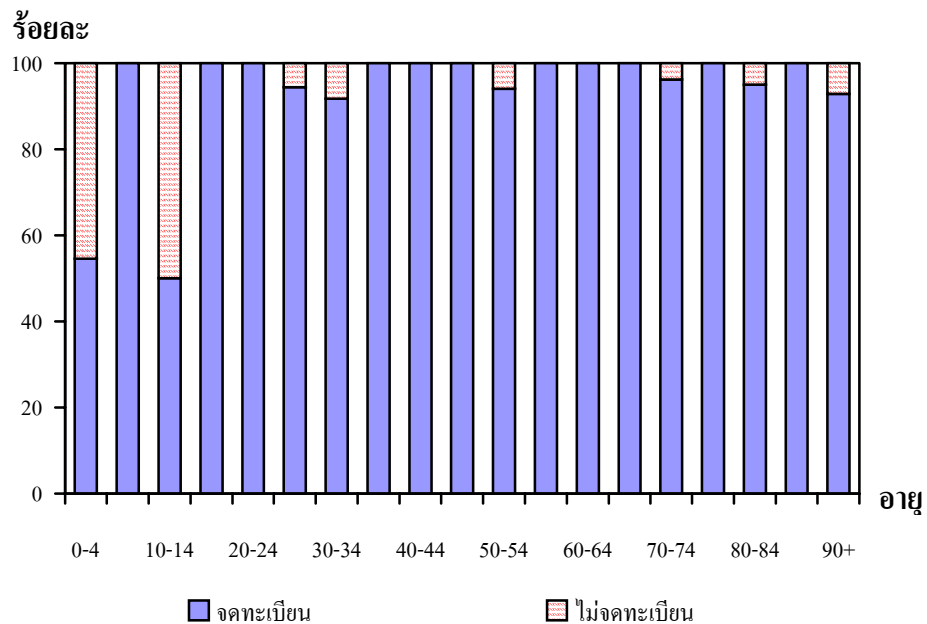
หากพิจารณาเปรียบเทียบกับการตายที่เกิดขึ้นในรอบ 1 (2543) โดยทำการรวมสาเหตุการตายจากการเจ็บป่วยกับการตายตามอายุขัยในรอบ 1 (2543) และรวมสาเหตุการตายจากการถูกฆาตกรรมกับการฆ่าตัวตายในรอบ 2 (2544) เข้าด้วยกัน และไม่นับรวมการตายจากสาเหตุอื่นๆ พบว่าแบบแผนของสาเหตุการตายในแต่ละพื้นที่ทั้งสองปีนั้นคล้ายคลึงกัน (แผนภูมิ 9.5)

แผนภูมิ 9.5 การกระจายร้อยละของผู้เสียชีวิต จำแนกตามสาเหตุการตายและพื้นที่, รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)

การตายที่เกิดขึ้น 267 รายนั้น ได้มีการจดทะเบียนตายสูงถึงร้อยละ 95 นับว่าสูงกว่าการจดทะเบียนตายของการตายในรอบ 1 (2543) ซึ่งมีการจดทะเบียนตายเพียงร้อยละ 91

สัดส่วนการไม่จดทะเบียนตายหรือตกจดในรอบ 2 (2544) ยังคงสูงมากในกลุ่มทารกและเด็ก เช่นเดียวกับรอบ 1 (2543) สัดส่วนของการจดและไม่จดทะเบียนตายตามกลุ่มอายุได้แสดงไว้ในแผนภูมิ 9.6 อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าเสียดายว่าร้อยละ 5 ของการตายไม่สามารถแจกแจงถึงสาเหตุของการไม่ไปจดทะเบียนตายได้ ซึ่งสืบเนื่องมาจากไม่มีข้อคำถามในการสำรวจครั้งนี้

แผนภูมิ 9.6 การกระจายร้อยละของผู้เสียชีวิต จำแนกตามการจดทะเบียนตาย และอายุ, รอบ 2 (2544)

9.5 สรุป

โดยสรุป ภาวะการตายของประชากรในพื้นที่ศึกษาในหนึ่งปีที่ผ่านมาของการสำรวจ ข้อมูลพื้นฐานรอบ 2 (2544) มีขนาดต่ำกว่าการสำรวจในรอบ 1 (2543) รวมทั้งต่ำกว่าการตายของประชากรทั่วไป แม้ว่าจะมีขนาดของการตายต่ำกว่า แต่แบบแผนของการตายก็ยังคงคล้ายคลึงกับประชากรโดยทั่วไป ในรอบ 2 (2544) มีจำนวนประชากรเสียชีวิตทั้งสิ้น 267 ราย คิดเป็นอัตราตายเท่ากับ 5 ต่อพัน ซึ่งอัตราตายเพศชายสูงกว่าเพศหญิง อัตราตายนี้ต่ำกว่าอัตราตายของประเทศเล็กน้อยที่อยู่ในราว 6 – 7 ต่อพัน อัตราตายเมื่อจำแนกตามลักษณะพื้นที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ยกเว้นพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองที่อัตราตายสูงกว่าพื้นที่อื่นมาก

แบบแผนการตายของเพศชายเหมือนกับเพศหญิงคือ เป็นแบบแผนที่พบได้ในประชากรทั่วไป คือ มีลักษณะคล้ายรูปตัวเจ โดยที่อัตราตายเป็นรายอายุของหญิงต่ำกว่าชายในเกือบทุกกลุ่มอายุ มีอัตราตายของหญิงบางกลุ่มอายุที่สูงกว่าชาย ที่เป็นเช่นนี้เพราะประชากรในพื้นที่ศึกษามีจำนวนไม่มากนัก การตายที่เกิดขึ้นในรอบปีจึงมีจำนวนไม่มากเช่นกัน ลักษณะเช่นนี้ส่งผลไปยังอัตราตายเป็นรายอายุและเพศกระเพื่อมขึ้นลงได้ง่ายเมื่อมีจำนวนตายเพิ่มหรือลดลงเพียงเล็กน้อย นอกจากนั้นยังพบว่าแบบแผนการตายในการสำรวจรอบ 2 (2544) ได้ลดต่ำกว่าการสำรวจ รอบ 1 (2543) อย่างเห็นได้ชัดในทุกกลุ่มอายุเช่นกัน

กว่าร้อยละ 70 ของการตายของประชากรในพื้นที่ศึกษามีสาเหตุที่สำคัญมาจากการเจ็บป่วยและอุบัติเหตุ การตายจากการถูกฆาตกรรมและการฆ่าตัวตายมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนการไปจดทะเบียนตาย พบว่า สัดส่วนของการจดทะเบียนตายเป็นสูงขึ้นเมื่อเทียบกับการสำรวจในรอบ 1 (2543) คือเพิ่มจากร้อยละ 91 เป็นร้อยละ 95 อย่างไรก็ตามการสำรวจครั้งนี้ไม่สามารถที่จะแจกแจงสาเหตุของการไม่ไปจดทะเบียนตายได้

10 การพัฒนาชุมชน

การวิเคราะห์การพัฒนาชุมชนในรายงานฉบับนี้ ใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามชุดบุคคล โดยถามประชากรอายุ 15-59 ปี เรื่อง การเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรม การมีส่วนร่วมของประชากร ในการจัดตั้งกลุ่ม/ชมรม กลุ่มหรือชมรมที่สมาชิกให้ความสำคัญ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการรวมทั้งปัญหาการดำเนินงานของกลุ่ม/ชมรม บทบาทหญิงชายกับความคิดในการเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และกิจกรรมสำคัญและปัญหาเร่งด่วนที่ต้องพัฒนาในชุมชน

10.1 สถานภาพการเป็นสมาชิกกลุ่ม

ประชากรในพื้นที่ปลูกข้าวเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรมภายในหมู่บ้านมากที่สุด (ร้อยละ 41) ในขณะที่ประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรมน้อยที่สุด (ร้อยละ 8) สำหรับพื้นที่ที่ประชากรเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรมภายในหมู่บ้านรองลงมา ได้แก่ พื้นที่พืชไร่ (ร้อยละ 36) พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน (ร้อยละ 26) และพื้นที่สูง (ร้อยละ 20) ตามลำดับ (ตาราง 10.1)

ตาราง 10.1 การกระจายร้อยละของการเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรมในปัจจุบันจำแนกตามพื้นที่

สมาชิก/ชมรม	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
เป็น	7.5	40.6	36.0	19.6	26.1
ไม่เป็น	92.5	59.4	64.0	80.4	73.9
จำนวน	5,250	3,944	4,022	6,488	5,378

10.2 การจัดตั้งกลุ่มเพื่อกิจกรรมชุมชน

เมื่อพิจารณาถึงการจัดตั้งกลุ่ม/ชมรม พบว่า สัดส่วนของกลุ่ม/ชมรมที่ชุมชนร่วมมือกันจัดตั้ง และราชการร่วมมือกับชุมชนจัดตั้ง มีสูงกว่าหน่วยราชการ หรือองค์กรเอกชนจัดตั้งให้ โดยสัดส่วนของชุมชนร่วมมือกันจัดตั้งกลุ่ม/ชมรมในพื้นที่ปลูกข้าวสูงที่สุด (ร้อยละ 64) ต่ำสุดคือ พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน (ร้อยละ 38) ส่วนรูปแบบการจัดตั้งที่ส่วนราชการเข้ามาส่งเสริมร่วมกับชุมชน พบว่าเกิดขึ้นในพื้นที่สูงมากที่สุด (ร้อยละ 53) และต่ำที่สุดในพื้นที่ปลูกข้าว (ร้อยละ 28) สำหรับการร่วมมือกันในลักษณะไตรภาคี (ราชการ/ชาวบ้าน/องค์กรเอกชน) นั้นมีต่ำมาก คือ เพียงร้อยละ 3 ในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานเช่นเดียวกับกลุ่มหรือชมรมที่จัดตั้งโดยองค์กรเอกชนนั้น มีเพียงร้อยละ 3 ในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง (ตาราง 10.2)

ตาราง 10.2 การกระจายร้อยละของกลุ่ม/ชมรม จำแนกตามรูปแบบการจัดตั้งและพื้นที่

การจัดตั้งกลุ่ม	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
ส่วนราชการ	15.9	7.7	8.7	3.3	9.2
ชาวบ้านร่วมมือกันเอง	44.1	63.8	39.7	41.4	38.1
ราชการและชาวบ้านร่วมมือกัน	34.5	28.4	51.1	53.0	48.1
องค์กรเอกชน	3.4	0.1	-	1.6	1.4
ราชการ/ชาวบ้าน/องค์กรเอกชน	2.1	0.1	0.6	0.7	3.2
จำนวน	383	1,407	1,426	1,228	1,386

10.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม/ชมรม

มีเหตุผลเด่นชัดสองประการที่สมาชิกกลุ่ม/ชมรมแสดงความไม่พอใจ คือ การบริหารจัดการของกลุ่ม และการขาดความสามัคคีในกลุ่ม โดยมีสัดส่วนของประชากรที่ไม่พอใจในการบริหารจัดการของกลุ่มที่เป็นสมาชิกอยู่ ร้อยละ 73 ในพื้นที่ปลูกข้าว และต่ำสุดในพื้นที่เมือง/

กิ่งเมือง ร้อยละ 33 สำหรับการขาดความสามัคคีในกลุ่ม พบว่า มีสัดส่วนใกล้เคียงกันในทุกพื้นที่ศึกษา โดยประชากรในพื้นที่ปลูกข้าว มีร้อยละ 20 พื้นที่สูง ร้อยละ 19 พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน ร้อยละ 18 พื้นที่เมือง/กิ่งเมือง ร้อยละ 17 และพื้นที่พืชไร่ ร้อยละ 15 (ตาราง 10.3)

ตาราง 10.3 การกระจายร้อยละความไม่พึงพอใจต่อกลุ่ม/ชมรม จำแนกตามพื้นที่

ความไม่พึงพอใจ	เมือง/กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
การบริหารจัดการของกลุ่ม	33.3	73.3	44.4	57.1	42.4
กิจการของกลุ่ม	-	-	18.5	4.8	3.0
ดอกเบี้ย	8.3	-	3.7	-	9.1
ขาดเงินสนับสนุน	8.3	6.7	-	14.3	12.1
ขาดความสามัคคี	16.7	20.0	14.8	19.0	18.2
ขาดทุน	-	-	3.7	-	3.0
กิจกรรมที่พัฒนาหมู่บ้าน	25.0	-	14.8	-	12.1
มีกิจกรรมมากเกินไป	8.3	-	-	4.8	-
จำนวน	12	15	27	21	33

10.4 ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่ม

สำหรับสมาชิกที่มีความเห็นว่ามีปัญหาเรื่องการดำเนินงานของกลุ่มนั้น พบว่า ประชากรในทุกพื้นที่ศึกษามีความเห็นว่าการขาดความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่มเป็นปัญหามากที่สุด โดยประชากรพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองมีสัดส่วนของความคิดเห็นนี้สูงที่สุดคือ ร้อยละ 51 รองลงมาคือประชากรในพื้นที่ปลูกข้าว พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน พื้นที่สูง และพื้นที่พืชไร่ (ร้อยละ 47, 44, 32 และ 27 ตามลำดับ) นอกจากนี้ก็มีปัญหาอื่น ๆ เช่น การขาดงบประมาณในการดำเนินงานของกลุ่ม สมาชิกขาดความรู้/ประสบการณ์ ขาดความสม่ำเสมอในการทำกิจกรรม สมาชิกขาดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ สมาชิกไม่ส่งเงินตามกำหนด และมีปัญหาด้านการตลาด สัดส่วนของประชากรทุกพื้นที่ศึกษาที่มีปัญหาเหล่านี้ไม่สูงนัก (ตาราง 10.4)

ตาราง 10.4 การกระจายร้อยละการดำเนินงานของกลุ่ม/ชมรมในปัจจุบันจำแนกตามพื้นที่

ปัญหา	เมือง/กิ่งเมือง	ข้าว	พีชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
ขาดความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่ม	51.1	47.1	26.6	32.1	44.0
ขาดงบประมาณ	9.3	15.3	14.5	18.6	11.2
ผู้นำหมู่บ้านไม่ให้การสนับสนุน	2.3	-	2.4	1.4	-
สมาชิกขาดความรู้/ประสบการณ์	9.3	3.5	13.7	11.4	7.8
ขาดความสม่ำเสมอในการทำกิจกรรม	11.6	8.2	18.5	6.4	15.5
สมาชิกขาดความเข้าใจในวัตถุประสงค์	2.3	5.9	15.3	4.3	12.9
มีปัญหาด้านการตลาด	4.7	2.4	0.8	15.7	4.3
การบริหารงานไม่เป็นระบบ	-	2.4	2.4	3.6	3.4
สมาชิกไม่ส่งเงินตามกำหนด	9.3	10.6	2.4	4.3	0.9
สมาชิกไม่ไว้วางใจผู้บริหาร/หัวหน้ากลุ่ม	2.3	4.7	3.2	1.4	-
อื่น ๆ	4.7	-	-	0.7	-
จำนวน	43	85	124	140	116

10.5 บทบาทหญิงชายกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

ประชากรในทุกพื้นที่ศึกษา มีความเห็นว่าผู้ชายมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านโดยประชากรในพื้นที่พีชไร่มีส่วนคิดสูงสุดของความคิดเห็นนี้สูงสุด (ร้อยละ 58) ขณะที่ประชากรในพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองมีความคิดดังกล่าวต่ำสุด (ร้อยละ 45) อันดับรองลงมาคิดว่าผู้หญิงและผู้ชายมีส่วนร่วมในการพัฒนาเท่า ๆ กัน โดยประชากรในพื้นที่สูงมีส่วนคิดสูงสุดของความคิดเห็นนี้สูงสุด (ร้อยละ 41) ขณะที่ประชากรในพื้นที่ปลูกข้าวและพื้นที่พีชไร่มีความคิดดังกล่าวต่ำสุด (ร้อยละ 30) และอันดับสุดท้ายคิดว่าผู้หญิงควรมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยประชากรในพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองมีส่วนคิดสูงสุดของความคิดเห็นนี้สูงสุด (ร้อยละ 21) ขณะที่ประชากรในพื้นที่พีชไร่และพื้นที่สูงมีความคิดดังกล่าวต่ำสุด (ร้อยละ 12) (ตาราง 10.5)

ตาราง 10.5 การกระจายร้อยละความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นชายหญิงและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านจำแนกตามพื้นที่

การมีส่วนร่วมในการพัฒนา	เมือง/กิ่งเมือง	ข้าว	พีชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
ผู้ชาย	44.6	54.4	58.1	46.8	53.0
ผู้หญิง	20.7	16.1	12.2	12.2	13.2
เท่า ๆ กัน	34.7	29.5	29.7	41.0	33.8
จำนวน	4,584	3,690	3,705	5,531	4,967

10.6 กิจกรรมสำคัญและปัญหาเร่งด่วนที่ต้องพัฒนา

ความคิดเห็นของชุมชนต่อ 5 อันดับแรกของปัญหา/กิจกรรมที่ต้องมีการพัฒนาหรือแก้ไขอย่างเร่งด่วนในชุมชนของตน คือ ปัญหาเกี่ยวกับถนน ยาเสพติด ระบบประปา ระบบไฟฟ้า และระบบโทรศัพท์

การพัฒนาและแก้ไขเรื่องถนนภายในชุมชน เป็นกิจกรรมสำคัญและเร่งด่วนที่สุดในความคิดเห็นของประชากรในเกือบทุกพื้นที่ศึกษา (พื้นที่สูง ร้อยละ 61 พื้นที่พีชไร่ ร้อยละ 56 พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน ร้อยละ 51 และพื้นที่ปลูกข้าว ร้อยละ 35) ยกเว้นพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองที่คิดว่า ระบบประปาในเขตชุมชนเป็นปัญหาเร่งด่วนในการพัฒนาและแก้ไข (ร้อยละ 36) สำหรับปัญหาเสพติดในชุมชน พบว่า พื้นที่ปลูกข้าวเสนอความคิดเห็นนี้เป็นสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 31) รองลงมา ได้แก่พื้นที่พีชไร่ (ร้อยละ 16) พื้นที่เมือง/กิ่งเมือง (ร้อยละ 12) พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน (ร้อยละ 11) และพื้นที่สูง (ร้อยละ 9) สำหรับความคิดเห็นในการพัฒนาหรือแก้ไขระบบไฟฟ้า พบมากสุดในพื้นที่สูง (ร้อยละ 22) พบน้อยสุดในพื้นที่ปลูกข้าว ระบบโทรศัพท์ พบใกล้เคียงกันในพื้นที่ปลูกข้าว (ร้อยละ 18) พื้นที่พีชไร่ (ร้อยละ 16) และพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน (ร้อยละ 14) และต่ำที่สุดในพื้นที่สูง (ร้อยละ 5) (ตาราง 10.6)

**ตาราง 10.6 การกระจายร้อยละของปัญหา 5 อันดับแรกที่ต้องพัฒนาหรือแก้ไขอย่างเร่งด่วน
จำแนกตามพื้นที่**

กิจกรรมสำคัญ	เมือง/กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
ถนน	32.8	35.4	56.0	61.4	50.7
ปัญหาสุขภาพ	11.7	30.6	16.2	9.4	10.5
ระบบประปา	35.6	12.7	7.4	2.6	16.1
ระบบไฟฟ้า	10.0	3.7	4.7	22.0	8.3
ระบบโทรศัพท์	9.9	17.6	15.7	4.6	14.3

10.7 สรุป

การพัฒนาชุมชนในรายงานฉบับนี้ ชี้ให้เห็นว่าประชากรในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรมในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรในพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองที่ไม่ได้มีสถานภาพการเป็นสมาชิกกลุ่มใด ๆ สูงถึงร้อยละ 93

ส่วนราชการผลักดันให้มีการจัดตั้งกลุ่ม/ชมรมมากที่สุดในพื้นที่เมือง/กิ่งเมือง และต่ำที่สุดในพื้นที่สูง ส่วนที่เกิดจากชุมชนร่วมมือจัดตั้งกันเอง พบว่าพื้นที่ปลูกข้าวมีสัดส่วนสูงที่สุด พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานต่ำสุด และที่เกิดจากชุมชนร่วมมือกับหน่วยงานของราชการ พบว่าพื้นที่สูงมีสัดส่วนสูงที่สุด และพื้นที่ปลูกข้าวต่ำสุด ส่วนกลุ่ม/ชมรมที่เกิดจากองค์การเอกชนและราชการร่วมกับชาวบ้านนั้นมีน้อยมาก สำหรับการไม่ชอบการบริหารจัดการของกลุ่ม พบสัดส่วนสูงที่สุดในพื้นที่ปลูกข้าว และต่ำที่สุดในพื้นที่เมือง/กิ่งเมือง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหญิงชายในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน พบว่า ความคิดที่ว่าผู้ชายมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากกว่าผู้หญิงมีสัดส่วนสูงที่สุดในทุกพื้นที่ศึกษา

โดยประชากรในพื้นที่พีชไร่รายงานความคิดเห็นนี้สูงสุด รองลงมาได้แก่ประชากรในพื้นที่ปลูกข้าว พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน พื้นที่สูง และประชากรพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ตามลำดับ

สำหรับกิจกรรมสำคัญและปัญหาเร่งด่วนของชุมชนที่ต้องการแก้ไข 5 อันดับแรก คือ ปัญหาเรื่องถนนเป็นกิจกรรมสำคัญและเร่งด่วนที่ต้องทำในทุกพื้นที่ศึกษา รองลงมา คือ ปัญหาขาดเสด็จ พบว่า ประชากรในพื้นที่ปลูกข้าวรายงานปัญหานี้สูงสุด ปัญหาระบบประปา พบว่า ประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองรายงานปัญหานี้สูงสุด ปัญหาระบบไฟฟ้า พบว่า ประชากรในพื้นที่สูงรายงานปัญหานี้สูงสุด และปัญหาระบบโทรศัพท์ พบว่า ประชากรในพื้นที่ปลูกข้าว รายงานปัญหานี้สูงสุด

สรุป

โครงการกาญจนบุรีนี้ ใช้วิธีการศึกษาแบบเฝ้าระวังทางประชากร (Demographic surveillance) คือ การใช้พื้นที่เป็นตัวกำหนดประชากรที่ศึกษา แล้วติดตามการเปลี่ยนแปลงของประชากรทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ๆ ศึกษา ที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้น ซึ่งประชากรที่ศึกษาในปีนี้ ไม่ใช่ประชากรเดียวกันกับปีที่แล้ว เพียงแต่อยู่อาศัยในพื้นที่เดียวกันกับปีที่แล้ว โดยที่พื้นที่ศึกษาของโครงการกาญจนบุรี ประกอบด้วย หมู่บ้าน/ชุมชนอาคาร จำนวน 100 แห่ง แบ่งออกเป็น 5 พื้นที่ คือ พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง พื้นที่ปลูกข้าว พื้นที่พืชไร่ พื้นที่สูง และพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน แต่ละพื้นที่ประกอบด้วย 20 หมู่บ้าน

การเก็บข้อมูลใช้วิธีการเจนนับครัวเรือน และบุคคลทุกคนในครัวเรือน เช่นเดียวกับรอบ 1 (2543) แต่ได้นำรายชื่อสมาชิกครัวเรือนจากการสำรวจรอบ 1 (2543) มาตรวจสอบและปรับปรุง เพราะฉะนั้นในรายชื่อสมาชิกครัวเรือน ในรอบ 2 (2544) จะมีทั้งรายชื่อสมาชิกที่ย้ายออก สมาชิกที่ย้ายเข้า ทั้งแบบชั่วคราวและถาวร สมาชิกที่ตาย และสมาชิกเดิมที่อาศัยในครัวเรือนนั้น ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2543 – 30 มิถุนายน 2544

เก็บข้อมูลในระดับครัวเรือน และระดับบุคคล โดยการสัมภาษณ์ และใช้การสนทนากลุ่มกับผู้นำท้องถิ่นในการเก็บข้อมูลระดับหมู่บ้าน โดยแบ่งออกเป็น 10 ทีมๆ ละ 7 คน ในแต่ละทีมประกอบด้วย ผู้คุมงานสนาม 1 คน และพนักงานสัมภาษณ์จำนวน 6 คน รวมผู้เก็บข้อมูลทั้งสิ้น 70 คน เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2544 - 15 สิงหาคม 2544

ผู้คุมงานสนาม และพนักงานสัมภาษณ์ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนมากเป็นคนท้องถิ่นกาญจนบุรี โดยผู้คุมงานสนามได้รับการอบรม 2 สัปดาห์ แล้วเข้ามาเตรียมงานภาคสนามเป็นเวลา 1 เดือนก่อนการอบรมพนักงานสัมภาษณ์ และพนักงานสัมภาษณ์ได้รับการอบรม 2 สัปดาห์ก่อนออกเก็บข้อมูลภาคสนาม และเมื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้คุมงานสนามและพนักงานสัมภาษณ์ตรวจความครบถ้วน ถูกต้อง และความสอดคล้องของแบบสอบถามก่อนส่งกลับมาที่สำนักงาน

ซึ่งมีพนักงานอีกชุดหนึ่งเป็นผู้ตรวจแบบสอบถามซ้ำอีกครั้ง หลังจากนั้นจึงทำการลงรหัส และบันทึกข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์ ระหว่างวันที่ 27 สิงหาคม – 30 ธันวาคม 2544 ซึ่งจากการประเมินคุณภาพของข้อมูลโดยพนักงานสัมภาษณ์ พบว่า ข้อมูลอยู่ในเกณฑ์ดีถึงดีมาก

อัตราการสัมภาษณ์ครัวเรือน คือ ร้อยละ 80 โดยมีครัวเรือนที่อยู่ในข่าย 15,897 ครัวเรือน สัมภาษณ์ได้ 12,657 ครัวเรือน ส่วนบุคคลที่อยู่ในข่าย 32,224 คน สัมภาษณ์ได้ 29,023 คน คิดเป็นอัตราร้อยละ 90 โดยครัวเรือนที่ปฏิเสธไม่ให้สัมภาษณ์เลยมีร้อยละ 2 แต่เป็นครัวเรือนว่าง ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ ร้อยละ 30 ของครัวเรือนที่สัมภาษณ์ไม่ได้ ส่วนบุคคลที่ปฏิเสธไม่ให้สัมภาษณ์เลยมีร้อยละ 10 ของผู้ที่สัมภาษณ์ไม่ได้

เวลาสัมภาษณ์เฉลี่ยของข้อมูลระดับครัวเรือน คือ 11 นาที โดยเวลาสัมภาษณ์อยู่ระหว่าง 2 นาที ถึง 1 ชั่วโมง 10 นาที ส่วนเวลาสัมภาษณ์เฉลี่ยของข้อมูลระดับบุคคล คือ 9 นาที และเวลาที่ใ้ช้อยู่ระหว่าง 2 นาที ถึง 50 นาที

ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ศึกษา ณ เวลาที่ทำการสำรวจ มีทั้งสิ้น 46,029 เป็นชาย 22,197 และหญิง 23,832 คน ซึ่งประชากรรวมเพิ่มจาก 42,614 คนในรอบ 1 (2543) หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 8 คือโดยพื้นที่สูง มีการเพิ่มขึ้นของประชากรมากที่สุด คือร้อยละ 10 และน้อยที่สุดในพื้นที่ปลูกข้าว คือเพียงร้อยละ 2.1 เท่านั้น ในรอบ 2 แฉงนับครัวเรือนได้ 12,657 ครัวเรือน เปรียบเทียบกับ 11,612 ครัวเรือนในรอบ 1 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9

ในทุกพื้นที่ศึกษายกเว้นในพื้นที่สูง มีประชากรหญิงมากกว่าชาย ซึ่งมีรูปแบบเดียวกับสำรวจรอบ 1 (2543) นอกจากนี้พบว่า พื้นที่สูงซึ่งมีสัดส่วนประชากรวัยเด็กมากที่สุด มีอัตราส่วนพึ่งพิงรวมสูงที่สุด ในขณะที่พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง มีอัตราส่วนพึ่งพิงรวมต่ำที่สุด แบบแผนของอัตราส่วนพึ่งพิงในการสำรวจทั้งสองรอบเหมือนกัน

ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะในพื้นที่สูง (ชายร้อยละ 75) และพื้นที่พีชไร่ (หญิงร้อยละ 62) รองลงมา คือ พื้นที่ปลูกข้าว พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน ส่วนพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง มีค่าที่สุด (ชายร้อยละ 15 หญิงร้อยละ 13) ซึ่งมีรูปแบบนี้เช่นเดียวกับการสำรวจรอบ 1 (2543) แต่สัดส่วนของผู้ไม่มีงานทำทั้งเพศหญิง และเพศชายในรอบ 2 (2544) ลดลงในทุกพื้นที่การศึกษา

การวิเคราะห์การย้ายถิ่น พบว่า ร้อยละ 82 ของประชากร เป็นผู้ไม่ย้ายถิ่น ในขณะที่อัตราการย้ายถิ่นออก เท่ากับ 10 และอัตราการย้ายถิ่นเข้า เท่ากับ 8 โดยอัตราการย้ายถิ่นออกสุทธิ เท่ากับ 2 ต่อประชากร 100 คน พื้นที่สูงมีอัตราการย้ายถิ่นเข้า และย้ายถิ่นออกสูงที่สุด และพื้นที่ปลูกข้าวมีอัตราการย้ายถิ่นเข้าและย้ายถิ่นออกต่ำที่สุด อัตราการย้ายถิ่นเข้าและย้ายถิ่นออกของเพศชายสูงกว่าเพศหญิง และสัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นในกลุ่ม อายุ 15-29 ปี สูงกว่าสัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มอายุอื่นๆ ในทุกพื้นที่ศึกษา ทั้งการย้ายถิ่นเข้าและย้ายถิ่นออก เป็นการย้ายภายในจังหวัดกาญจนบุรีมากกว่าการย้ายระหว่างจังหวัดและกรุงเทพฯ ซึ่งรูปแบบนี้เหมือนการย้ายถิ่นเข้าในรอบ 1 (2543)

อัตราการย้ายถิ่นเข้าในรอบ 2 (2544) สูงกว่าอัตราการย้ายถิ่นเข้า ในรอบ 1 (2543) ประมาณ 2 เท่าในทุกพื้นที่ศึกษา ยกเว้นพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง คือ ในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง มีอัตราการย้ายถิ่นเข้าเพิ่มเพียงร้อยละ 2 (จากร้อยละ 7 เป็น 9) แต่ในพื้นที่ปลูกข้าวเพิ่มจากร้อยละ 2 เป็น 6 พื้นที่พีชไร่เพิ่มจากร้อยละ 4 เป็น 8 พื้นที่สูงเพิ่มจากร้อยละ 4 เป็น 9 และพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานเพิ่มจากร้อยละ 3 เป็น 8

ภาวะเจริญพันธุ์ของประชากรในพื้นที่ศึกษาไม่เปลี่ยนแปลงนักเมื่อเปรียบเทียบกับรอบ 1 (2543) คือ อัตราเจริญพันธุ์รวมยังคงเท่ากับ 2.1 และอัตราเจริญพันธุ์รายอายุนั้นก็ยังคงแบบแผนเดิม คือ เริ่มต้นที่ภาวะเจริญพันธุ์ต่ำในกลุ่มอายุ 15-19 ปี แล้วสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในกลุ่มอายุถัดไป (20-24 ปี) จากนั้นก็ลดต่ำลงมาเรื่อย ๆ เมื่ออายุมากขึ้น สำหรับภาวะเจริญพันธุ์

ในแต่ละพื้นที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่ก็ยังคงคล้ายแบบเดิมคือ ในพื้นที่สูงยังคงมีภาวะเจริญพันธุ์สูงสุด

สำหรับแบบแผนการใช้วิธีคุมกำเนิดของสตรีนั้นพบว่า หมันหญิงยังคงเป็นวิธีที่ได้รับความนิยมมากที่สุด รองลงไปคือ ยาเม็ดคุมกำเนิด และยาฉีดคุมกำเนิด ตามลำดับ มีผู้ใช้ทั้งสามวิธีนี้ถึงร้อยละ 89 ของผู้ที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดทั้งหมด ซึ่งแบบแผนนี้เหมือนกับการสำรวจในรอบ 1 (2543) แต่อัตราคุมกำเนิดในพื้นที่ศึกษาเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากร้อยละ 74 ในรอบ 1 (2543) เป็นร้อยละ 77 ในรอบ 2 (2544)

พบว่า 2 ใน 3 ของประชากรในพื้นที่ศึกษา รายงานว่ามีการเจ็บป่วย หรือไม่สบายในระหว่าง 1 กรกฎาคม 2543 – 30 มิถุนายน 2544 โดยผู้รายงานการเจ็บป่วยอาศัยในพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุด (ร้อยละ 79) รองลงมาคือ พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง พืชไร่ เศรษฐกิจผสมผสาน และที่สูงโรคที่เป็นมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ โรคหวัด ความดันโลหิต และกระเพาะ/ทางเดินอาหาร โดยมีสัดส่วนผู้ที่เป็นไขหวัดสูงสุดในพื้นที่ปลูกข้าว (ร้อยละ 52) และต่ำที่สุดในพื้นที่สูง (ร้อยละ 39)

สำหรับพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อสุขภาพ ได้แก่ การกินเนื้อสัตว์สุกๆ ดิบๆ นั้นมีน้อยมากคือ ประมาณร้อยละ 3 ในทุกพื้นที่ศึกษา มีน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรชอบกินอาหารรสจัด ในขณะที่มีสัดส่วนของผู้ที่อาศัยในพื้นที่สูงกินอาหารเป็นเวลาสูงสุด คือ ร้อยละ 79 ในขณะที่สัดส่วนนี้ต่ำที่สุดในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง และเกือบทุกคนในพื้นที่ศึกษาคัดค้าน้ำที่แน่ใจว่าสะอาด

การบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ได้แก่ บุหรี่ เบียร์ เหล้า/ชาดอง เครื่องดื่มชูกำลัง ยาแก้ปวด เป็นประจำ คือ บ่อย ๆ หรือทุกวันนั้น มีน้อยมาก คือไม่ถึงร้อยละ 10 ยกเว้น บุหรี่ ประมาณ ร้อยละ 47 ของผู้ที่อาศัยในพื้นที่สูงสูบบุหรี่บ่อยหรือทุกวัน เมื่อเปรียบเทียบกับรอบ 1 (2543) พบว่าโดยภาพรวม สัดส่วนการบริโภคสิ่งเหล่านี้ลดลง ยกเว้นการบริโภคเครื่องดื่มชูกำลัง

ประชากรในพื้นที่ศึกษาเสียชีวิต ทั้งหมด 267 คน เป็นชาย 171 คน หญิง 96 คน หรือ ร้อยละ 64 และ 36 ตามลำดับ คิดเป็นอัตราการตายเพศชาย 7 คน และ อัตราตายเพศหญิง 4 คน ต่อ ประชากรหญิงพันคน และอัตราการตายทั้งหมดเท่ากับ 5 คนต่อประชากรพันคน อัตราตายในพื้นที่เมือง/ กึ่งเมือง พื้นที่พีชไร่ พื้นที่สูง และพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน อยู่ในช่วง 4 – 6 คนต่อประชากรพันคน โดยอัตราการตายในพื้นที่ปลูกข้าวสูงที่สุด คือ 10 คนต่อประชากรพันคน อัตราตายในรอบ 2 (2544) ต่ำกว่าของรอบ 1 (2543) ในทุกพื้นที่ศึกษา

แบบแผนการตายของเพศชายเหมือนกับเพศหญิงคือ เป็นแบบแผนที่พบได้ในประชากรทั่วไป คือ มีลักษณะคล้ายรูปตัวเจ โดยที่อัตราการตายอายุของหญิงต่ำกว่าชายในเกือบทุกกลุ่มอายุ ส่วนสาเหตุการตายของประชากรในแต่ละพื้นที่ มีแบบแผนที่คล้ายคลึงกับการตายของ ประชากรโดยรวม คือ การตายเนื่องมาจากการเจ็บป่วยมีสูงที่สุด รองลงมาเป็นการตายจากอุบัติเหตุ การตายจากถูกฆาตกรรมและการฆ่าตัวตายมีเพียงเล็กน้อยไม่ถึงร้อยละ 2 ยกเว้นพื้นที่ปลูกข้าว ที่สาเหตุของการตายจากการถูกฆาตกรรมมีประมาณร้อยละ 6 นอกจากนี้เป็นการตายจาก สาเหตุอื่น ๆ ที่เหลือทั้งหมด ซึ่งแบบแผนนี้เหมือนกับรอบ 1 (2543)

การร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน สำหรับบุคคลอายุ 15 ปีขึ้นไปนั้นพบว่า ประชากรใน พื้นที่ปลูกข้าวเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรมมากที่สุด คือ ร้อยละ 41 ในขณะที่ประชากรในพื้นที่เมือง/ กึ่งเมืองเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรมน้อยที่สุด คือเพียงร้อยละ 8 สำหรับการจัดตั้งกลุ่ม/ชมรมในปัจจุบัน พบในทุกพื้นที่ศึกษา ชุมชนร่วมมือกันจัดตั้ง และราชการร่วมมือกับชุมชนจัดตั้ง มีสัดส่วนสูง กว่าหน่วยราชการ หรือองค์กรเอกชนจัดตั้งให้

การบริหารจัดการของกลุ่ม และการขาดความสามัคคีในกลุ่ม เป็นเหตุผลหลักของ ความไม่พอใจในการบริหารกลุ่ม และสมาชิกรายงานว่าปัญหาส่วนใหญ่คือ การขาดความร่วมมือ จากสมาชิกกลุ่ม รองลงมาคือ การขาดงบประมาณในการดำเนินงานของกลุ่ม สมาชิกขาดความรู้/ ประสบการณ์ ขาดความสม่ำเสมอในการทำกิจกรรม สมาชิกขาดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ สมาชิกไม่ส่งเงินตามกำหนดในทุกพื้นที่ศึกษา

ประชากรในเกือบทุกพื้นที่ศึกษาให้ความคิดเห็นว่า การพัฒนาและแก้ไขเรื่องถนนเป็นกิจกรรมสำคัญและเร่งด่วนที่ต้องทำ โดยประชากรในพื้นที่ที่สูง รายงานเหตุผลนี้สูงที่สุด รองลงมาได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งพบว่า ประชากรในพื้นที่ปลูกข้าวรายงานเหตุผลนี้สูงที่สุด ส่วนประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองรายงานปัญหาาระบบประปามากที่สุด ในขณะที่ประชากรพื้นที่สูง รายงานปัญหาเกี่ยวกับระบบไฟฟ้ามากที่สุด ส่วนระบบโทรศัพท์ พบว่า ประชากรในพื้นที่ปลูกข้าวรายงานปัญหานี้สูงที่สุด

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหญิงชายในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน พบว่า ความคิดเห็นที่ผู้ชายมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากกว่าผู้หญิงมีสัดส่วนสูงที่สุดในทุกพื้นที่ศึกษา โดยประชากรในพื้นที่พืชไร่มีความคิดเห็นนี้สูงที่สุด รองลงมาได้แก่ประชากรในพื้นที่ปลูกข้าว เศรษฐกิจผสมผสาน ที่สูง และเมือง/กึ่งเมือง

ภาคผนวก 1

ตาราง

ตาราง ผ 1.1 จำนวน อัตรา และเวลาเฉลี่ย ในการสัมภาษณ์ จำแนกตามแบบสอบถาม

แบบสอบถาม	จำนวนที่เข้าข่าย	จำนวนสัมภาษณ์	อัตรา	เวลาเฉลี่ย (นาที)
ครัวเรือน	15,897	12,657	79.6	11.3
บุคคล	32,224	29,023	90.1	8.5

ตาราง ผ 1.2 จำนวนและการกระจายร้อยละของผู้ปฏิเสธ จำแนกตามเหตุผลและแบบสอบถาม

เหตุผล	ครัวเรือน		บุคคล	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ต้องการให้ข้อมูล	58	1.8	304	9.5
มีการกิจเกี่ยวกับอาชีพ/กิจกรรม	224	6.9	2,268	70.9
เจ็บป่วย/ชรา/พิการ	22	0.7	587	18.3
ย้ายไปอยู่ที่อื่น ๆ	1,270	39.2	-	-
ไม่มีคนอาศัยอยู่ประจำ	479	14.8	-	-
บ้านปิด/บ้านร้าง	975	30.1	-	-
อื่น ๆ	212	6.5	24	0.8
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	-	-	18	0.6
รวม	3,240	100.0	3,201	100.0

ตาราง ผ 1.3 การกระจายและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามคำถามและแบบสอบถาม

คำถาม	แบบสอบถาม	
	ครัวเรือน	บุคคล
สถานที่ที่ทำการสัมภาษณ์เป็นอย่างไร		
ปราศจากสิ่งรบกวน/มีความเป็นส่วนตัวมาก	50.8	44.8
มีสิ่งรบกวนแต่ไม่มีผลต่อการสัมภาษณ์	44.8	50.4
มีสิ่งรบกวนและมีผลต่อการสัมภาษณ์พอสมควร	4.1	4.5
มีสิ่งรบกวนมากจนต้องหยุดการสัมภาษณ์บ่อยๆ / เสียงบรรยากาศ	0.2	0.2
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	0.0	0.1
รวม	100.0	100.0
(จำนวน)	(12,657)	(29,023)
มีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ร่วมในการสัมภาษณ์นี้หรือไม่		
มีตั้งแต่ต้นจนจบ	43.5	48.7
มีเฉพาะบางตอนของการสัมภาษณ์	8.5	9.0
ไม่มีตลอดการสัมภาษณ์	48.0	42.2
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	0.0	0.1
รวม	100.0	100.0
(จำนวน)	(12,657)	(29,023)
ถ้ามีบุคคลอื่นอยู่ในที่สัมภาษณ์ ใครอยู่ในที่สัมภาษณ์บ้าง		
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
บุคคลในครอบครัวของผู้ตอบ	74.3	82.5
เพื่อนของผู้ตอบ	6.9	6.0
เพื่อนบ้าน	33.4	26.6
ลำม	3.8	3.8
อื่นๆ (ญาติ คนในทีม ฯลฯ)	3.0	2.8

ตาราง ผ 1.3 (ต่อ)

คำถาม	แบบสอบถาม	
	ครัวเรือน	บุคคล
มีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องตอบหรือออกความเห็นช่วยตอบหรือไม่		
มีมาก	2.1	2.0
มีเป็นบางครั้ง	27.5	23.8
มีน้อย	19.0	19.5
ไม่มี	51.3	54.0
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	0.2	0.7
รวม	100.0	100.0
(จำนวน)	(6,584)	(16,773)
ผู้ตอบให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เพียงใด		
ให้ความร่วมมือดีมาก	32.0	30.8
ให้ความร่วมมือดี	65.5	65.6
ให้ความร่วมมือปานกลาง	2.3	3.2
ให้ความร่วมมือน้อย	0.2	0.3
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	0.0	0.1
รวม	100.0	100.0
(จำนวน)	(12,657)	(29,023)
ผู้ตอบมีปฏิกิริยาอย่างไรในการให้สัมภาษณ์		
ยินดีในการตอบคำถาม	91.5	90.2
เฉยๆ	8.1	9.5
มีท่าที่ไม่พร้อมที่จะให้สัมภาษณ์บางเรื่อง	0.2	0.2
แสดงท่าที่ไม่ค่อยพอใจในบางคำถาม	0.0	0.1
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	0.0	0.1
รวม	100.0	100.0
(จำนวน)	(12,657)	(29,023)

ตาราง ผ 1.3 (ต่อ)

คำถาม	แบบสอบถาม	
	ครัวเรือน	บุคคล
โดยทั่วไปคุณภาพของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้เป็นอย่างไร		
ดีมาก	20.8	19.6
ดี	75.0	75.0
พอใช้	4.1	5.2
ไม่ดี	0.1	0.1
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	0.0	0.1
รวม	100.0	100.0
(จำนวน)	(12,657)	(29,023)
คุณภาพของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไม่ดีเพราะ		
เป็นคนต่างค้ำว	0.0	17.9
เมาสุรา	5.9	7.1
ชรา	23.5	12.5
พิการทางสมอง	0.0	5.6
ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ	35.5	16.1
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	35.5	41.1
รวม	100.0	100.0
(จำนวน)	(17)	(56)

ภาคผนวก 2

หน้าที่และคุณสมบัติของผู้ปฏิบัติงาน
และพนักงานสัมภาษณ์

หน้าที่และคุณสมบัติของ ผู้คุมงานสนามและพนักงานสัมภาษณ์

ผู้คุมงานสนาม

โครงการกาญจนบุรี รับผิดชอบผู้คุมงานสนาม ระหว่างวันที่ 7-20 มีนาคม 2544 สัมภาษณ์ 10-11 เมษายน 2544 และคัดเลือกผู้คุมงานสนามไว้ 10 คน ได้จัดอบรมผู้คุมงานสนามระหว่างวันที่ 21-31 พฤษภาคม 2544 ที่สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี เนื้อหาที่อบรม คือ ความเป็นมาของโครงการกาญจนบุรี การทำวิจัย ความสำคัญของข้อมูล/การเก็บข้อมูล เทคนิคการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสอบถาม การทำสำมะโนประชากร บทบาทของผู้คุมงานสนาม รายละเอียดของแบบสอบถามชุดหมู่บ้าน แบบสอบถามชุดครัวเรือน แบบสอบถามชุดบุคคล การตรวจแบบสอบถาม การทำบัญชีครัวเรือน การทำแผนที่หมู่บ้าน โดยมีภาคปฏิบัติให้ทำบัญชีครัวเรือน และการทำแผนที่ พร้อมฝึกหัดการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามทั้ง 3 ชุดในหมู่บ้าน

บทบาทหน้าที่ของผู้คุมงานสนาม

1. ควบคุมการดำเนินการเก็บข้อมูลให้เป็นไปตามกำหนดการ
2. ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน
3. ปรับปรุงบัญชีจำนวนครัวเรือนและบุคคลในหมู่บ้าน และแผนที่หมู่บ้าน
4. จัดพนักงานสัมภาษณ์ลงสัมภาษณ์ครัวเรือน/บุคคลในหมู่บ้าน
5. เก็บข้อมูลหมู่บ้าน โดยใช้แบบสำรวจข้อมูลหมู่บ้าน
6. ลงรหัสในแบบสอบถามข้อมูลหมู่บ้าน
7. ตรวจแบบสอบถามครัวเรือนและบุคคล ให้เสร็จทันวันต่อวัน และให้เสร็จก่อนเปลี่ยนหมู่บ้าน
8. ตรวจรหัสในแบบสอบถามครัวเรือนและบุคคล ให้เสร็จทันวันต่อวัน และให้เสร็จก่อนเปลี่ยนหมู่บ้าน
9. บริหารจัดการให้มีผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบแบบสอบถาม (ผู้ช่วยผู้คุมงานสนาม)

10. อำนวยความสะดวกแก่พนักงานสัมภาษณ์ในการทำงานและความเป็นอยู่ คือ ดูแลเรื่องที่พัก การเช่ารถ และการเดินทางเข้าพื้นที่
11. ควบคุมการเงินเกี่ยวกับที่พัก การเช่ารถ และค่าน้ำมัน
12. ติดต่อประสานงานและรายงานความคืบหน้าการดำเนินงานกับทางสถาบันราชภัฏกาญจนบุรี

คุณสมบัติของผู้คุมงานสนาม

1. สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรีทุกสาขา ทุกเพศ
2. มีประสบการณ์ด้านการวิจัย
3. มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความเป็นผู้นำ สามารถรับผิดชอบวางแผนเก็บข้อมูลภาคสนามให้เสร็จสิ้นทันเวลาที่กำหนดไว้
4. มีความเต็มใจที่จะพักอยู่ในหมู่บ้าน จังหวัดกาญจนบุรี ตลอดเวลาปฏิบัติงานภาคสนาม
5. ถ้ามีภูมิลำเนาในจังหวัดกาญจนบุรีหรือใกล้เคียง จะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ

พนักงานสัมภาษณ์

โครงการกาญจนบุรี เปิดรับสมัครพนักงานสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 7-20 มีนาคม 2544 ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ในวันที่ 10-11 เมษายน 2544 และคัดเลือกพนักงานสัมภาษณ์ไว้ 60 คน ได้จัดอบรมพนักงานสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 18-30 มิถุนายน 2544 เป็นเวลา 13 วัน ณ สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี เนื้อหาที่อบรม คือ ความเป็นมาของโครงการกาญจนบุรี การทำวิจัย ความสำคัญ of ข้อมูล/การเก็บข้อมูล เทคนิคการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม บทบาทหน้าที่ของพนักงานสัมภาษณ์ การทำสำมะโนประชากร รายละเอียดของแบบสอบถามชุดหมู่บ้าน แบบสอบถามชุดครัวเรือน แบบสอบถามชุดบุคคล การตรวจแบบสอบถาม พร้อมฝึกหัดการแนะนำตัว/เปิดบ้าน ฝึกการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามทั้ง 3 ชุดใน 3 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นหมู่บ้านทดสอบแบบสอบถามของโครงการ

บทบาทหน้าที่ของพนักงานสัมภาษณ์

1. เก็บข้อมูลระดับครัวเรือนและส่วนบุคคล โดยการสัมภาษณ์ (ใช้แบบสอบถาม)
2. ช่วยปรับปรุงบัญชีครัวเรือนและบุคคลในหมู่บ้าน และช่วยผู้คุมงานสนามทำแผนที่หมู่บ้าน
3. ตรวจสอบแบบสอบถามครัวเรือนและบุคคลของตนเอง และแลกเปลี่ยนตรวจก่อนส่งให้ผู้คุมงานสนาม ให้เสร็จทันวันต่อวัน และให้เสร็จก่อนเปลี่ยนหมู่บ้าน

คุณสมบัติของพนักงานสัมภาษณ์

1. สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทุกสาขา ทุกเพศ และอายุไม่เกิน 30 ปี
2. มีความรู้ด้านการวิจัยเบื้องต้น
3. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
4. มีความรู้ทางการเขียนภาษาไทยดี ลายมืออ่านออกง่าย มีความละเอียดรอบคอบในการทำงาน
5. มีความเต็มใจที่จะพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จังหวัดกาญจนบุรี ตลอดเวลาปฏิบัติงานภาคสนาม
6. ถ้ามีภูมิลำเนาในจังหวัดกาญจนบุรีหรือใกล้เคียงจะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ

ภาคผนวก 3
แบบสอบถาม

ภาคผนวก 4
รายชื่อคณะทำงาน

คณะกรรมการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 2 (2544)

ที่ปรึกษา	เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ดติง ปราโมทย์ ประสาทกุล จรรยา เศรษฐบุตร
หัวหน้าคณะทำงาน	วรชัย ทองไทย
นักวิจัยหลัก	สุรีย์พร พันพิ่ง จิรกิต บุญชัยวัฒนา ยุพิน วรสิริอมร สมศักดิ์ นัคตาจารย์
ผู้ช่วยนักวิจัย	ปรมาภรณ์ มีสุวรรณ ชัยลักษณ์ รุจิภักดิ์ เขวาลักษณ์ เจียรนัย วรรณิ หุตะแพทย์
หัวหน้าทีมคุมงานภาคสนาม	ชรินทร์ บำรุงสุข ชัยภักดิ์ เชื้อชวลิต ธัญญา เกรียงศรี นลินี กาญจนมาศ นิพนธ์ คาราวุฒิมาประกรณ์ นุชนารถ วงศ์จำปา ปัญญา ทองคู่ ศกาวดี กรุณานนท์ ไพลิน สมทรัพย์ สุคนธา ชัยภูมิ สุรินทร์ภรณ์ ศรีอินทร์
งานบริหารธุรการและการเงิน	อรพรรณ หันจางสิทธิ์ จุฑากาญจน์ อติชนานันท์ จารุวรรณ จารุภูมิ

ภาคผนวก 5

รายชื่อผู้เขียนรายงานสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 2 (2544)

ผู้เขียนรายงานสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 2 (2544)

ธีระพงศ์ สันติภาพ
ปราโมทย์ ประสาทกุล
ปัทมา ว่าพัฒน์วงศ์
ฟิลิป เกสท์
ยุพิน วรศิริอมร
รศรินทร์ เกรย์
วรรษัย ทองไทย
ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต
สุรีย์พร พันพิ่ง
อมรา สุนทรธาดา
อัญชลี วรารักษ์รัตน์

บรรณาธิการ	สุรีย์พร พันพิ่ง
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	จิรกิต บุญชัยวัฒนา